

KÉPMÁS

2021
09 nőknek és
férfiaknak

A SZÍNHÁZNAK
VEKTOROKAT
KELL MUTATNI,
AMELYEK A JÓ,
A HUMANIZMUS
FELÉ IRÁNYÍTANAK.

PINDROCH CSABA

ÉVES ELŐFIZETÉS: 7980 FT | 100 RON
EGY SZÁM ÁRA: 895 FT

9 771586 423002

FIZESSEN ELŐ A KÉPMÁS MAGAZINRA!

OLVASNIVALÓ EGY HÓNAPRA, ÉRTÉKEK EGY ÉLETRE.

12 LAPSZÁM 7.980 FT

A támogatói előfizetéssel hozzájárul a Képmás magazin fenntartásához.

A támogatói előfizetés egy évre:
14.000 FT

MIÉRT ÉRI MEG ELŐFIZETNI?

- › 25%-kal alacsonyabb áron jut hozzá az egyes lapszámokhoz, 895 Ft helyett 665 Ft-ért
- › Minden hónapban időben megkapja kedvenc magazinját
- › Előfizetőként ingyenesen vehet részt a Képmás-esteken

Előfizetés: www.kepmas.hu/elofizetes
elofizetes@kepmas.hu | 06-1 365-1414

SZÁM KATI • BEKÖSZÖNTŐ

Gyűjtögetünk télire. Nem üvegekbe vagy a fagyasztóba, hanem a telefon mappáiba, szuvenírként hazahozott tárgyakba. Egy üveg borba, egy szép csecsebecsébe, egy kavicsba. De leginkább illatban, hangban, érzésben tároljuk az agyunk valamelyik zugában. Ha jól élünk velük, nem hagyjuk őket lezárva a pince mélyén, hogy úgy találjunk majd rá, véletlenül, mint 30 éves, keményre aszalódott szilvalekvárra. Hanem előkeressük majd az ínségesebb napokon, ahogy a hosszú télen a farsangi fánkhoz felbontjuk a baracklekvárt.

A Képmás-estekkel is vakációzni mentünk. Adni indultunk, nem gondoltuk, hogy mi fogunk hazahozni. A fesztiválokon hol népes, hol családias közönség várt minket, de eszünkbe sem jutott számolgatni, mert csak fogadtuk, pakoltuk el a télire valót: cinkos mosolyt, barátságos összekacsintást, érdeklődő közeledést, aha-élményeket és hálás ölelést.

2021-ben hosszú, ínséges telet éltünk meg, tudtuk, mindez mennyit ér.

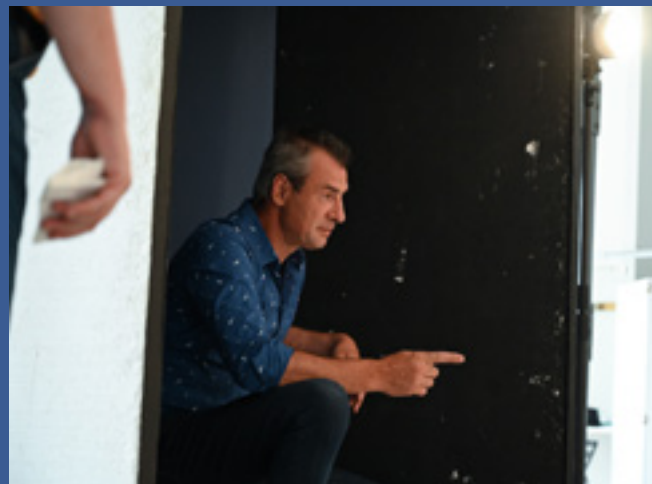
Most tele a kamra, és talán ki is tart a hosszú, fázós szerkesztőségi napokra.

És még előttünk a szeptember is, túlcsorduló, édes-színes ajándékaival.

PINDROCH CSABA A CÍMLAPFOTÓZÁSON

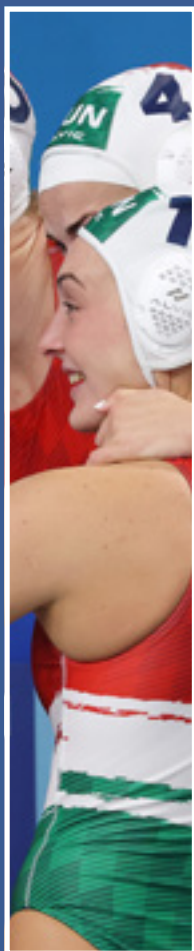
Kép: Jónás Jácint

JELENLÉT

24

TANDEM

32

TÜKÖR

50

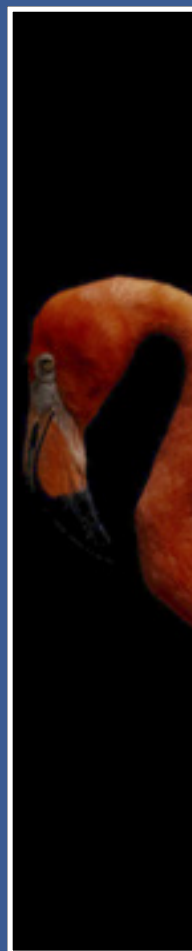
HÁZITREND

56

KIMENŐ

88

IMPRESSZUM

Képmás magazin • Kiadja a Képmás 2002 Kft. • 1012 Budapest, Logodi u. 44./D • Ügyfélszolgálat: 1012 Budapest, Alagút u. 1., I. em. 2. (21-es kapucsengő) • Nyitvatartás: H-Cs 8:30–17:00, P 8:30–14:00 • Tel.: 06-1 365-1414, 06-1 365-1415 • Felelős kiadó: Molnár-Bánffy Kata • E-mail: szerkesztoseg@kepmas.hu • www.kepmas.hu • Bankszámlaszám: 12100011-17723064 Gránit Bank
Főszerkesztő: Szám Kati, szam.katalin@kepmas.hu • Képszerkesztő: Páczai Tamás, paczai.tamas@kepmas.hu • Olvasószerkesztő: Gergely-Baka Ildikó • Korrektúra: Hardy Bea • Címlapfotó: Emmer László • Hátsó borítókép: Jónás Jácint • Arculat, layout, nyomdai előkészítés: Salt Communications Kft. | Nagy István | Balassa Nikoletta | Légár Béla

Hirdetésértékesítés: Péterfy Hajnal | peterfy.hajnal@kepmas.hu • **Előfizethető:** www.kepmas.hu/elofizetes | elofizetes@kepmas.hu, valamint a Magyar Posta hálózatában, és digitális formában: www.digitalstand.hu • **Olvasási nehézséggel küzdők részére:** www.erikkancs.hu • **Erdélyben is előfizethető közel belföldi áron:** elofizetes@kepmas.hu • **Terjesztés:** Urbán András | urban.andras@kepmas.hu Terjeszti: a Lapker Zrt., a Magyar Posta Zrt. és alternatív terjesztők • Nyomda: Ipress Center Central Europe Zrt. 2600 Vác, Nadas utca 8. | Felelős vezető: Vágó Attila vezérigazgató • ISSN 1586-4235 • Lapunkat rendszeresen szemlélti Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az OBSERVER MÉDIAFIGYELŐ KFT. | A hirdetések tartalmáért nem vállalunk felelősséget. • A szerkesztőségi anyagok vírusellenőrzését az **eset** biztonsági programokkal végezzük, amelyet a szoftver magyarországi forgalmazója, a Siccontact Kft. biztosít számunkra. • **Következő számunk 2021. szeptember 30-án jelenik meg.** Szerkesztőségi titkár: Demecs Tímea | demecs.timea@kepmas.hu • Képmás nagykövet program koordinátor: Urbán András | urban.andras@kepmas.hu • Képmás-estek: Fodor Krisztina | fodor.krisztina@kepmas.hu

KÉPMÁS

„Adni kell, végül is ezért lettem színész”

Interjú Pindroch Csabával 6

Az írástudás hatalom 12

„A társadalom szövetét akarták szétszaggatni” 16

KÖZKINC

A magyar film rólunk szól 20

VILÁG-KÉP

Megtanultunk örülni 24

Felnőtt tesók 26

APA, KEZDŐDIK!

Apa randizik 30

MÉDIA A CSALÁDÉRT 31

Maszkokat le!
Szerepek a gyerekek között 32

A nagycsaládosok a leginkább környezettudatosak 34

EGY TÖRTÉNET, SOK KÉRDÉS

Még egy kört mindenkinek! 36

Egy sci-fi-író jövődölései 40

KÖZVILÁGÍTÁS

Szeptemberi első 43

LÍVIA BESZÉLGET

Még nem szólított meg az Isten? 44

Női generációk: kell a kapcsolat 46

A SZALON

A sikert néha ceruzával rajzolják 50

HÁZITREND

JELENLÉT

TANDEM

KIMENŐ

TÚKÖR

UTÁNAJÁRTUNK

Műtét helyett türelem 54

VÉGY EGY RÉGI RECEPTE!

Indul a mandula 56

ZÖLD MOZAIK

A Marie Kondo-jelenség,
avagy „jó, ha van”? 62

ERDŐ-MEZŐ PATIKÁJA

A homoktövis 64

BIBLIA ÉS IRODALOM

Néz láthatatlan 66

KÉRDEZŐK, KERESŐK, KALANDOROK

Ki lopta el a Mona Lisát? 68

MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A varjúvári polihisztor 72

BIBLIAI TÖRTÉNETEK

A harmadik út 76

HUNGARIKUM

Puskás Ferenc 78

„Az elhagyott rétről megyünk nyugdíjba” 80

SZEPTEMBERI KIMENŐ

84

ÁLLATOK KÖZELRŐL

Az állatkert hangjai 88

Hősök és esendő emberek 92

Élményraktározás borús hónapokra 96

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

ADNI KELL, VÉGÜL IS EZÉRT LETTEM SZÍNÉSZ

Pindroch Csaba idén tavasszal a következő szöveggel hirdette *Segítség, meg-nősültem!* című egyszemélyes vígjátékának online verzióját: „*Számomra a darab mégis egy szerelmi vallomás. Köszönetképpen azért a fontos, hihetetlenül boldogító, de olykor végtelenül bosszantó és bonyolult, csodálatos emberi kapcsolatért, amit úgy hívunk, hogy házasság.*” A médiában egyáltalán nem „trendi” vallomás jól jellemzi a sokak által humoráért kedvelt színészt, aki a művészvilágra nem jellemző módon akkor is egyenesen fogalmaz, amikor egy új szerepvállalásról kérdezem: „*Én most hírnökként a Római Katolikus Egyházat képviselem.*”

- ♦ – **Mi vonzott a színészet felé, mit tudtál egyáltalán erről a hivatásról?**
– Szakács akartam lenni. Már abban is az vonzott, hogy elkészítsek valamit, sikert érjek el, lássam, hogy az embereknek ízlik és jóllaknak velem. Aztán rájöttem, hogy szeretek megnevettetni másokat, és ezzel kerülni a középpontba. Egy gimnáziumi betlehemes játékon például 300 fiút megnevettettem, ami hatalmas élmény volt. Mást nem tudtam erről a pályáról, de azt gondoltam, jó érzés lehet, ha az embert megismerik a boltban. Akkor még csak két tévécsatorna volt, a színészeket mindenki ismerte. Később mindez szolgálattá szelídült bennem.

– Mit jelent a szakmában a szolgálat?

– Az idő és a pénz, amit az emberek odaadnak egy két és fél órás előadásra, nagy felelősség az alkotók felé. A legnagyobb felelősség azé, aki este kiáll a színpadra. Egyrészt szórakoztatni kell őket, hiszen azért jöttek, hogy kikapcsolódjanak, másrészt mint egy jó tanárnak, át kell adni valamiféle üzenetet. Még egy vígjátéknak vagy egy bohózatnak is valamiféle vektorokat kell mutatni, amelyek a jó, a humanizmus felé irányítanak. Mindezt úgy kell megkapnia a közönségnek, hogy ne érezzen unalmat. Ahogy egy jó tanárnak is úgy kell megtanítania a tananyagot, hogy a diák ne unatkozzon.

– A próbafolyamatok során és egyáltalán a színészi létezésben hol vannak a szakmai alázat határai?

– A színház – forró szív, hideg agy. Az ember nyilván ki akar lépni a komfortzónájából, hogy valami szépet, mások és önmaga számára is újat teremtsen, ezért sokszor el tud menni az erdőbe... Meg kell találnom, mi az a pont, ameddig feláldozom magam a darab vagy a rendező koncepciójáért, amit adott esetben esetleg nem értek. Van olyan határ, amin túl ki kell szállni egy daraból. De ez a határ elég kint van. Az alázat arról szól, hogy a végeredmény a lehető legértékesebb legyen, a rendezővel szembeni alázat konkrétan a szerződésünkben is benne van. Amikor azt érzi az ember, hogy nem jó irányba halad, amikor elmegy az energia 80 százaléka kommunikációra, akkor van probléma.

– Nyolc évig voltál a Tháliában, ahonnan eljöttél. Mit hagytál ott?

– Azt a szövetséget nem pap előtt, holtomiglan, holtodiglan kötöttük, nem jóban, rosszban, egészségben, betegségben esetére. Nyolc év alatt megismertük és meg is untuk kicsit egymást, lassan kikerültem a fókuszából. Ez nem olyan, mint a házasság, ahol két fél van, és mindketten azon dolgoznak, hogy ne húljön ki a kapcsolat. Itt sok és sokféle ember van, sokfélét szeretne, amikor úgy érzed, hogy már kicsit meguntak vagy te meguntad, érdemes lépni. Mindenesetre szép éveket töltöttem el itt, főleg az elején.

– Olvastam, hogy a ferences gimnázium közössége mindig fontos volt számodra. Egy színházi közösség mennyire más?

– A színház szenzitív emberek közössége, akik egyrészt próbálnak fénybe kerülni, másrészt igyekeznek óvni

magukat a siker és kudarcc hatásaitól – mert mindkettő gyilkos tud lenni. Csapatban játszunk, de elengedhetetlen az önzőség. A rendszerváltás előtt a gimnáziumban ott volt a teljes magyar társadalom, tehát volt köztünk olyan srác, akinek a falujában csak kút volt, és nem tudott mit kezdeni a vízcappal, és volt, aki a Bimbó útról jött, már akkor is nagyon módos volt a családja. De a nyolcvanfős hálóban, a lópokrócon egyek voltunk. Olyanok, mint a katonák, akik szent ügyért harcolnak. Közösség voltunk, fölöttünk egy nagy szárnyal, a ferences rend és a hitélet simogató, védelmező szigorával. A színházban komoly művészeti vezetés esetén van valami hasonló. Ott a barátságok projekt alapon kötöttek, és nem is lehet számon kérni mást. A próbafolyamat alatt belemelegyünk egymás lelkébe, de utána alig ismerjük meg a másikat. Szerepeket játszunk egymás és önmagunk előtt is, és ez nem tud barátsággá mélyülni, de azért van kivétel, hála istennek. A ferences diákokkal a mai napig tartjuk a kapcsolatot, mert bár mindenkinek kialakult az egyénisége, a szó nemes értelmében láttuk egymást meztelenül. A színházban is le kell a legtisztábbra vetközödni, de az előadás után azonnal felöltjük a gúnyát.

– Egy interjúban úgy fogalmaztál, azt a karaktert lehet jól megformálni, akire kívülről tekintesz, így a hívő az ateistát, az ateista a hívőt. Voltak olyan szerepfeladatok, amelyek ezzel a furcsa tükörrel mutatták meg, ki is vagy?

– Inkább azt, hogy milyen lehetnék. Hogy egy alternatív létezésben hogy élném meg, ha gyilkos vagy hazug lennék, ha elveszíteném a gyerekemet. Minden figurának a saját igazsága szerint kell működnie, ha nem lenne mögöttem a hitem, be is tudnám csapni magamat azzal, hogy mindenkinek megvan a maga igazsága. Bűnös embernek tartom magam, de jó életet szeretnék élni, és tudom, mi a tisztességes és mi nem az. Ehhez képest van lelkiismeret-furdalásom. Akinek nincs meg a hite, lehet, hogy nem tudja, hogy bűnös.

– A lelkiismeret mindenkiben más szinten és eltérő szíggal szólal meg?

– Igen. Radnóti azt mondja, „hisz megvan bennük is, csak szendereg az emberséghez méltó értelem. Mondjátok hát, hogy nem reménytelen.” Talán emlékszel, írtak egyszer egy 10 év alatti román kis cigányfiúról, aki a Blaha Lujza téren bandát verbuvált, és kirabolták az embereket. Gonosz kisördög volt, hazatoncolták, és az anyósom – aki

gyógypedagógus volt – tette föl a vonatra. Azt mesélte, hogy a kisfiú szemében ott volt a köszönöm, ott volt, hogy „te voltál az egyetlen, aki szeretted engem”. A szikra mindenki-ben benne van, épp arról szól a színház, az oktatás, a mise vagy az istentisztelet, hogy ezt lánggra lobbantsuk.

– A humorért és a szórakozásért hálás a közönség. A lelkiismeret-ébresztgetésért is?

– Nem ezért jön, nem erre vágyik, de hálás, amikor megkapja. Leginkább akkor, amikor végigneveti a darabot, és otthon gondolkodik el. Amikor a Thália bevállalta a *Hétköznapi örületek* című darabot, az egyik rajongó fiú úgy fogalmazott, hogy nagyon tetszett neki, de utána három napig ült, és nézett maga elé. A darab mélyre ment az anya-fiú kapcsolatban, a rendszerváltás témájában. A humornak azért ott kell lennie ezekben a darabokban is, csak az más humor. Olyan például, mint az *Ötödik pecsét*-ben annak a levezetése, hogy miért kell az emberek kínozni – kegyetlen, jeges humor. Az igazán nagy nevetető, Chaplin, Michael Keaton, Roberto Benigni attól igazán nagyok, hogy sírni is tudsz rajtuk, mert hatalmas lelket is mutatnak a játékukban. A legkegyetlenebb sztoriban is ott a humor és a líra, nézd meg *Jafart* vagy *Jagót*, a világirodalom nagy gonoszain mindig tudsz nevetni.

– Verebes Lindával, aki a feleséged, hosszú ideje játszottok együtt. A Mr. és Mrs.-ben egy pár vagytok. A valóságos párkapcsolat hullámai nem hatnak az előadásokra és fordítva?

– Vagy nagyon szerencsések vagyunk, vagy nagyon alázatosak, de olyankor megszűnünk tényleges házaspár lenni. Kicsit úgy éljük meg, mint egy tisztességes szerepjátékot, amivel a házasságunkat edzésben tudjuk tartani. Megéltük, hogy testvérek vagyunk vagy én egy meleg főnök, ő meg a belém szerelmes titkárnő vagy éppen azt, hogy válunk. Kiszállunk egy pillanatra a magánéletből, és aztán visszalépünk.

– A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus egyik hírnöke, arca vagy. Milyen víziód van az eseményről?

– Régebben sok keresztény ifjúsági találkozón voltam, Egerben, Nagymaroson, Pécsen, nagyon motivál, ez a fajta ereje a közösségnek, az együtt éneklésnek a fiatalkori hitemet is megerősítette. Emlékszem, a pécsi taizéi találkozón milyen jó érzés volt, hogy voltak lányok is, és ők sem csak Eddát énekeltek, hanem keresztény dalokat is. Az a vízióm, hogy ez az esemény komoly feltöltődés lesz, amelybe meghívjuk a nem hívőket, és ők megérik,

milyen, amikor árad a zene, a hit és a szeretet. A fáklyás felvonulás előtti programot én fogom moderálni, komoly feladat, alázatot követelő szolgálat lesz.

– Felnőtt hívőként is szükség van ilyen megerősítésre?

– Gyerekkoromban hívőnek lenni tiszteletet parancsoló volt, mert a rendszer nem nézte jó szemmel. 2021-re nagyon sok szekta elárasztotta a demokráciákat, ma már megmosolyogják, ha hiszel Istenben, és az egyház egyes tagjainak viselt dolgait az összes hívőn kéri számon. A NEK-en megtapasztalhatjuk, hogy milyen sokan vagyunk. És hogy ez a vallás mégiscsak 2000 éve megvan, és csak Mária országa vagyunk. Én a Római Katolikus Egyházat képviselem ezen a rendezvényen.

– Nemcsak te, lányod is szerepelt a '38-as kongresszusról készült rádiójátékban. Milyen érzésekkel hallgattad?

– Hihetetlenül büszke voltam. Amikor azt látod, hogy a gyereked, aki a kezeid között totyogott, 12 évesen magasabb, mint az anyja, és eljátssza egy 16 éves lány szerepét... a kollégák és a rendezők is visszajeleztek, hogy milyen jó volt benne. Igyekeztük távol tartani ettől a szakmától, hát, ez nem sikerült.

– Nem féltetted, hogy kiskamaszként egy 4 évvel idősebb lányt játszik?

– Szerencsére nem kellett olyanokat mondania, amit valaki nem mond 12 évesen.

– Májusban azt mondtad, hosszú ideje nem tudtad megölelni az édesanyádat. Már megtörtént?

– Igen, hála istennek.

– Hogy vészeltétek át ölelés nélkül?

– Nagyon sokat beszélünk telefonon, amúgy is naponta hívjuk egymást, de akkor pláne.

– Megváltozott a pandémia idején a színházi közönség?

– Nemrég a Dining Guide Gálát vezettem, és beszélgettem egy séffel, abban maradtunk, hogy sokkal jobban meg fogjuk becsülni a munkánkat, a vendégeket és a nézőket. Az éttermek testi táplálékot adnak, mi pedig lelkit és szellemi, és nem tudunk nélkülük létezni. Kiderült ugyanis, hogy tudnak az emberek főzni, és végső soron színház nélkül is lehet élni, még ha akadnak is, akik megkérdőjelezik, hogy érdemes-e. Alkalmazkodni kellett a helyzethez.

A SZÍNHÁZ FORRÓ SZÍV, HIDEG AGY.

Komoly éttermek feladták az elveiket, és beleálltak a kiszállításba, és az a színész is túlélte, aki – ahogy én is a Házasság hetére meg nőnapra – online adást csinált. Adni kell, akárhogy is, végül is ezért lettem színész.

– És a jövőben hogy tudsz adni? Színpad? Film?

– Az önálló produkcióimmal tudom járni az országot, amit már 10 éve teszek, és nagyon élvezem. Nem látok különbséget Budapest patinás színházai és a bakonyjákói művelődési ház között, mert a közönség mindenhol emberekből áll. Szeretem járni az országot, feltéve, hogy nem én vezetek. A célom, hogy vidékre se csak a gatyaletolós,

politizáló stand-upok jussanak el, hanem a kultúra is. A feleségemmel karöltve saját pénzt és saját időt kockáztatva szeretnénk előadásokat létrehozni, úgy, hogy producetársak is vagyunk. A filmezést mindig ajándékként éltem meg, azzal soha nem terveztem, soha nem nyomultam. Aztán amikor olyan 10 éve elmaradoztak, sokáig puffogtam, hogy miért kerültem ki a körből, de rájöttem, hogy tudatosan vonultam ki azokból a közegekből, amelyekben motiválni tudnék rendezőket vagy producereket. Ezek szórakozóhelyek meg mindenféle gálák, de inkább a családommal voltam ez idő alatt. Egyébként is a színház az igazi – a frissen sült mindig jobb, mint a konzerv. ♦

AZ ÍRÁSTUDÁS HATALOM

Gárdonyi Géza szerint „a betű kulcsa a szellemi kincstárnak”. A digitalizáció korszakában, amikor a szellemi teljesítményt lehet igazán nagy sikerekre váltani, még inkább az írástudás lett a felzárkózás záloga. Ennek ellenére a világban ma is közel egymilliárd ember nem tud se írni, se olvasni. Az UNESCO 1965-ben világnappal igyekezett felhívni a figyelmet az analfabetizmus elleni küzdelemre, amelyet minden évben szeptember 8-án tartanak. Bár Magyarországon majdnem a teljes népesség képes a betűvetésre, mégis sokak életét nehezítik meg szövegértési problémák.

◆ Idegesen toporognak a várakozók a XIV. kerületi posta ajtajában. Egy asszony szitkozódva bajlódik a bejáratnál elhelyezett géppel. Némi hezitálás után rábök egy pontra a képernyőn, majd letépi a kinyomtatott sorszámot. Hol a pultok fölött terpeszkedő vetítőkre, hol a cetlire téved a tekintete, aztán egy nőhöz lép, akit arra kér, hogy szóljon neki, ha ő következik. Az ifjú hölgy értetlenkedve áll az olvasni nem tudó asszony előtt, de azért bólint, majd egymás mellé telepednek le a többi várakozó közé.

Szakértők az írástudatlanságot három csoportra osztják. Az elsődleges analfabetizmus esetében az érintett soha nem tudott se írni, se olvasni. A másodlagos analfabéta megtanulta ugyan a betűket, de használatukat nem gyakorolta, így elvesztette a tudását, funkcionális analfabetizmusról pedig akkor beszélünk, amikor valaki képes írni és olvasni, de nem tudja a szöveget befogadni, annak tartalmát megérteni.

Az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napjáról az UNESCO 1965-ben tartott teheráni világkongresszusán döntöttek. Az indoklásban az szerepel, hogy emberek százmilliói élnek analfabétaként

a világban, ezért minden eszközt be kell vetni, hogy minél többen megtanuljanak írni és olvasni. Az UNESCO 2018-as adatai szerint Nigerben és Maliban a legmagasabb az írástudatlanok aránya (ebben a két országban a lakosság 35%-a írástudó, a 65 év feletti nigeriek esetében pedig ez az arány mindössze 14%), a legműveltebb nemzeteként pedig az észak-európai országokat emlegetik.

A gazdagabb európai államokba ugyanakkor egyre nagyobb számban vándorolnak be olyanok, akik hazájukban nem fértek hozzá megfelelő oktatáshoz. Az analfabéták integrációja a legnehezebb, a beilleszkedést megkönnyítő nyelvi programokat ugyanis általában olyan bevándorlóknak szervezik, akik legalább az anyanyelvükön képesek írni és olvasni.

Az írástudatlanság felszámolását emellett az is lassítja az Európai Unióban, hogy a több hullámban pusztító világvármány miatt az iskolákat be kellett zárni, és sok gyerek nem tudott részt venni a távoktatásban, aminek következtében jelentős lemaradást halmozott fel.

Sok honfitársunk 15 éves korában még nem képes felfogni az olvasott szöveg tartalmát, és ez a hétköznapi életében is nehézségeket okoz neki.

Az UNESCO azt szeretné elérni, hogy 2030-ra minden fiatalnak hozzáférést biztosítson a megfelelő oktatáshoz, és nagymértékben csökkenti akarja az analfabéták és számolni nem tudók arányát. Sok szegény országban azonban hiányoznak a tömeges iskoláztatás alapfeltételei. Napjainkban mintegy 250 millió gyerek nem látogat semmilyen oktatási intézményt, sokuk azért, mert háborús övezetekben él. Aránytalanság figyelhető meg továbbá a nők és a férfiak írástudása között, mert sok országban a kislányok nem kapnak hozzájárulást a családjuktól ahhoz, hogy tanuljanak.

Az UNESCO minden évben alfabetizációs díjakat hirdet: az egyik a King Sejong-díj, amely az anyanyelvi oktatásra és képzésre helyezi a hangsúlyt, a Konfuciusz-díj pedig az elmaradott térségekben élő felnőttek és beiskolázatlan fiatalok – ezen belül kiemelten a nők és lányok – körében végzett tevékenységet díjazza. A Kin Sejong-díj egyik nyertese tavaly az idősek jogaiért küzdő Ageing Nepal nevű szervezet volt, akik írni, olvasni és számolni tanítják a helyi öregeket. A Konfuciusz-díjak egyikét

a Just Commit Foundationnek ítélték oda, akik történelemmel motiválják és ötletekkel segítik Ghánában a fiatal vállalkozókat. A kínai filozófusról elnevezett elismerést az afrikai civileken kívül egy, az egyetemistákat általános iskolákkal összekötő mexikói és egy menekülteket oktató jemeni szervezetnek ítélték oda.

VAN, AKINEK EGY JELENTKEZÉSI LAP KITÖLTÉSE IS GONDOT OKOZ

A legutóbbi, 2011-es népszámlálási adatok szerint a magyar fővárosban a lakosság 0,8 százaléka analfabéta, a többi megyében pedig a társadalom 1-1,5 százaléka nem tud írni és olvasni. Aggasztóbb adat, hogy becslések szerint hazánkban minden negyedik gyerek funkcionális analfabéta – erről Csapó Benő, a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének egyetemi tanára beszélt nemrég az InfoRádióknak. Ez azt jelenti, hogy sok honfitársunk 15 éves korára nem képes felfogni az olvasott szöveg tartalmát, és ez a hétköznapi életében is nehézségeket okoz neki. Például nem tud ügyeket intézni, értelmezni

a vásárlás után kapott blokkot, és gyakran olyan egyszerűnek tűnő logikai feladványokat sem képesek megoldani, amelyek arra vonatkoznak, hogy két feltüntetett útvonal közül melyik a rövidebb.

A funkcionálisan analfabéta személyek az elsődleges analfabétákhoz hasonlóan nehezen illeszkednek be a társadalomba. Önálló egzisztenciájuk kiépítése, a munkavállalás akadályokba ütközhet, ráadásul információ híján a közügyekből is jobban kiszorulnak, és kevésbé élhetnek a demokrácia adta lehetőségekkel, mint írni-olvasni tudó társaik.

A jelenség visszaszorítását az is nehezíti, hogy a funkcionális analfabéták egy része felülbecsüli saját képességeit. Sokszor jónak tartják írott nyelvi kompetenciájukat, pedig a kutatásokból az derül ki, hogy a saját megítélésükhöz képest sokkal rosszabb a teljesítményük. A helyzet javítására európai uniós szintű és helyi kezdeményezések is vannak, amelyek célja a foglalkoztatási esélyek növelése és a társadalmi helyzet javítása.

„POSZT-HELYESÍRÁS” ÉS „EMOTIKON-STILISZTIKA”

Az online térben a szöveges tartalmakat egyre inkább kiszorítják a képek és videók. A frappáns válaszokat mókás gifek, cinikus mémek vagy emotikonok váltják fel. Az első arckifejezést utánzó jelet Scott E. Fahlman, a Carnegie Mellon Egyetem professzora küldte 1982-ben. A cél az volt, hogy ne legyen félreértés abból, hogy az ironikusnak vagy humorosnak szánt üzenetek nincsenek megkülönböztetve a komolyaktól. Azóta hangulatjelek, mozgóképek széles választéka jelent meg a csetprogramokban, amelyből kedvére válogathat a netező, hogy minél személyesebbé, érzelmesebbé tegye a beszélgetést. A kutatók érdekesnek tartják, hogy nem csupán az arckifejezéseket ábrázoló hangulatjelekre reagálunk, hanem a tárgyakat, szimbólumokat, jeleket – az ősi képrírások logikáját idézve – is felismerjük, és beépítjük a kommunikációba.

Az internetes hozzászólások áradatát látva sokan azt hiszik, hogy a népszerű szövegértési és szövegalkotási képességei sokat romlottak a közösségi média elterjedése óta, de a szakértők szerint inkább arról van szó, hogy ami korábban a színpalak mögött zajlott, most nyilvánosan történik.

„A kommunikáció történetében először nyilatkoznak meg tömegével írásban az emberek: a korábbiak során az írásos nyilvános kifejezés egy szűk, írástudó, az írással professzionálisan foglalkozó réteghez kötődött (a papi, jogász, illetve az újságírói és a szépirói foglalkozásokhoz); ezzel szemben ma a közösségi

média felületein bárki megnyilvánulhat írásos formában, és ezek a szövegek – a Facebook, a Twitter, az Instagram sajátosságaiból adódóan – akár nagyobb nyilvánosságot is kaphatnak” – magyarázza a Képmásnak dr. Veszelszki Ágnes.

A Budapesti Corvinus Egyetem tanszékvezető egyetemi docense arra hívja fel a figyelmet, hogy a kommenteket olvasva nem mondhatjuk azt, hogy sokkal „rosszabbul” írnak vagy fejezik ki magukat az emberek, mint régen: arról van csak szó, hogy ez mostanáig rejtve maradt. „Annyi azonban kijelenthető, hogy mindezek mellett a közösségi média gyorsaságra készítő jellege és a kommentek szinte arctalansága miatt feltehetőleg több a nem átgondolt, kevésbé megszerkesztett, sőt, akár a másik, ismeretlen személyt emiatt támadó üzenet is” – teszi hozzá a szakértő.

Amikor Veszelszki Ágnes először dokumentálta a hálókommunikáció nyelvi sajátosságait, elsősorban a rövidítések túlsúlyát figyelte meg az SMS-ekben és csetüzenetekben, de ezek jelentősége az SMS technológiájának háttérbe szorulásával csökkent. A kutató hangsúlyozza, hogy hasonlóképpen erőteljes – és jelenleg is érvényes tendencia – a képiség jelenléte, gondolhatunk itt a szöveget kiegészítő vagy helyettesítő emotikonokra, emojikra, de arra is, hogy a szöveg bizonyos esetekben (például az Instagramon, hashtagként, vagyis címkeként) már csak a kép(ek) – akár el is hagyható – kísérője. A szakértő úgy véli, hogy a csetelés és kommentelés hatása a helyesírási szabályok lazábban történő kezelésében, a mondatvégi írásjelek (különösen a pont) elhagyásában, a vessző enterrel, sortöréssel történő helyettesítésében, az ékezetek, illetve a nagybetűzés következtelen használatában jelenik meg. „Az elmúlt 15-20 évben végzett vizsgálataim kimutatták, hogy a digitális kommunikációban használt írásgyakorlat egyértelműen hatással van más, nem digitális szövegformák (jegyzetek, írott üzenetek, sőt akár diákdolgozatok) írásmódjára is, bár egyre kevesebb szöveget írunk manapság kézzel, tehát egyre nehezebb a digitális szövegalkotás hatását kézzel írott szövegeken vizsgálni” – fűzi hozzá a nyelvész.

Veszelszki Ágnes szerint annak ellenére, hogy általában sokkal megengedőbbek vagyunk a posztolás közben vétett helyesírási hibákkal szemben, a minél pontosabb, minél helytállóbb, a befogadó megértési szándékát is figyelembe vevő fogalmazás és szövegalkotás a cél. „A posztolók és csetelők sokszor a legfontosabb tényezőzt felejtik el, miközben egy szöveget megírnak: az olvasót. A kitűzött célnak annak kellene lennie, hogy a befogadó megértési, értelmezési nehézségek, félreértési lehetőségek nélkül, minél könnyebben megértse a szöveg tartalmát – és ha ehhez még élvezetes nyelvi forma is járul, az külön örvendetes tud lenni” – hangsúlyozza a kutató. ♦

Szent István-terem

Újjászületett a Budavári Palota csodája!

A történelmi terem és a kiállítás
2021. augusztus 20-tól látogatható.

szentistvanterem.hu

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
JÓNÁS JÁCINT

„A társadalom szövetét akarták szétszaggatni”

Két hölgy ül velem szemben. Már nem fiatalok. Jó rájuk nézni. Régi időket idéző finom eleganciával ülnek a plafonig érő könyvespolcokkal keretezett tágas szobában. Nem sietősen, nem is hangosan, valahogy mégis sodró erővel mesélnek. Arról, hogyan élték meg gyerekként, hogy egyik napról a másikra megszűnt az otthonuk, és tehetős családjuk nincstelenné vált, hogyan lehetetlenítették el évtizedeken át a munkához jutásukat és a továbbtanulásukat. És hogyan lett a rájuk és kuláknak minősített befogadóikra büntetésként kiszabott összezárásból életre szóló kapocs. A gyerekként kitelepített **Haidekker Andreával** és **Tóth Deme Magdával** beszélgettünk **Breuer Klára** otthonában, akinek családját kétszeresen is érintette a kommunista diktatúra kitelepítési akciója.

◆ OSZTÁLYIDEGEN CSECSEMŐK ÉS AGGASTYÁNOK

Az ötvenes évek elején pár hónap alatt lezajlott kitelepítéssorozat csaknem a kilencvenes évekig tabusított téma volt. Téglásy Ferenc önéletrajzi ihletésű filmjének címe így fogalmaz: *Soha, sehol, senkinek*. Amikor ugyanis a kitelepített családokat az 1953-as amnesztiarendelet után nagyon és otthon nélkül szélnek eresztették, alá kellett írniuk, hogy a velük történeletről nem beszélnek. Az 1990 után megindult történelmi kutatás megnyitotta a zsilipeket az emlékezések áradata előtt. Így született meg az *Emberről ültetett nyakunkra* – Kitelepítve Mikófalvára című gyűjtemény is, amelyben kitelepítettek és befogadók visszaemlékezéseiből rakhatjuk össze történelmünk fontos mozaikjait. A könyv létrejöttét a szerzők Breuer Klárának köszönhetik, aki maga is közvetve érintett: Édesapját a Hortobágyra telepítették ki, Lenin-tanyára, ő pedig később Rudas Pálhoz ment férjhez, akit csecsemőként telepítették ki Mikófalvára. „A férjem édesapja munkaszolgálatosként fejezte be a háborút, kicsit profánul fogalmazva lehetősége sem lett volna arra, hogy fasiszta legyen, ha esetleg a valódi bűnösök megbüntetése lett volna

a cél. Édesanyja vele és az ikertestvérével volt áldott állapotban kórházban, amikor az édesapja és a négyéves kislány megkapta a határozatot. Nekik 24 órán belül menni kellett, aztán az anyának is utánuk, miközben a két koraszülött ikergyereket, Palit és a testvérét a kórházban tartották. 6-7 hónapig maradtak a kórházban az orvosok legjobb szándékával, de a szüleik nélkül” – meséli Klára.

31 családot szabadítottak rá a néhány száz lelkes Mikófalvára, ez 70-80 embert jelentett. Amikor Klárát arról kérdezem, Magyarországon összesen hány embert, elmondja, hogy ezt nem is olyan egyszerű kideríteni. A nyilvántartás egy részét megsemmisítették. „Budapestről összesen olyan 13 000-et. Az újszülöttől az aggastyánig komplett családok lettek kiszakítva az otthonukból. Az volt a cél, hogy a társadalom szövetét szétszaggassák. Ha egy faluból csak három családot elvittek – nemcsak azért, mert tehetősebb volt, hanem mert mondjuk bíró vagy presbiter volt köztük –, akkor a többi garantáltan gyorsabban »masírozott be« a TSZ-be. Budapesten a polgári társadalmat akarták lefejezni. Nem kellett gazdagnak lenni, elég ok volt, ha egy család őrizte a polgári értékrendjét. Az csak az egyik eleme ennek a történetnek, hogy

Tóth-Deme Magda, Haidekker Andrea és Breuer Klára

elszedték a vagyonukat – meg akarták semmisíteni ezt a társadalmi réteget. '90-ben kezdődött el egy komoly történelmi kutatás, Bank Barbara, Saád József, Hantó Zsuzsa munkája nyomán mára a kitelepítés ténye és módszertana fel van dolgozva történelző szemmel, de még mindig nem tudott átmenni a köztudatba.”

„MIT KÉPZEL, NYARALNI MEGY?”

Andrea és Magda 8-10 éves gyerekek voltak, amikor családjuk egy reggel megkapta a papírt, hogy egy napon belül hagyják el az otthonukat.

„Kilencéves voltam, annyit tudtam, hogy elmegyünk, és mindent itt kell hagyni – meséli Magda –, illetve még elküldtek rokonokhoz elköszönni és segítséget kérni az összepakolásához. Emlékszem, úgy éreztem, fontos feladatot bíztak rám, kicsit büszke is voltam. Hajnalban jöttek, édesapám meghallotta, hogy becsapódott a kocsiajtó – akkoriban még kevés autó volt –, eléjük ment. A papíron annyi állt, hogy 24 órán belül el kell hagynunk a lakást, és a cím: Mikófalva, Fő utca 128. Édesapám azt sem tudta, hol ez a hely, megnézte a lexikonban. Azt gondoltuk, ez csak egy közbúlsó állomás, és visznek minket a Szovjetunióba. Számozott helyek voltak a vonaton, és a két

kisebb testvéremet lefektették, ezért édesanya és édesapa felállt, és nekem sem jutott már hely. Akkor megsejtettem, hogy kicsit most felnőttem lettem.” Kíváncsi vagyok, milyen indok állt a papíron, de Magda ma sem tudja. „Édesapámnak volt egy kávéháza, de akkor azt már elvették” – mondja. A legszükségesebb holmikat lehetett összepakolni „Édesapám praktikus ötlete volt, hogy mindenkinek vigyünk fekvőhelyet, ágyat, szelnyot, matracot, vittünk egy nagy ládát, később abban tartottuk az élelmiszert, ha hozzájutottunk. Összecsomagoltunk pár edényt, és édesanyám barátnője barkácsolt egy csikótűzhelyt, abban lehetett sütni-főzni-melegíteni” – emlékszik vissza Magda, aki három mesekönyvet vitt magával, amelyeket azóta unokáira örökölt. „Elmentem a rokonokhoz meg az egyik barátnőmhöz, és mire hazajöttem, az összes holmink ki volt pakolva a ház udvarára, mindenki vitte, ami tetszett, mert nem volt hová tenni, senki nem vállalkozott a megőrzésére, hisz nem lehetett tudni, kit visznek el legközelebb. Ruhát is keveset vittünk, meg volt határozva egy súlyhatár. A pályaudvaron kinyitogatták a bőröndöket, és édesanyám ridikülje benne volt az egyikben. Az egyikük gúnyosan odaszólt neki: »Mit képzelsz, nyaralni megy?«”

„ÉDESANYÁM A VICEHÁZMESTERRE GYANAKODOTT”

„Nagyon sokáig vártunk, mire elindult a vonat, július 14-én hajnalban kellett beülni, zárva volt az ajtó, az ablakok lefestve, a vagon tele emberekkel, iszonyú meleg volt, nem kaptunk vizet sem, és csak délután indultunk el. Rettenetes emlék az utazás, rosszul lettek emberek, egy bácsit elvitt a mentő, emlékszem, kárált egy tyúk, biztos szomjazott...Másnap kora reggel Mónosbélnél szállítottak le, mert Mikófalván túl kicsi volt a peron ennyi embernek. Ökrös szekereken jöttek értünk a kuláknak minősített befogadó gazdák, akik kötelesek voltak elszállítani minket. Fáradtan, koszosan érkeztünk, egy fiatalasszony jött élénk, két kuvasszal. Érdekes, a kutyák meg sem ugattak, pedig később megtudtuk, hogy mindenkire vicсорogtak. Ahogy megérkeztünk, Olgica, a gazdasszony rögtön látta, hogy anyám nagyon el volt keseredve – a húgom két és fél éves volt, az öcsém hat... azt mondta neki, ne féljen, amíg nekik lesz, addig nekünk is jut. Szinte rokonai szeretettel fogadtak minket.”

Közben Andrea is belekezd a történetükbe: „A mi családunk számított rá, mert a család többi tagját is kitelepítették, katonatisztek, gyártulajdonosokat. Állandó téma volt, mikor csöngetnek, tudtuk, hogy 8-ig kell megkapni a határozatot, ezért 8 után minden nap kicsit fellélegeztünk.” Ez a bizonytalanság relatív rövid ideig tartott, ha azt vesszük, hogy május végétől gyakorlatilag másfél hónap alatt zajlott le a teljes kitelepítés. Andrea édesapja ügyvéd volt és földbirtokos, aki az államosítás előtt felajánlotta az államnak a földjeit, a kis fecni papíron mégis az volt feltüntetve okként, hogy földbirtokos. „Édesapám teljesen összeomlott, mami vette kezébe a kiköltözést, fejenként 24 kilót vihettünk bútorokkal együtt. Én is kis felnőttként vittem a hírt, hogy segítsenek felszámolni a lakást, édesapám munkahelyét... és jöttek az emberek, a barátok, rokonok. Nekik köszönhetjük, hogy pár holminkat megmentettünk. Ekkor megtanultam, mennyire fontosak az emberi kapcsolatok, és hogy mindent köszönni kell. Mert ebben az időben mindet kaptunk. A szomszédaink kenyeret küldtek nekünk Mikófalvára, mert nem volt kenyerünk. Volt egy óriási Szmirna-szőnyegünk, ezt fel tudtuk vágni, és a földes szobába leterítettük, hogy valamennyire szigeteljen. Mi már szegények voltunk akkor, kibombáztak minket a régi lakásunkból. Sokat tanakodtunk, ki lehetett, akinek útjában voltunk. Édesanyám a viceházmesterre gyanakodott.” „Valóban, az ún. tömbbizalmik feladata volt, hogy jelentsenek a lakókról” – teszi hozzá Klára.

TÖKBÉLLEVES, NYÚLHÚS ÉS KÖNYVEK

Andrea ügyvéd édesapja útkaparóként dolgozott, Magdáé először a házigazda feladatait végezte, segített aratni, meg ami épp kellett, mert a gazdát elvitték Recskre. Az ok: késve szolgáltatta be az előírt 20 tojást.

„Aztán apuka kőbányában dolgozott, majd Belpátfalván szintén bányamunkán, egyszer rájuk is omlott a bánya. Sosem adta fel, egy barátjával kitanulták munka után a vasbetonszerelést. Valami kis hidacska is építettek, később büszkén mutogatta nekünk, hogy azt ő csinálta. Apu állandóan hozott gombát az erdőből, megérdeklődte, melyik ehető, adott egy munkatársa egy vemhes nyulat, a gazdáktól szerzett egy kis szénát, mi meg a keréknyomokban kerestük a lucernát nekik. De onnantól kezdve másoknak is tudtunk húst adni. Én is megtanultam megnyúzni a nyulakat. Volt az udvaron egy nagy rohadó szénakazal, tavasszal arrébb hordta, a rokonoktól kért Budapestről magokat, és a helyére ültetett. Abban a pihent földben csodálatos saláta, retek, spenót, sóska termett, mindenkinek adtunk belőle. De gyümölcsünk az nem volt soha, az nem terem ott meg.”

Andrea hozzáteszi, hogy Magda édesanyja mindentől, de mindentől tudott finomat csinálni. „Nálunk megéhség volt, édesanyám nem tudott főzni, ezért mindig kifőtt tészta-t ettünk. Magdáék nagyon szerencsések voltak, az övék kivételes történet.” „Ugyanakkor voltak idős emberek, akik értelmiségi foglalkozást űztek, és fizikailag sem voltak már alkalmasak a munkára. Ott az volt a fő kérdés, hogy jutnak ételhez” – teszi hozzá Klára. „Egy bácsi minden nap másik családnál ebédelt. Szörnyű megalázó lehetett neki, hogy olyanokra szorul, akiknek szintén alig volt mit ennie. De mégis felváltva ettünk, ha tökből is főztük a levest” – veszi át a szót Magda. Akadtak, akik igyekeztek lelket önteni a közösségbe, ahogy tőlük tellett. Egy idős bácsi például, aki a könyvtárát hozta el, úgy segítette a kitelepítetteket, hogy kölcsönadta a könyveit. „A befogadóink jómódú, szorgalmas emberek voltak, akik sokat dolgoztak, néha dolgoztattak. És akiknek munkát adtak, azokból

lettek az ellenségeik. Bár azért kerültünk a »kulákokhoz«, mert Rákosi össze akart velük ugrasztani, többnyire nagyon kedvesek voltak velünk. Kevés volt a kivétel” – emlékszik vissza Andrea, akinek évekkal később az esküvőjére is eljött a befogadó család „gazda nénije”: „Erzsi néni egész éjjel sült-főzött, és hátiban hozta föl Pestre a lakodalomra, amit készített. Később is meghívtak minket magukhoz, ma is tartjuk az unokával a kapcsolatot. Amikor egyszer elmentünk Mikófalvára a férjemmel meglátogatni őket, akkor jött az ötlet, hogy szeretnénk viszonzni, meghálálni valamivel” – meséli Andrea a Mikófalván 12 éve felavatott emlékoszlop tőle származó ötletéről. A befogadó falura és családokra emlékezve hálából állították a kitelepítettek, akik számára később is fontos megtartó erő volt a mikófalvi közösség. Kálváriájuk ugyanis az 53-as amnesztiával korántsem ért véget.

Egy bácsi minden nap másik családnál ebédelt, olyanoknál, akiknek szintén alig volt mit ennie.

„MAGYAR VAGYOK, ÉN ITT MARADOK”

„Az amnesztia úgy szólt, hogy elhagyhattuk a kényszerlakhelyet – meséli Magda –, de Budapestre és a nagyvárosokba nem költözhettünk be. Ez nem vonatkozott a 16 év alatti gyerekekre, ezért mi hárman a keresztmamámhoz költöztünk a Budafoki útra, ahol amúgy is nagyon sokan laktak, még albérlők is. Édesanyám apám egyik bátyjánál, Vecsésen húzta meg magát, oda járt aludni, nappal velünk volt, édesapám az esztergomi Fürdő Szállóban volt pincér, és egy fűtetlen szufiniban vészelte át 53 telét. Sikerült szereznie Budaörsön egy szobát, a teraszt pedig bedeszkázták, és ott főztünk. Már nyolcadikos voltam, amikor végre ott újra együtt lakhattam a családdal. Ott ért a hír, hogy 56 nyarán feloldották a korlátozást. Akkor apám azt mondta, muszáj menni, mert ki tudja, meddig mehetünk, ezért kivettek egy üres szobát albérletbe a keresztmamámék alatti emeleten. Csak az ágyaink voltak ott, minden egyéb

főnt zajlott. Ők 56-ban elmentek, minket is hívtak, de én mondtam, hogy magyar vagyok, én itt maradok. Erre az öcsém is rákezdté. Maradtunk.”

Andreáék is teljesen nincstelenek lettek, apja természetesen nem folytathatta az ügyvédi praxisát, protekcióval kapott valamilyen adminisztratív munkát. „Én hiába voltam kitűnő tanuló, ott volt az x a naplóban, nem akartak a gimnáziumba sem felvenni, végül kaptam protekciót, mert a Haidekker sodronygyáros nevet sokan ismerték, és felvettek. Édesanyám egyik távoli rokona Enyingről küldött 200 forintot, és abból odaköltöztünk hozzájuk egy időre. Munkát Veszprémben kapott a papám, ezért én oda kerültem kollégiumba, ott ért az 56-os forradalom, fantasztikus volt azt megélni.”

„Persze egyetemre sem vettek föl mint ikszeszt, pedig miniszteri dicséretet kaptam a színötös bizonyítványomért. Pedig maximális pontszámom volt, és olyan kevesen feleltek meg, hogy pótfelvételeit hirdettek. Csak három év múlva tanulhattam tovább, amikor már »termelőmunkában bizonyítottam«, akkor sem ott, ahol szerettem volna, csak gépészmérnöknek és estin, munka mellett, de csak azért is elvégeztem” – meséli Magda.

A kitelepítésekkel kapcsolatban ma is alapvető a tudáshiány. A fő tévhit Klára szerint, hogy csak a vagyont vették el ezektől a családoktól (persze a vagyontárgyak, a könyvek, bútorok, családi fotók sem kerültek elő soha), és sokszor elhangzik, hogy nem volt annyira súlyos, mint a zsidóüldözés, ahol a fizikai megsemmisítés volt a cél. „Tény, hogy a hortobágyi táborokba sem azért vitték az embereket, hogy meghaljanak – jegyzi meg Breuer Klára –, bár elhangzottak olyanok, hogy a kitelepítettekkel zsírozzuk meg a földet, és volt, aki elveszítette a gyereket, mert megfagyott, vagy megtörtént, hogy a nagypapa már odafelé menet meghalt – ezek egyéni tragédiák. De a tényleges a cél a társadalom aljára való süllyesztés volt, hogy kivegyék ezeket az embereket a társadalom szövetéből, és könnyebben boldogulhassanak a többiekkel. Tudok például olyan szegényparasztról, akit elvittek a Szovjetúnióba, hogy nézze meg, milyen szuper a kolhozrendszer, de ő azt mondta, inkább mégis gazdálkodna azon a 10 hold földön, amit kapott. Ez elég volt, hogy kitelepítsék, mielőtt még követőkre talál.”

Voltak, akik évtizedek alatt lassan talpra álltak, ahogy Andrea és Magda is, de ahogy mondják, beléjük rögződött, hogy az ablakot mindig zárják be, ha beszélgetnek, és nehéz elfelejteni az érzést, hogy bármi megtörténhet egy nyári reggelen. „A hetvenéves évfordulós ünnepségen olyan hölgygel is találkoztam, aki korábban nem is tudta, hogy az édesanyja kitelepített volt” – mondja Klára. „Édesapám, dr. Breuer Pál nagyon komolyan foglalkozott ennek a feltárással 2016-ban bekövetkezett haláláig. Igyekszem folytatni ezt a munkát, és összekötni azokat, akik erről még beszélhetnek, azokkal, akik nem sokat tudnak róla.” ♦

SZÖVEG –
MOLNÁR-BÁNYFY KATA

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
KÖZKINCSES

A magyar film RÓLUNK SZÓL

„Jó film az, ami energiatöbbletet ad a nézőnek. Lehet dráma vagy vígjáték, játékfilm vagy dokumentumfilm, a lényeg, hogy ne leszívja az energiáimat, hanem töltsön fel, inspiráljon, adjon plusz életenergiát” – fogalmazza meg **Káel Csaba**, a mozgóképipar fejlesztéséért felelős kormánybiztos, a Nemzeti Filmintézet elnöke, nem mellesleg Kossuth- és Nádasy Kálmán-díjas filmrendező, érdemes művész. A magyar filmgyártás az elmúlt évtizedben *Andy Vajnával* és az ő örökségét tovább építő Káellel kapott valami többletlendületet, sikeressé és eredményessé vált. Hogy ez így van, azt számos közönségsiker, nemzetközi elismerés, egyre több élvezhető magyar film, és sok Magyarországon forgatott nemzetközi produkció bizonyítja. Beszélgetésünk másnapján Káel Csaba éppen a cannes-i filmfesztiválra indul, ahol négy magyar filmet is vetítenek, miközben sok filmet gyártó nagy európai országok csak tízévente kapnak meghívást a válogatásba. Kíváncsi voltam, mi kellett ehhez az eredményességhez, és mik a következő évek feladatai.

- ◆ „A magyar film 120 éves, ekkor készült »A tánc« című fekete-fehér némafilm” – kezdi a történetmesélést Csaba. „Ebben a kicsi országban 120 éven át, folyamatosan, minden történelmi trauma, gazdasági nehézség, háborúk és diktatúrák ellenére mindig gyártottak filmet. Összesen több mint kétezer magyar film készült magas színvonalon, több igazi aranykort is megélt a magyar filmgyártás, és olyan nagyságokat adtunk a nemzetközi filmiparnak, mint Adolph Zukor, Kertész Mihály (akit a világ Michael Curtizként ismer) és Alexander Korda. Éppen most nyitottunk a Ludwig Múzeumban a magyar film történetéről egy átfogó, elképesztően gazdag kiállítást, mindenkinek ajánlom, most először egyben lehet látni a magyar „moziverzumot”. A rendszerváltás nehéz feladat elé állított bennünket: a szocialista filmgyártásról kellett átállni kapitalista filmgyártásra. Addig minden film állami megrendelésre készült, állami stúdiókban és vágószobákban, és az volt a feladata, hogy az állam üzeneteit közvetítse. Néha, ha bátrak voltak az alkotók, születtek olyan filmek is, mint »A tanú«, amit először a többihez hasonlóan megrendeltek, majd gyorsan betiltottak. Ebből kellett átállni kereskedelmi szemléletű filmgyártásra, illetve egyfajta hibrid megoldásra, megőrizve a részleges állami finanszírozást, de keresve a piaci megoldásokat. 1990-ben kiválasztottak tízünket, hogy

filmszakmát tanuljunk, és az East-West Producer Seminarium keretében elvittek Londonba, hogy tanuljuk meg, hogy csinálják ezt a nagyok. Itt aztán elvittek a legmenőbb ügyvédi irodákba, hogy megtanuljuk a jogi, finanszírozási vonatkozásokat, meg a nagy produkciós cégekhez és biztosítókhoz is, szóval olyan vonatkozásaival ismerkedtünk meg a filmiparnak, amelyekkel addig nem találkoztunk Magyarországon. Emlékszem, a szeminárium után mindannyian rövid beszámolót írtunk a tanulságokról, és mind ugyanazt emeltük ki: ha ez az infrastruktúra, tőke, tudás rendelkezésünkre állna Magyarországon, már holnap el tudnánk kezdeni a nyugati mércéknek megfelelő filmgyártást. Nos, az elmúlt harminc évünk arról szólt, hogy próbáltuk ezeket a feltételeket megteremteni, és az akkor megálmodott folyamatokat megindítani Magyarországon. Lassúra sikerült ez az átmenet.

De a remek hazai szakembergárdának, a tehetséges filmeseknek és az elmúlt tíz év kormányzati akaratának köszönhetően behoztuk a lemaradás egy részét. Mára Budapest London után a második legfontosabb szolgáltató központja a nemzetközi filmgyártásnak Európában, és ezt a pozíciót nem szabad kiengednünk a kezünkéből. Ugyanakkor figyelniünk kell az egyensúlyra is: nem elég, ha kiszolgáljuk az amerikai és a Nyugat-Európából érkező filmeteket a gyártás folyamatában, ne csak bér munkából éljünk. Szintet kell lépni. Az úgynevezett vonal feletti, kreatív szakembereinknek is munkát kell biztosítani. A Fóton most épülő új, korszerű, egybenyitható ikerstúdiókra nemcsak azért van szükség, hogy még több külföldi filmet lehessen forgatni, hanem azért is, hogy a magyar filmek ne szoruljanak ki, ne kényszerüljenek várólistára.”

A tartalomról hosszan beszélgetünk. Miről szóljon a 21. század magyar filmje? Mit támogatasson a Nemzeti Filmintézet? Káel Csaba szerint a fenntarthatóság mint a 21. század világformáló gondolata, három érdemi lábon áll. Az első arról szól, hogy a Földet, a környezetünket, a természetet milyen állapotban adjuk át az utódainknak. A második a fenntarthatóságról mint gazdasági rendezőelvről. A harmadikról kevés szó esik, a társadalmi fenntarthatóságról, arról, hogy a társadalom maga, az emberiség milyen állapotban él majd tovább. Ennek a lábnak fontos eleme a kulturális fenntarthatóság, és amikor arról gondolkodunk, miről szóljanak a filmművészeti produkciók, ennek a szempontnak előtérbe kell kerülnie. A mi felelősségünk, hogy milyen kulturális környezetet hagyunk hátra az unokáinknak. Egyrészt milyen állapotban adjuk tovább a nagyapáink örökségét, másrészt hogyan tesszük mellé, mellé tesszük-e a saját korunk lenyomatát. Észre vesszük és felemeljük-e a lábaink előtt heverő kincseket, és tudjuk-e ezt bartóki értelemben tiszta formában tenni. Káel Csaba hisz abban, hogy erre a tisztaságra a kultúránkban ugyanolyan szükségünk van, mint a tiszta vízre vagy a levegőre.

„Amikor magyar filmeseknek teremtünk lehetőséget arra, hogy alkossanak, azt tesszük lehetővé, hogy azt a hihetetlen gazdagságot, amit a magyarságunk jelent, elmeséljük” – beszél filmipari munkájának leglényegesebb részéről Káel Csaba. „A magyarságunk nem elválasztható a kultúránktól, így a filmtől sem. Fontos, hogy mi magunk is elhiggyük végre, hogy amink van, az érték, azt el kell mondani. Van ez a furcsa

berögzés a volt szocialista államokban, hogy ami nyugatról jön, az nagyszerű, ellenben ami nekünk van, az béna. Ez az egyik nagy bűne a negyven év szocializmusnak, hogy ezt az attitűdöt beépítette még a rendszerváltás utáni nemzedékek gondolkodásmódjába is. Történelmünk például fordulatos, eseményekben, tanulságokban, romantikus hősökben és nagyszerű cselekedetekben gazdag. Azért is támogatom, hogy készüljenek jó történelmi filmek, mert a kultúránkból az válik fenntarthatóvá, megőrizhetővé, amit korszerű eszközökkel, például a filmmel, jól érthetően tovább tudunk adni. Ezért örülök, hogy Hunyadi János történetét egy minden elemében mai sorozatban feldolgozzuk végre, és hogy számos más történelmi témájú filmünk is születik mostanában, így például a »Hadik« (Hadik András berlini hadjárata, XVIII. század), a »Magyar Passió« (az 50-es évek vallásellenes terrorja), »A nap« (1848. március 15. története), a »Pro Libertate« (II. Rákóczi Ferenc élete, XVII–XVIII. sz.) és még számos dokumentumfilm, animáció, portréfilm és ismeretterjesztő film.

Muszáj a sikereinkről többet beszélnünk – a sportkultúrába valahogy ez jobban beivódott, ott merünk büszkének lenni a sikereinkre, jó lenne látni ugyanezt a hozzáállást nagy történelmi alakjaink, vagy éppen nagy tudósaink vagy művészeink esetében. Rengeteg elbeszéletlen történetünk van. A nem történelmi filmek pedig azért fontosak, mert a jelenről és rólunk szólnak, arról, hogy hogyan élünk itt Közép-Európában. Mi foglalkoztat minket, minek örülünk, milyen döntéseket hozunk, mi fontos számunkra. Az amerikai filmekből már jól ismerjük az amerikai középosztály életmódját, ennek lett is normatív szerepe az életmódunk alakításában, pedig a saját, közép-európai életünk legalább olyan érdekes és tartalmas, nem túlzás azt

mondani, hogy például emberi kapcsolatokban, barátságokban az amerikainál gazdagabb, őszintébb világ. Meg kell tanulnunk a film eszközeivel mesélni erről.”

Szó esik a közép-európai együttműködésekről, mindek előtt a V4-országok között, de tágabb körben is. Fontos disztribúciós terepe lehet ez a régió az itt készült filmeknek. Ha kicsik is a nemzeti piacok, egymás piacihoz csatlakozva lengyelek, csehek, szlovákok, a volt jugoszláv tagállamok vagy Románia lakói együtt már nagyon is érdemi piacot képeznek. Az NFI által életre hívott FILMIO-t, ami a Netflixhez hasonló felületet kínál új és régi magyar filmek korszerű terjesztésére, ezúton is ajánljuk. Jó lehetőséget teremt, hogy szomszédos országok megosszák a filmkincsüket egymással. Jól fogjuk egymás filmjeit érteni, véli a kormánybiztos, mert sok hasonlóság van köztünk és kultúránk között, értjük egymás humorát és egymás bölcsességét is Európának ebben a felében.

Fontos megtartani a jó pozíciónkat mint filmipari szolgáltató központ, mert ez munkához, bevételhez jut-tatja és fejlődési pályán tartja a magyar filmipart. A nagy-költségvetésű amerikai filmekben dolgozó magyar szakemberek a legújabb technológiákban is naprakészek, ezt a tudást a magyar filmek gyártásánál is fel tudják használni. Fejlesztetni, építkezni, több infrastrukturális lehetőséget teremteni infrastrukturálisan – ez is lényeges, hiszen évek óta műteremhiány van a filmiparban. Továbbra is támogatni kell pályázati úton a magyar alkotókat, és közben odafigyelni arra, hogy a magyar filmek egyre szélesebb közönséget érjenek el (és támogatni is

kell őket ebben – kifejezetten ez a célja a nemrég bevezetett marketingtámogatásnak). Káel Csaba egy új filmes központról, állandó kiállításról is álmodik Budapesten. Dél-Pesten kaphatna helyet a magyar film és fotográfia új múzeuma, amely kiegészülhetne a filmgyártás és a kulturális élet más központjaival is, kapcsolódva a Művészetek Palotájához és a Nemzeti Színházhoz. „Ahhoz, hogy felvehessük a versenyt a nagy európai és amerikai filmgyártókkal, az kell, hogy magasán képzett, korszerű tudással bíró szakembereink legyenek. Éppen ezért a Színház- és Filmművészeti Egyetem ügye nem politikai, hanem nagyon komoly szakmai kérdés. Meg kell tanulnunk a kor technikai és szakmai elvárásaihoz igazítani a magyar filmipart, ehhez pedig a képzést kell a lehető legkorszerűbbé tennünk. Ez az egyébként több mint húszszer embert foglalkoztató ágazatnak minden területére igaz, a kreatív és látványos munkát végzőkre és a technikai támogatást nyújtó szakemberekre, világítóokra, hangosítókra, vágókra is. Ennek a megteremtésén dolgozik nagyon jól a Vidnyánszky Attila vezette kuratórium és az egyetem új vezetése is” – fejezi be a gondolatmenetet a kormánybiztos, aki úgy látja, különösen jó forgatókönyvírókból és tapasztalt producerekből van idehaza nagy hiány.

Fontos lenne tematizálni a közbeszédet jó magyar filmekkel. Akár nem csak idehaza. Tehetséges magyar producerek, rendezők, kreatív stábok nagyszabású nemzetközi koprodukción keresztül a korábbinál szélesebb közönséget is el lehet érni, ha a magyar film meghatározó szakemberei – köztük az NFI-t vezető Káel Csaba – mernek nagyot és bátrán álmodni. Mi, nézők, pedig csak nyerhetünk. ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
VILÁG-KÉP

◆ Ezen a két oldalon lehetne több száz gyönyörű fénykép a számunkra fantasztikusan – 6 arany, 7 ezüst, 7 bronz – záródó tokiói olimpiáról. Kiemelést érdemelne az országúti kerékpározás versenyét limitidőn belül teljesítő, ám szervezői hiba miatt mégis kizárt Valter Attila csakúgy, mint a történelmi aranyat szerző Szilágyi Áron. Megannyi párhuzamot találhatnánk „jó” és „rossz” szereplésre, azonban azt gondolom, hogy számunkra ez az olimpia nem várt sikert is hozott: **megtanultunk örülni** az ezüst- és bronzérmeknek, szurkolni a pontszerzéseért, vagy a becsületes, őszinte helytállásokért a magas elvárások helyett-mellett.

Sztanyiszlav Kraszilnyikov (TASS Orosz Hírügynökség) remek felvételén az a pillanat látható, amikor a magyar női vízilabda-válogatott számára biztossá vált, hogy legyőzte az orosz együttest, ezzel megszerezve a női vízilabda első olimpiai érmét Magyarországnak számára. ◆

FELNŐTT TESÓK

A testvérkapcsolat az élet egyik legbonyolultabb, legtartósabb és legmeghatározóbb viszonya, amely kihat más fontos kapcsolódásainkra is. A felnőtt testvérkapcsolat lehet szeretetteli, teherbíró és gazdagító kötelék, de gyakoriak az elhidegült vagy konfliktusokkal terhelt viszonyok is. Miért fontos a testvérkapcsolat, és hogyan válhatunk olyan testvérekké, akik támogatják egymást az élet viharaiiban?

◆ A TESTVÉRLÉT HATÁSAI

A pszichológia korábban az anya-gyermek kapcsolatnak tulajdonított különleges jelentőséget, úgy gondolták a kutatók, hogy ez az a kapcsolat, amely a személyiség formálódását, illetve a különböző lelki nehézségek alakulását leginkább meghatározza. Az apa, a családi rendszer működése és érzelmi klímája, illetve a testvérkapcsolat jóval kevesebb figyelmet kapott, és csak később kezdte érdekelni a kutatókat.

Ma már tudjuk, hogy a testvérek hatalmas szerepet játszanak a személyiségfejlődésben. Adler elmélete szerint a családon belül megélt társas összehasonlítás, ezáltal pedig a születési sorrend igen nagy hatással van a fejlődésre. A kötődélmélet kutatói szerint a testvérkapcsolat fontos érzelmi kötelék. A testvérek közötti biztonságos kötődés hozzájárulhat a biztonságérzet alakulásához, akár kompenzálva az esetleges hiányokat. A kutatások alapján a harmonikus, kiegyensúlyozott testvérkapcsolatokban megélt hasonlóság, közvetlenség és melegség megtartó erővel bír, és összefüggést mutat a magasabb önértékeléssel, a különböző életviteli problémák

alacsonyabb számával, illetve kevésbé valószínű az elmagányosodás érzésének megjelenése. A testvértől kapott támogatás segíthet az élet kihívásaival és a stresszel való megküzdésben, egyrészt mert a testvér valódi támogatást nyújthat, másrészt a pozitív testvérkapcsolat összefüggést mutat az egészséges érzelmszabályozással és a proszociális viselkedéssel.

Természetesen a testvéri kapcsolat megtapasztalása nem feltétlenül szükséges az egészséges fejlődés szempontjából, ugyanakkor azok, akiknek vannak testvéreik, társakat kapnak az életútjukra. Ezen az úton a testvérek folytonosságot kínálnak egymásnak, hiszen ők azok, akik ismerik egymás legrégebbi történeteit, ott voltak, amikor a házastárs vagy a saját gyermekek még nem, és ott lesznek, amikor a szülők már nem lesznek. Ez a kötelék lehetőség és feladat is egyben.

Egyrészt érdemes átgondolnunk, hogy a testvérkapcsolataink tapasztalataiból kiindulva milyen mintákat viszünk további kapcsolatainkba, másrészt a testvérünkkel való kapcsolat rendezése és ápolása felnőttként is fontos feladat.

A LÉNYEG AZ,

hogy megtegyük-e a fontos lépéseket annak érdekében, hogy visszataláljunk egymáshoz.

TESTVÉRLÉT ÉS PÁRKAPCSOLAT

A testvéri kapcsolatok számos eleme kihathat a párkapcsolatunkra. Ismerős helyzetben könnyebb tájékozódni, ezért gyakran keveredünk hasonló szerepbe, mint amit a saját családjunkban a testvérpozíciónk során megéltünk. Gyakran vonzódunk olyan partnerhez, aki biztosítja számunkra ennek megélését, ám ez egy idő után mindkét fél

számára terhekké válhat. Adler mondta: „Mondd meg, hogy mi a panaszod a házastársadra, és megmondom, miért éppen őt választottad annak idején.” Annak felismerése és tudatosítása, hogy milyen helyet foglaltunk el a születési sorrendben, segíthet az ehhez kapcsolódó nehézségek kezelésében, illetve abban, hogy kölcsönös tisztelettel és együttműködéssel kezeljük a helyzetet.

A testvérkapcsolat az egyezkedés elsajátítása szempontjából is különleges jelentőséggel bír. Manapság az egyezkedés kultúrája kikopott a mindennapi gyakorlatból. A családtagok a vélemény- vagy érdekkülönbség meglétét gyakran sértőnek és kapcsolatellenesnek találják, így döbbenten és dermedten állnak, ha mégis találkoznak vele. Azonban éppen emiatt nehezükre esik elvégezni az összehangolás munkáját is. Enélkül viszont a kapcsolatra nézve még a kisebb ellentétek is fenyegetőnek tűnhetnek.

AZ AZ ELVÁRÁS,

hogya a barát egyfajta javított testvérverzió legyen, általában csalódást eredményez.

Az egyezkedés sorsa általánosságban szemlélve társadalmi szinten összevethető az alkudozásával. Ez a ma erőteljesen visszaszorulóban lévő tárgyalásmód korábban az adásvétel elengedhetetlen része volt. Egyfajta rituális tánc és szellemi bajvívás volt a kölcsönösen elfogadható ár és érték összhangban történő eléréséért. Feszültség, drámai fordulatok és gesztusok jellemezték, amelyeket ma mintha szeretnénk kispórolni a kapcsolatokból. Arra vágyunk, hogy minden szabályozott, előre tudható és könnyen elérhető legyen. Ha van legalább egy testvérünk, akivel egy szülőpáron kell osztoznunk, tudjuk, hogy ez csak álmom, az élet egyáltalán nem ilyen. A testvérként elsajátított egyezkedési módszerek megkönnyítik a párkapcsolati feszültségek kezelését, amikor számos érdek, feladat és vágy összehangolása szükséges.

Érdekes azt is látnunk, hogy a testvérünkkel kialakított egyezkedési módszereink nem feltétlenül voltak egészségesek. Vannak, akik gyermekként azt tanulták meg, hogy a leuralás és a hatalmuk fitogtatása, vagy éppen ellenkezőleg, az alárendelődés és az érzéseik elfojtása, esetleg az olyan manipulatív önérvényesítési eszközök, mint a hízélgés vagy sugalmazás, vezetnek sikerre. Ezekben az esetekben fontos, hogy olyan önérvényesítési technikákat sajátítsunk el, amelyek nem valakinek a kárát, hanem mindenkinek a javát szolgálják!

A párkapcsolat kialakulásakor az is fontos kérdés lehet, hogy miként viselkedik a társ a testvérevel. Családterápiás tapasztalatunk azt mutatja, hogy a nehézséggel küzdő, segítséget kérő családok és párok jelentős része izolált. Nincsenek közeli barátaik, kedvenc szomszédjaik, ismerős párok vagy családok, akikkel rendszeresen megosztanák élményeiket, örömeiket, nehézségeiket. Nem mindenre gyógyszer, de az elszigeteltség megszüntése sokszor már önmagában is pozitívan hat a családi és párkapcsolatokra. A testvér léte szinte magától értetődő lehetőséget nyújt arra, hogy a párok és a családok kilépjenek a pusztító izolációból, ezért érdemes egymást támogatnunk abban, hogy testvérkapcsolatunkat rendezzük vagy ápoljuk.

TESTVÉR VAGY BARÁT?

A testvérkapcsolatok hatása megfigyelhető a baráti kapcsolatokban is. Egyrészt könnyebb eligazodni a baráti kapcsolatban, ha a testvére már megtanultuk, hogyan játszunk együtt a vidám pillanatokban, hogyan osztozzunk az utolsó sütin, és hogyan békülünk ki végül, ha elszabadultak az indulatok. Másrészt megfigyelhető az a felnőttkori megoldás is, hogy a testvéri kapcsolat elhidegülése esetén barátot választunk a testvérünk helyett. Csábító lehetőség, hogy lazábban kötődő, könnyen és esetleg következmények nélkül lecserélhető barátokkal helyettesítsük a testvért. Így aztán előáll az a sajátos helyzet, hogy a testvérség mint élő, erőforrást nyújtó kötelék háttérbe szorul a társadalom jelentős részében, ám szívesen hívunk majdnem idegeneket testvéreinknek. Ezt tanúsítja a mai magyar szlengbe az amerikai szubkultúrákból átkerült „bro” (brother, azaz testvér) megszólítás. Közben a fogalom elszenvedett némi értéktelenedést is, hiszen inkább haveri viszonyt jelöl.

Az az elvárás, hogy a barát egyfajta javított testvérverzió legyen, általában csalódást eredményez, hiszen a barátunk ilyenkor egy ideált kellene megtestesítenie. Valójában vele is lesznek félreértéseink és nézetkülönbségeink. Hosszú távon aztán sokszor kiderül, hogy éppen ugyanazokon a pontokon csúszik el a testvér-helyettesítő kapcsolat, mint a testvérkapcsolat.

NEMZEDÉKEK ÖRÖKSÉGE

A cél inkább az lehet, hogy őrizzük meg a testvérünk-höz fűződő különleges kapcsolatot, és ne helyettesítsük olyan barátokkal, akik aztán idővel lecserélődnek. Ez persze nem egyszerű, ugyanis a testvérkapcsolatra is igaz az, ami a párkapcsolatokra: a jelenben vívják bőszen a múlt árnyai. Vagyis testvérkapcsolatainkat láthatatlanul befolyásolják az előző nemzedékek által ránk hagyott hiedelmek, sorsfeladatok, családi elvárások és jogosultságok. A szülők egy tudatos és tudattalan üzenetekkel teleírt „testvérmenedzsmet” kézikönyvet adnak át utódaiknak.

Széles palettáról választhatunk, hogy mennyire szorosnak szeretnénk látni a testvérkapcsolatunkat. Szoros, szinte baráti kapcsolatban legyünk? A távolság legyen jellemző ránk, de azért mindig számíthassunk egymásra? Fialat felnőttként szétváljunk, és soha többé ne vegyük fel a kapcsolatot? Hosszú ideig együttműködjünk, aztán elváljanak útjaink? Egymás mellett fussuk az életet, és annak utolsó harmadában közeledjünk újra egymáshoz?

Határozottabb képet kapunk erről, ha áttekintjük, miről is szólnak az előző generációk által közvetített, tudattalanul követett minták, mire ösztönöznek bennünket, milyen megoldások tűnnek a családjukban természetesnek, és szinte önkéntelenül is kézenfekvőnek a testvéri kapcsolat alakításában.

TUDATOSÍTÁS

A testvérünk egészen biztosan ott van a múltunkban. Célunk az lehet, hogy behozzuk őt a jelenünkbe. Tudatosítsuk az előírt családi forgatókönyvet, és változtassunk rajta, ha nem megfelelő! Érdemes felidézni a családjukban az előző generációkban látott testvéri viszonyokat és azok történetét. Milyen mintákat és azonosságokat látunk? Hogyan hatnak ezek a példák az egyes generációk között? Hogyan folytattuk ezeket a testvérünkkel?

FELNŐTT TESTVÉREK

A testvéri kapcsolatok lehetőségéről elgondolkodtató példát ad, ha Németországban autózva megfigyeljük, hány testvérek által működtetett vállalkozást látunk útközben. Erről árulkodnak a „Gebrüder” (fivér, testvér) szót tartalmazó cégtáblák. A testvérral működtetett cégek száma egy másfajta testvérkultúrát jelez, amelyben a testvérek közötti összefogás, együttműködés akár az egzisztenciális feltételek megteremtésében is hangsúlyosabb.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felnőttek általában konkrét elképzeléseket fogalmaznak meg arról, hogy milyen lenne a jó testvér számukra, de a testvér többnyire nem olyan. Természetes, ha egy testvérkapcsolatban vannak hullámvölgyek, a lényeg az, hogy megtegyük-e a fontos lépéseket annak érdekében, hogy visszatérjünk egymáshoz. Gyakran a különböző életciklusokat kísérő vagy a váratlan krízisek során történnek kísérletek a testvérkapcsolatok korrekciójára. Ilyen helyzet például a házasságkötés, amikor szeretjük rendben tudni a családot, amelyet hátrahagyunk, vagy az idősödő szülők gondozása, amikor közösen kellene egy fontos feladatot ellátnunk. A nagy nekirugaszkodásokat viszont gyakran családás követi.

A felnőtt testvérek kapcsolatában fontos kérdés, hogy csak családi találkozón és ünnepeken futunk-e össze, vagy pedig személyes kapcsolat is van közöttünk. Ha ez utóbbit elhanyagoljuk, akkor a személyességet és a közelséget nélkülöző, csak ünnepekre korlátozódó kapcsolat kiüresedéssel fenyeget.

A testvérkapcsolat rendezésekor fontos előre kigondolni és őszintén kimondani az igényeket: például szeretném, ha közelebb kerülnénk egymáshoz. Érdemes azt is végiggondolni, hogy a köztünk lévő eltávolodás, esetleges feszültség miből ered. Gyakori, hogy a feldolgozatlan gyermekkori történetek, féltékenység, harag, csalódottság akadályozza meg, hogy a jelenben kapcsolódni tudjunk egymáshoz. Ennek a feszültsége akár a testvérral is megosztható, elmondhatjuk egymásnak, hogy miként éltük meg gyermekként a különböző történeteket. A cél nem a sérelmek felhánytorgatása, hanem a kapcsolat rendezése. Amikor ezzel a szívvel és elhatározással ülünk le a másikkal beszélni, könnyen kiderülhet, hogy gyermekként neki is hasonló érzései voltak. Igazán gyógyító lehet, ha mindketten bele tudunk helyezkedni a másik perspektívájába. Bár a múltat nem tudjuk megváltoztatni, de hozhatunk olyan döntést, hogy nem engedjük, hogy a múltból származó érzések határozzák meg a jelenben lévő történéseket és a kapcsolatunkat.

Ezek a beszélgetések csak ránk tartoznak, ezért ne engedjük, hogy a szüleink kerüljenek a békítő vagy közvetítő szerepkörbe. Az ilyen felállás ugyanis erősen hasonlít arra, amikor gyermekként a szüleink próbálták egyengetni a kapcsolatot, és ez könnyen felidézheti a féltékenység és a harag érzéseit.

Jó, ha konkrétan tudjuk azt is egyeztetni, hogy milyen rendszerességgel akarunk találkozni, vagy telefonon beszélgetni. Hasznos, ha nem elvárásokat támasztunk először, hanem mi változunk, és közben kommunikáljuk a szándékainkat. Mindehhez türelemre is szükség van. Ám biztató, hogy a rendszerelmélet szerint, ha a rendszer egyik tagja elkezd változni, az hatással van a rendszer többi tagjára is.

Testvérkapcsolatunk alakítása fontos mintát hagy örökségként a gyermekeinkre. Az itt elért megoldásaink reményt adnak arra, hogy családjuk minket követő nemzedékei élő és gazdag testvéri kapcsolatokban bővelkedhessenek. Ugyanakkor fontos azt is látnunk, hogy egy kapcsolat működtetéséhez két ember szükséges. Ha a testvér nem partner a kapcsolatépítésben, akkor az elszenvedett kudarcok kimondása és tudatosítása segít abban, hogy utódaink már ne kövessék el a mi hibáinkat. ♦

Forrás:

**Barlay Mónika Laura és Péley Bernadette:
A testvérkapcsolat kérdőív hazai adaptációja.
Magyar Pszichológiai Szemle, 2016.**

SZÖVEG –
VÉSSEY MIKLÓS

SOROZAT –
APA, KEZDŐDIK!

Apa randizik

Ülök a fiatal, csinos nő mellett egy étterem teraszán. Zavart csend, csak ritkán, lopva pillantunk egymásra, és ha találkozik a tekintetünk, elpirulunk. Az első randik kényelmetlen, mégis izgalmas hangulata: botladozó mondatok, dadogó, ügyetlen gesztusok. Kicsit olyan, mint amikor két úrhajó próbál csatlakozni egymáshoz. Hiába tervezték egybe őket, időbe telik, míg a világűr sötéttségében megtalálják a kapcsolódási pontokat.

◆ El is felejtettem, hogy jobban szereted a bort, mint a sört, mondom meglepődve. Ne törődj vele, én sem emlékeztem rá, hogy te meg sörös vagy, válaszolja egy félmosoly kíséretében. Nem is csoda, gondolom, két év hosszú idő. Ennyi ideje nem láttuk egymást. Illetve láttuk, de csak távolról, munka közben. Most pedig megegyeztünk róla, hogy a munkánkról nem beszélünk. Ezért a zavart csend, mert nincs más témánk. Nem is tudom, mit hozzak szóba. Olyat azért mégsem kérdezhetek, hogy mi a kedvenc színe, vagy hogy szereti-e a filmeket.

Szép ez a táj, nem? Micsoda ügyetlen, otromba kérdés. Mit lehet erre válaszolni? Nyilván azt mondja, hogy szép. Utána pedig még kínosabb a csend. Ennél az is jobb lett volna, ha meg sem szólalok. A kamaszkori csajozások gyötrelmei jutnak eszembe. Ha nagy nehezen rá is vettem a lányt, hogy jöjjön el velem, a randin teljesen elnémultam, vagy ehhez hasonló baromságokat kérdeztem. Idővel javult a helyzet, de úgy tűnik, megint kiestem a gyakorlatból. Itt ez a vonzó, fiatal nő, és gőzöm sincs, hogyan közelítsem meg.

Az sem segít a helyzeten, hogy a szomszéd asztalnál egy huszonéves pár csókolózik legalább húsz perce.

Így még nagyobb a nyomás rajtam, hogy közeledjek, hisz a két asztal közti kontraszt már-már elviselhetetlen. Direkt nem nézünk oda, mégis irigykedünk. Mert köztük már nincs ott az a láthatatlan fal, amit csak hosszú, sok energiát igénylő ismerkedéssel lehet lebontani. Aztán eszembe jut, hogy már mi is lebontottuk egyszer. Csak valahogy észrevétlenül újraépült.

Ez a gondolat ad erőt ahhoz, hogy átnyúljak az asztal felett, és megfogjam a kezét. Már az sem zavar, hogy jegyűrű van az ujján. Hiszen van az enyémen is. Sőt, olyan érzés, mintha a gyűrűk mágneses erővel húznák a két kezét egymás felé. Pár másodperc elviselhetetlen izgalom, amíg rájövök, hogy ő is szorítja az én kezemet, nem csak én az övét. Egemásra mosolygunk, ettől még bátrabb leszek. Talán még egy csókot is megkísérelnék, ha nem szólalna meg a telefonom.

Eddig bírta a gyerek nélkülünk. Sietve kérem a számlát. Talán csak udvariasságból, de a feleségem is előveszi a pénztárcáját. Hagyd, mondom neki, ezt most én állom, ez a minimum egy első randin. Jót nevetünk, hisz egy kasszán vagyunk. Megkönnyebbülök. Tapasztalatból tudom, hogy ha egy nőt meg tudsz nevetetni, onnan már nehéz elrontani. ◆

A Média a Családért-díj

szeptemberi jelöltjei

Média a Családért-díj

UZSALYNÉ PÉCSI RITA

**Beteljesedés vagy leépülés?
A második féldió dönt!**

magyarkurir.hu

A Média a Családért-díj
fő támogatója:

Külhoni Média a Családért-díj

KÁDÁR HANGA

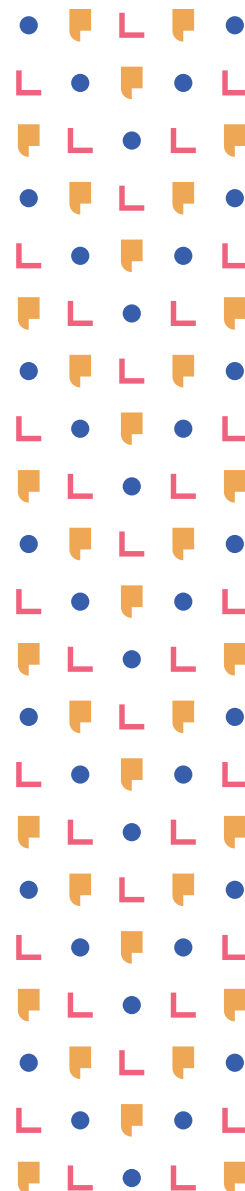
**Babaköd helyett sötét verem:
a szülés utáni depresszió**

liget.ro

A Külhoni Média a Családért-díj fő támogatója:

A jelöltekről szóló ismertetőt és a jelölt munkákat megismerheti a mediaacsaladert.hu-n, ahol az Ön jelölését is várjuk.

SZÖVEG –
BALKUNÉ SZÜCS EMESE tanácsadó szakpszichológus

Maszkokat le!

Szerepek a gyerekek között

Az elmúlt hónapokban a pszichológusok rendelőit elárasztották a pandémia másodlagos áldozatait, köztük azok a 14-16 éves kamaszok, akik a középiskolát a járvány idején kezdték. Náluk az izoláció és a kortárs csoport megtartó hatásának hiánya okozott pszichés zavarokat. Miért annyira fontos a fejlődő fiatalok számára a csoporthoz tartozás? Hogyan lehet segíteni lerombolódott vagy felépülni sem képes közösségek kialakulását, működését?

- ◆ Bár – különösen a kamaszok – hajlamosak panaszkodni az iskolára, most megtapasztalhattuk, mekkora szükségük van a jól szervezett oktatási keretekre pszichés egészségük megőrzése érdekében. A kortárs csoport kielégíti a fiatal valahová tartozás iránti alapvető igényét. A munkamegosztás segítségével megtapasztalhatja a gyerek, mennyivel könnyebb együttműködve eredményt elérni, megvalósítani a kitűzött célokat.

Jó, ha nem egyetlen személy gyakorolja a hatalmat, hanem változik, ki a leginkább befolyásos tag.

Információhoz, tudáshoz juthat a társak jóvoltából. A jól felépített csoport biztonságot nyújt, erősíti a társas tudatot, lehetőséget ad a tagok közötti érzelmek megélésére, valamint kifejleszti a szociális identitást.

A legkisebbek az egyszerű együttléte is közös játéknak élik meg, és ez önmagában örömforrást jelent számukra. Vagyis a strandon egymás mellett pancsoló, a játszótéren közösen lapátoló háromévesek több élményhez jutnak, mint elszeparált társaik. Később pontosan ezért unnak rá hamar a saját udvaron kialakított homokozóra, hintára, a drága trambulinra és medencére, hacsak nem hívunk gyerektársaságot.

SZEREPOSZTÁSOK

A szerep az érzékelt és elvárt viselkedések összessége egy bizonyos helyzetben. Először az oviban alakulnak ki olyan csoportok, ahol kezdetleges szerepek jelennek meg. A vezető a legóvár építése közben képes érvényesíteni akaratát a többiekkel szemben, míg a tagság együttesen kontrollálja az ő hatalmát. Míg Máté irányítja a folyamatot, addig Márk és Ákos elmélyülten építenek, Peti és Bálint pedig boldogan hordják az építőanyagot a brigádnak. A szerepek gyakran felcserélődnek, bár vannak, akik hajlamosabbak magukhoz ragadni a kezdeményezést, míg mások szívesebben engedelmeskednek.

Az iskolai csoportok bonyolultabbak, különböző szerepek jönnek létre attól függően, hol tart a közösség kialakulásának folyamata. Az ismerkedés fázisában mindenki a jó arcát igyekszik mutatni, majd ezt követően a tagok megpróbálnak a saját érdekeiknek érvényt szerezni. Megjelenik a rivalizálás, koalíciók kialakítása, kritizálás, de a háttérbe húzódás, visszavonulás is.

Lassan, a felnőtt irányító mellett megjelennek azok a belső vezetők, akik át tudják venni ezt a funkciót, ebben érdemes őket támogatni. Ugyanakkor jó, ha nem egyetlen személy gyakorolja a hatalmat, hanem változik, ki a leginkább befolyásos tag. A tagok egy része inkább az összetartásra koncentrálnak, és érzelmileg támogatja a többieket, ami hasznos a kohézió szempontjából. Mások a feladatokra fókuszálnak: kezdeményezéssel, információcserével, tervek szövésével, kérdések tisztázásával és a helyzet összességével segítik a közös munkát.

MIKOR AVATKOZZUNK BE?

A szerepeket maga a csoport ruházza rá a tagokra. Míg egyeseket elfogad vezetőnek, másokat ignorál. Az egyén adottságainak megfelelően, az első, viharos időszakban osztják szét maguk között a gyerekek a pozíciókat. A felnőtt támogathatja őket ebben, ám később, amikor már kialakultak a szabályok, nehezen fogadják el a beavatkozást. Érdemes még az elején segíteni a szótlan vagy védekező álláspontra helyezkedő gyerekek bevonódását. A túl sok passzív résztvevő rontja a csoportkohéziót.

DEVIÁNSOK, HUMORHEROLDOK, KAPUŐRÖK

Legtöbbször megjelenik egy-két tag, akik nem akarnak részt venni a feladatokban, és viselkedésük eltér a csoport alakuló normáitól. Fontos megfejtetni, mit próbálnak kommunikálni ezáltal. Például előfordulhat, hogy nem fogadják el a belső vezetőt, nem tudnak azonosulni a céllal, unatkoznak, vagy hasznos szerep híján maradt rájuk a deviáns pozíció. Ilyenkor érdemes sikerélményt nyújtó küldetést felajánlani számukra.

A csoporton belüli folyamatok szabályozását is magukra vállalhatják azok a gyerekek, vagyis őrzők, akik egy ponton viccelődni kezdenek, elterelik a témát vagy bohóckodnak, ezzel fontos jelzéseket küldenek a vezetőnek a csoport aktuális állapotáról. Ez a viselkedés gyakran nem az egyén szándéka, hanem maga a csoport jelöli ki őket erre a feladatra, lassítva a céltudatos munkát, megakadályozva a túlterhelődést.

BŰNBAK NÉLKŰL

A felnőtt egyik legfontosabb feladata a bűnbakképzés elkerülése a gyerekek közösségeiben. Ilyenkor a csoport folyamatos támadásnak teszi ki egyik tagját, aki valójában olyasmit testesít meg, amit a többiek nem bírnak elviselni saját magukban. Erős teljesítménymotiváció esetén ez lehet valamilyen alkalmatlanság, ügyetlenség. Máskor a csendesség, visszahúzódás, kommunikációs deficit váltja ki a többségből az agressziót. Ilyenkor fontos feltárni a mögöttes tényezőket, különben a gyerekek a felszínen ugyan elfojtják az erőszakot, ám rejtett módon megtorpedózhatják a vezető szándékát. Például, ha valakit a gátolt-sága miatt bántanak, érdemes őt helyzetbe hozni abban, amiben tehetséges, nem elég csupán megvédeni. A hiperaktív tag energiáit csatornázzuk értelmes tevékenységbe, akár vezetői pozícióban is kipróbálhatjuk! Az okos, ám öntörvényű gyerekre bízunk bátran komolyabb részfeladatokat, és engedjük teret ötleteinek! Mindemellett ügyeljünk a szerepek váltogatásának lehetőségére, amivel a gyerekek társas képességeit fejleszthetjük! ♦

A NAGYCSALÁDOSOK A LEGINKÁBB KÖRNYEZETTUDATOSOK

Az elmúlt években a nagycsaládos életformát sok bíráló érte a környezetvédők részéről. Az *Environmental Research Letters* egy 2017-es tanulmánya szerint például a CO₂-kibocsátás csökkentésének egyik leghatékonyabb módja, hogy vállaljunk eggyel kevesebb gyermeket, más kutatások pedig egyenesen azt állítják, hogy minden egyes új élet a Föld kizsigereléséhez vezet. Pedig a nagycsaládosok gyakran felelősségteljesebben állnak a kérdéshez, mint általában az emberek.

◆ A TÖBBGYERMEKESEKNEK FONTOSABB A BOLYGÓNK JÖVŐJE

A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) 2020-ban készített reprezentatív felméréséből az derült ki, hogy a magyar lakosság körében a családosok a legelkötelezettebbek a környezetvédelem iránt: míg a gyermektelen felnőttek 41,6 százaléka tartja magát környezettudatosnak, addig a gyermekekésnél 65,1 százalék ez az arány. Közülük is a nagycsaládosok a legelkötelezettebbek, és gyermekeiket is igyekeznek ebben a szellemben nevelni.

Idén tavasszal, az Európai Nagycsaládosok Nemzetközi Szövetségével (ELFAC) közösen végzett, 11 európai országot átfogó nemzetközi kutatásában a KINCS már kifejezetten a sokgyermekesek attitűdjét vizsgálta. A felmérés közel háromezer európai nagycsaládos megkérdezésével készült. Arra keresték a választ, hogy ki mennyire érez felelősséget a környezete védelme iránt, valamint, hogy mennyire jellemzi a fenntartható fejlődés. A kutatásban részt vevő európai nagycsaládosok 91 százalékát inkább érdekli, ezen belül 58 százalékukat nagyon érdekli a környezetvédelem, a megkérdezettek fele pedig az átlagosnál környezettudatosabbnak tartja magát. A legtöbben (84%) gyermekeik jövője miatt tekintik ezt fontos kérdésnek.

Az európai válaszadók 90 százaléka súlyosnak vagy nagyon súlyosnak találja a bolygónkat érintő globális környezeti problémákat, több mint felük pedig egyetért azzal az állítással, hogy klímavészhelyzet áll fenn

a Földön. Saját hazájukban ugyanakkor valamivel kevesebben érzékelik ennek hatását – a lakókörnyezetükben tapasztalt égető problémának a legtöbben a szemetelést és az illegális szemétkerakást (66%), illetve a légszennyezést (61%) és a globális felmelegedést (57%) nevezték meg.

A környezeti problémákért a legtöbben a túlzott fogyasztást (88%), a gyárakat (69%) és a multinacionális cégeket (56%) okolják. Nagy részük viszont részben vagy teljesen maga is felelősséget érez a Földet érő károkért – minél több gyermekről gondoskodnak, annál inkább vélik úgy, hogy saját kötelességük megvédeni a bolygót.

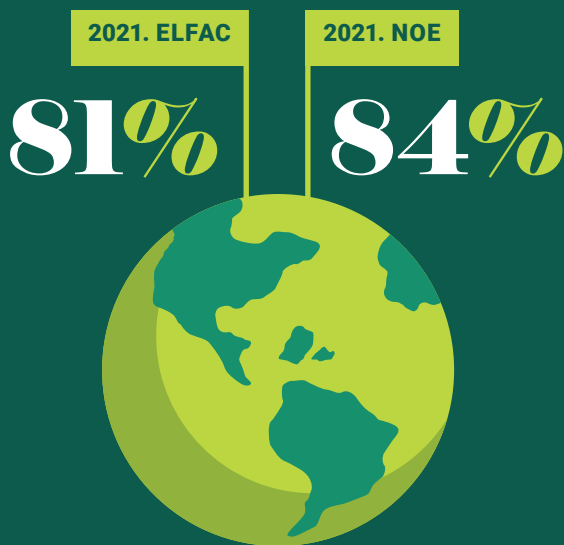
AZ ANYAGIAKTÓL IS FÜGG A KÖRNYEZETTUDATOSSÁG MÉRTÉKE

A felmérésben részt vevő nagycsaládok lehetőségeikhez mérten igyekeznek óvni a Földet: nem dobják a kukába a használt elemet, leoltják a villanyt, ha nem tartózkodnak a helyiségben, nem öntik a használt olajat a lefolyóba, újrahasznosítják a palackokat, és nem fűtenek a háztartásukban keletkező szeméttel, műanyag hulladékkal. Az is természetes a három- vagy többgyermekesek valamivel több mint 90 százaléka számára, hogy szelektíven gyűjtik a hulladékot – ötven százalékuk már több mint tíz éve.

A nagycsaládosok nagyobb része viszont autóval közlekedik, ami ugyan nem a legfenntarthatóbb megoldás, de ne felejtsük el, hogy a Családvédelmi Akcióterv nagycsaládosoknak járó autót vásárlási támogatásával közel egyharmaduk, eddig 35 ezer család vadonatúj, környezetkímélőbb hétülékes autóra tudta lecserélni régi kocsiját.

MIÉRT GONDOLJA FONTOSNAK A KÖRNYEZETVÉDELMET? – a gyermekeink jövője miatt

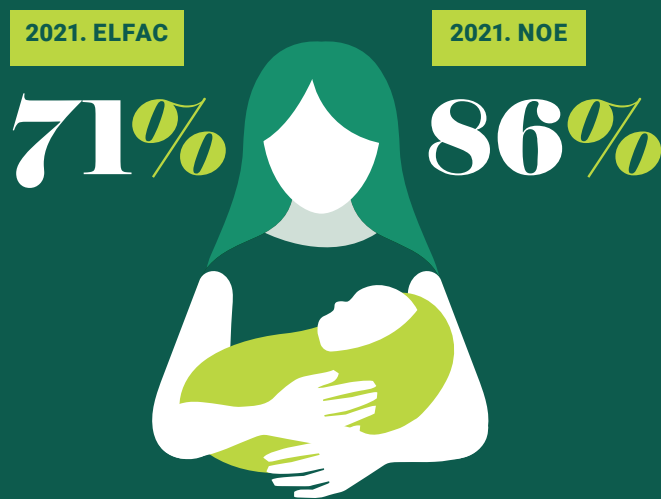
IGEN válaszok

! A környezetvédelem az európai és magyar nagycsaládok számára elsősorban gyermekeik jövője miatt fontos. 81%, illetve 84%.

A KÖZELGŐ ÉGHAJLATI KATASZTRÓFA MIATT NEM ÉRDEMES GYEREKET SZÜLNI ERRE A VILÁGRA

NEM válaszok

! A magyarok legkevésbé azzal az állítással tudtak azonosulni, hogy az éghajlati katasztrófa miatt nem érdemes gyereket hozni erre a világra, és a többi európai nagycsalád is erőteljesen elutasítja a gyerekvállalásnak és a környezeti katasztrófának ilyen összekapcsolását.

Közel negyedük szeretne zöld rendszámú járműre is váltani, de kétharmaduk nem tudja még megengedni magának az elektromos vagy hibrid autót. A megkérdezettek negyede rendelkezik valamilyen energiatakarékos berendezéssel, például napelemmel és víz-újrahasznosító berendezéssel, és további 23 százalékuk tervezi azok beszerzését, de a nagycsaládok fele ezt most még nem engedheti meg magának.

Ám vannak olyan dolgok, amik nem kerülnek pénzbe, és sokban segíthetik a környezet védelmét: például, ha van rá módjuk, szívesen ültetnek fát. A legfontosabb talán a zöld gondolkodás átadása a jövő generációjának: a megkérdezettek 96 százaléka válaszolta, hogy környezettudatoságra neveli gyermekeit.

ITTHON KOMPOSZTÁLÁSSAL ÉS VESZÉLYESHULLADÉK-SZELEKTÁLÁSSAL ÓVJÁK A FÖLDET A NAGYCSALÁDOSOK

A felmérésben 835 magyarországi nagycsalád vett részt. A hazai válaszadók zömét (94%) foglalkoztatja a téma, az európai átlaghoz hasonlóan őket is főképp

gyermekeik jövője miatt. A bolygót érintő környezeti problémákat a magyarok is súlyosnak gondolják – 55 százalékuk szerint klímavészhelyzet áll fenn a Földön, 51 százalékuk szerint Magyarországon is. A válaszoló sokgyerekes magyarok közel harmada környezettudatosabbnak tartja magát a társadalom többi tagjánál. A felelősségteljes gondolkodás tetteikben is megnyilvánul: 95 százalékuk külön gyűjti a hulladékot, kétharmaduk a szemét hat-hétféle típusát szelektálja – a műanyag és a papír mellett a veszélyes hulladékot, a fémét és az üveget is. Sokan (63%) komposztálással hasznosítják újra a háztartási hulladékot. Ritkábban mint havonta 88 százalékuk vásárol új ruhaneműt, és több mint felük (62%) csak alkalmanként fogyaszt marhahúst.

Mind az európai, mind a magyar nagycsaládok zöme úgy véli, a gyermekesek nagyobb felelősségtudattal rendelkeznek a környezetvédelemmel kapcsolatban, pontosan gyermekeik jövőjének megóvása miatt, és egyöntetűen elutasítják azt az állítást, hogy a közelgő éghajlati katasztrófa miatt nem érdemes gyermeket szülni erre a világra. ♦

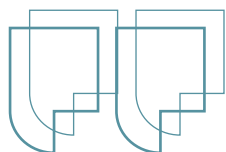

SZÖVEG –
NÉMETH ZSÓFIA, SZŐNYI LÍDIA pszichológusok

SOROZAT –
EGY TÖRTÉNET, SOK KÉRDÉS

MÉG EGY KÖRT MINDENKINEK!

Fiatalon belevetjük magunkat a nagybetűs életbe, és nem kérdőjelezzük meg a dolgok létjogosultságát, csak csináljuk. Ám olykor valahogy útközben a hétköznapiak monoton valósága kiradírozza belőlünk az egyéniséget, miközben apránként elveszítjük a kapcsolatot önmagunkkal, és ki sem látunk a szorongásaink mögül. Elkerülhető-e a kiégés, vagy tán szükséges rossz ahhoz, hogy fejlődni tudjunk, akár több évtized múltán is?

Hát merhetem
Zavarni a világegyetemet?
Egy perc s rá még egy perc elég idő, hogy
Döntések s ellenérvek szülessenek
s megsemmisüljenek.

Mert ismerem már mindet, ismerem!
Az estét, reggelt, délutánt, de régen!
Életemet kiskanalanként kimértem –
Ismerem mind a hangot, mely egy távoli
terem
Zenéje mögött elhal s ködbevész.
Hogy is lehessen oly merész?

(T.S. Eliot)

◆ A TÖRTÉNET

Thomas Vinterberg legújabb filmje, a Még egy kört mindenkinek című dán filmdráma főszereplője négy, átlagos férfi, mindannyian középiskolai tanárok és régi, öreg cimborák. Martin régen vagány volt, energikus és törekvő, doktori disszertációja megírására készült, és még a tánchoz is konyított valamennyit, mára viszont elbizonytalanodott, unalmassá és magába fordulóvá vált, a feleségével folytatott interakciók hossza pedig átlagosan napi pár percre redukálódott. Tommy elkedvetlenedett tornatanár, nincs mellette más, csak az öreg, rokkant kutyája, akinek még a járás is nehezeze esik. Nikolaj épp most tölti a negyvenet, életerős, humoros, tette kész férfi benyomását kelti, ám jobban megnézve roskadozik a háromgyermekes apaság súlya alatt, és apránként őt is kikezdi a mindennapok egyformasága. Peter zenetanár, finom lelkű művész, aki nagyon szeretne családot és saját gyermekeket, hogy nyomot hagyjon a világban, de valahogy mindig megfutamodik a nők elől.

Mondhatnánk, hogy mindegyikük az életközépi valóság különböző pontján rekedt, és időszerű lenne professzionális segítséget – például terápiát – igénybe venniük,

ám a négy jó barát egészen más megoldással rukkolt elő. Finn Skårderud tanulmánya szerint ugyanis egy-két pohár bor után olyannyira klassznak élhetjük meg az életet, hogy azt gondolhatjuk, talán pont ez a félelmezreléknvi alkoholszint az, ami hiányzik a teljességhez. Több sem kell Martinéknak, belefognak abba a kísérletbe, hogy folyamatosan fenntartják a félelmezrelékes véralkoholszintet, a tapasztalataikat pedig egy tudományos munkában kívánják összefoglalni. Elvégre ők mégiscsak értelmes, akadémikus emberek, nem igaz?

Kezdetben egészen jól mennek a dolgok, szó szerint felpezsdül az életük, fokozódik a munkahelyi teljesítmény, utat tör magának a kreativitás, ám hosszú távon megmutatkoznak az apró rések a pajzson. A kísérletezés és a függőség között nagyjából olyan vékony a határ vonal, mint a zsenialitás és az örület között. Nagyon-nagyon vékony. Lehet ezt még fokozni? Egyre több és több kell, miközben az addig elnyomott problémák, az elfojtott érzelmek és a ki nem mondott szavak súlya alatt minden összeomlik. Fékezés nélkül hajtanak lefelé egy képzeletbeli lejtőn, és sajnos nem mindenki őrssa meg épp bőrrel a kalandot.

A FÜGGŐSÉG TÖRTÉNETE

Az alkohol nyugtató és szorongásoldó hatású. Először az ítézőképességért és a gátlásokért felelős idegrendszeri területek működését támadja meg, ezért a belső kontroll gyengül. Ennek köszönhető, hogy néhány korty hatására a főszereplőink felszabadultnak és ellazultnak érzik magukat, felülemelkednek a szorongásaikon, és elfelejtik a problémáikat. Nézőként persze gyanakszunk, de a képernyőn látott felszabadult boldogság és siker olyannyira beszippant, hogy szinte elhisszük: nem is olyan nagy probléma a pohár után nyúlni, hiszen mértékkel adagolva az alkohollal hatékonyan enyhíthetjük a szorongásainkat, és produktívabbak, barátságosabbak, illetve szociálisabbak lehetünk. A függőség gyakran a való életben is éppen így, lassan, lépésről lépésre alakul ki. A történet viszont nem áll meg ezen a ponton, hanem kijózanító tükröt tart elénk. A poharak számának növekedésével az alkohol alattomosan emészt fel az életet, miközben a kevésbé kívánt hatások is szép sorban megjelennek: romló ítézőképesség és motoros készségek, zavaros gondolkodás és beszéd, kontollvesztés, valamint tönkrement kapcsolatok. Egyre több és több szeszre van szükség, hogy ugyanazt a hatást elérjék.

A fentiek ellenére a film mégsem egy szájbarágós tanmese arról, hogy az alkohol rossz. Sokkal inkább azt a kérdést boncolgatja, hogy az ital mennyire segíti vagy nem segíti a fogyasztóinak az életét. Nem kapunk könnyen emészthető, leegyszerűsítő választ, mindazonáltal az alkoholfogyasztás szórakoztató pillanatait és poklát egyaránt láthatjuk. Szép lassan kibontakozik, hogy az italozás nem segít, ha arra akarjuk használni, amire egyáltalán nem való: gyógyírként a lélekben tátongó üresség betöltésére, a fájdalom tompítására vagy megszűntetésére.

A FÜGGŐSÉG MÉLYÉN

A mai rohanó világban elvesztettük a kapcsolatot önmagunkkal, az érzéseinkkel és a testünkkel. Kütyük, guruk és tanácsadók mondják meg, hogy mennyit és hogyan kéne ennünk, innunk, mozognunk, vagy mit kéne tennünk, ha lehangoltak, magányosak és elveszettek vagyunk. A megoldást kívülről várjuk: az okosóra jelzésétől, a tanácsadó útmutatásától, néhány szem gyógyszer-től vagy éppen egy jól beállított alkoholszinttől.

A függőség mélyén a lélek hiánya van, ám az alkohol nem gyógyír a fájdalomra, és nem alkalmas a bennünk tátongó ürességérzet kitöltésére sem. Sajnos igen gyakori, hogy akik súlyos érzelmi hiányokkal élnek az életüket, általában nem kaptak megfelelő mintát arra, hogy mit is lehetne kezdeni a nehéz érzésekkel.

Nem egyszerű ezzel az ürességgel és a fájdalommal szembenézni, legszívesebben eltagadnánk vagy elfednénk valamivel. A kultúránk is erre biztat, amikor azt tanácsolja, hogy hagyjuk figyelmen kívül a negatív érzéseinket, és koncentráljunk inkább a dolgok pozitív oldalára. Ha mégis rosszul érezzük magunkat, tegyünk gyorsan valamit, ami boldoggá tesz. A toxikus pozitívítás ára, hogy amikor nehéz érzéseket élünk át, azt gondoljuk, hogy valami nincs rendben velünk. „Mindennem megvan, hálásnak és boldognak kellene lennem, mégis szomorú vagyok. Valami nagy baj lehet velem.” Érdemes tudatosítani, hogy mindannyian sebezhető emberek vagyunk, akiknek lehetnek problémái, lehetünk szomorúak és csalódottak, sőt, érezhetjük magunkat akár közönyösnek is. A tagadás, a bagatellizálás és az elfojtás irányába mutató praktikák nem fogják ezt megoldani, ezért a cél nem a kellemetlen érzéseink és gondolataink eltüntetése vagy megváltoztatása, hiszen ezek az élet természetes velejárói. Sokkal fontosabb, hogy ne olvadjunk össze az érzéseinkkel és a gondolatainkkal, hanem ezekkel együtt azt tegyük, ami összhangban van a személyes értékeinkkel.

Nincsenek gyors megoldások: a szorongás, a depresszió, a kiégés és a kilátástalanság érzése nem tüntethető el felszínes megoldásokkal, de a korai felismerés, a megfelelő mértékű társas támogatás, illetve a célzott mentális megsegítés segíthet kilábalni a nehéz helyzetekből, és új alapokra helyezni az életet.

TUDATOSÍTÁS

Mit gondolsz az életed értelméről? Mik a számodra legfontosabb értékek? Mik a céljaid? Mi az, ami segít neked abban, hogy elérd ezeket a célokat, és mi az, ami az utadban áll? Mit kezdesz az óhatatlanul felbukkanó nehéz érzésekkel? Mi az, amitől igazán jól érzed magad?

AZ EMBERI LÉT DRÁMÁJA

A film négy középkorú férfi életközepi válságát meséli el, mégsem csak az ő történetük ez. Bármelyikünk lehetne Martin és Tommy, sőt, egy kicsit mindannyian ők vagyunk, éppen ezért fontos megértenünk, hogy az egzisztenciális válság, a saját életünk értelmének megkérdőjelezése és újrafelfedezése szinte megkerülhetetlen.

A pszichológia szerint az élet értelmességének élménye fontos pszichológiai erőforrás, és alapvető a testi-lelki egészségünk szempontjából. A hiány és beteljesületlenség egzisztenciális frusztrációhoz vezet, amelyet optimális esetben kereséssel, illetve az ebből fakadó fejlődéssel igyekszünk feloldani, míg kedvezőtlen esetben olyan viselkedésformákhoz menekülünk, amik átmenetileg ugyan megkönnyebbülést hoznak és megszabadítanak a nyomasztó felelősségtől, de végső soron nem jelentenek valódi előrelépést.

Zábó Virág és Vargha András tanulmánya alapján az élet értelmességének megélése és az életcéljaink, a hitünk, a kötődéseink, illetve a mentális egészségünk között összefüggés van.

Életcél: A célok értelmet adnak az életnek. A kutatások szerint a rajtunk kívül álló életcélok nagyobb fokú értelmességérzéssel járnak együtt, mintha csak a hírnévért, gazdagságért vagy sikerért küzdenénk.

Hit és spiritualitás: A hit az értéktelített és kiteljesedett élet lehetőségén keresztül pozitív összefüggésben van a mentális egészséggel, az önmagunkon túlmutató életcélokkal, illetve az élet értelmességének megéléseivel.

Kötődés: A tartalmas társas kapcsolatok alapvető fontosságúak a mentális jóllét szempontjából, és hozzájárulnak ahhoz, hogy az életünket értelmesnek és jelentéstelneknél éljük meg.

Mentális egészség: A bio-pszicho-szocio-spirituális jóllét és az élet értelmessége között szoros összefüggés van, amelynek részét képezi az érzelemszabályozás, a reziliencia, illetve az érzelmi, a figyelmi és a tudati működés feletti kontroll.

Ne csak a kihívások és a boldogság hajszolásában legyünk hát bátrak, hanem merjünk szembenézni az egzisztenciális frusztrációval, a saját belső vívódásainkkal, valamint a nehéz érzéseinkkel, és ha szükséges, akkor kérjünk szakavatott segítséget! ♦

SZÖVEG –
LOVÁSZY LÁSZLÓ

ILLUSZTRÁCIÓ
BALASSA NIKOLETTA

EGY SCI-FI-ÍRÓ JÖVENDŐLÉSEI

Ebben a hónapban lesz 100 éve, hogy megszületett **Stanisław Herman Lem** lengyel sci-fi-író, akinek könyvei 41 nyelven, több mint 45 millió példányban keltek el. Egykor ő volt az egyik legolvasottabb nem angol nyelven író sci-fi-szerző a világon. Hét nyelven beszélt: lengyelül, németül, angolul, franciául, ukránul, oroszul és latinul. Ismerjük meg őt a tények és némi fikció segítségével, ahogy ő is igyekezett megismerni a világot!

SUMMA TECHNOLOGIAE

- ◆ Egy fehér galamb szállt az érseki palota ablakpárkányára, ahol mindig akadt néhány kis mag a madarak részére, amikor belépett a vendég az érseki szobába.
 - Hogy van Barbara? – kérdezte az érsek aggódva, hellyel kínálva barátját.
 - Tudod, hogy én is, de ő különösen nehezen viseli, hogy már tizenegy éve próbálkozunk, és még nem jött össze a gyermek... Egyre többet gondolkodom azon, hogy talán a munkája is közrejátszik ebben – masszírozta meg a homlokát a vendég, majd elkomorodott. – Talán a radiológia nem tesz jót a méhének. – Nagyon sóhajtott és elmosolyodott, barátságosan kezet nyújtott:
 - Hát már majdnem elfelejtettem gratulálni neked, hogy érseknek neveztek ki!
 - Ugyan már! – fogadta a gratulációt a vendéglátó. – Az Úr nem hivatalt, hanem feladatot bízott rám. Mármint, ha ezt neked elhiszed – mosolyodott el a főpap.
 - Tudod, hogy én morális okokból nem hiszek istenben...
 - Miért, drága barátom? – kérdezte bizakodóan, bízva abban, hogy esetleg most több sikerrel járhat Krisztus érdekében.
 - Annyi szörnyűség történt csak az utóbbi néhány évtizedben, hogy egyszerűen nem tudok egy olyan atyában hinni, aki mindezt hagyta, hagyja megtörténni. A nációk elpusztítottak belőlünk hatmilliót, és a családom is

- odaveszett volna, ha nem lettünk volna katolikusok – és nem lettek volna olyan barátok, amilyen te vagy...
 - Akkor miben hiszel? – kulcsolta össze kezeit a pap.
 - Szerintem párhuzamosan két evolúció is zajlik: egy biológiai és egy technológiai, ez utóbbit az ember indította útjára – kezdte lelkesen a vendég. – Most azon dolgozom, hogy az ún. technoevolúció erkölcsi aspektusaira válaszokat adjak, mert lehet és kell is adni. Ahogy fejlődik a világ, egyre inkább látjuk, hogy hogyan kellene a föld összjövendelmét igazságosan elosztani. Az orvostudomány sikerei a halálzási arányszám csökkentésével elérik majd, hogy a népesség egyre tovább éljen, a csecsemőhalandóság csökkenésével pedig a világ népessége hatalmas arányú gyarapodásnak fog indulni! Az életkörülmények javulásával ugyanakkor a technológia az élet elsekélyesedésének eszközévé válhat, valamint a tömegkommunikációs eszközök a szellemi javak engedelmes megsokszorozóiból „kulturális selejttermelőkké” válhatnak...
 - Ez nagyon érdekes! Tehát azt mondd, hogy a könyvnyomtatás után ez lesz az újabb forradalom, ami átalakíthatja az emberek életét?
 - Pontosan! Sőt, épp tegnap fejeztem be az *Introelektronika* című fejezetet, ami arról szól, hogy a tudomány mítoszai, az elektrokrácia veszélyei, a kibernetika és szociológia, az elektronikus agyak hitei, vagy

éppenséggel az információval járó kihívások milyen jövőt hozhatnak! Holnap a fantomológiáról fogok értekezni, ami nem más, mint a természetben elő nem forduló, kreált modellek, amelyek mesterségesen létrehozhatóak.

– Mesterségesen létrehozható modellek...? – kérdezte értetlenül az érsek.

– Igen! – válaszolta lelkesen a barátja. – Világok teremtéséről és információk tenyésztéséről, illetve az automatikus univerzális plagizátorról van szó. De ezekben semmi természetfölötti nincs: természeti törvényeken alapuló matematika az egész, vagyis algoritmusok. Ez elvezet minket a kiborgizálás és az önfejlődésű gépek kérdéséhez.

– Önfejlődésű gépek? De hiszen ez sci-fi, nem?

Ekkor a vendég elnevette magát.

– Tudod, Lolek, a híres prágai rabbi, Júda Löw ben Becalél, korának elismert gondolkodója, és egyben a titkos zsidó tan, a kabbala követője volt a 17. században. Nevéhez nagyon érdekes legenda fűződik: a prágai gólem története. A legenda szerint Júda Löw rabbi egy varázserejű papír segítségével életre keltett egy, a Moldva folyó medrének agyagából összegyúrt teremtményt, ami vagy – tette hozzá az író – aki segített a rabbi helyett elvégezni a szombaton felmerülő munkákat. A történet szerint a rabbi inaktíválni is tudta a gólemet, még hozzá úgy, hogy az Isten nevével ellátott papírdarabot – vagy egy isteni algoritmust? – egyszerűen kivette belőle, mintha csak egy konnektorból húzná ki. A rabbi teremtménye győzelem volt a halál felett: a lényt csodáival teremtette meg porból és hamuból. Summa summarum: a gólem egy robot volt.

– A robot szót mindig is nagyon érdekes szónak találtam, Stanisław, ráadásul a kabbalában különösen nagy jelentőségük van a szavaknak – de mindannyian tudjuk, hogy a szavaknak nemcsak súlyuk, hanem erejük is van...

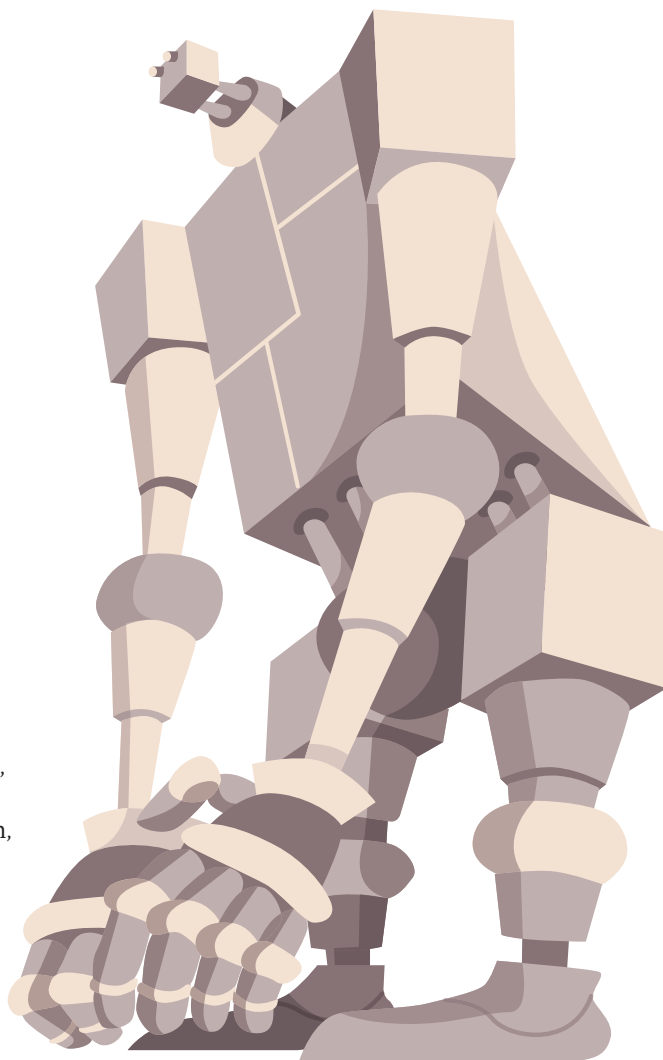
– Hát igen, tőlünk nyugatabbra csak kevesen tudják, hogy ez szó, amelyet ma már az egész világ használ, eredetileg a cseh robotából származik, és munkát jelent. Ahogy a gólemnek is volt munkája: szombatonként elvégezte azt, amit a vallás tiltott. Ezzel a szóval először, ilyen kontextusban a nagy cseh író, Karel Čapek könyvében találkoztam, még hozzá a *Rossum univerzális robotjai* című drámájában. Akkor figyeltem fel rá igazán, amikor megtudtam, hogy a születésem évében jelent meg.

– És mi lesz a munkád címe? Egyszerűbb lesz a címe, mint ez a robotos, ugye?

– *Summa Technologiae*.

– Csak nem Aquinói Szent Tamás könyvére, a *Summa Theologiae*-ra akarsz utalni?

Stanisław Lem mosolyogva biccentett.

Stanisław Lem (1921–2006) nem tartotta magát sci-fi-írónak, de nagyon foglalkoztatta az a kérdés, hogy vajon egyedül vagyunk-e az univerzumban. Leghíresebb regényét, az 1961-ben megjelent *Solarist* George Clooney főszereplésével Steven Soderbergh író-rendező is filmre vitte 2002-ben. A történetben az emberiség egy olyan magas intelligenciával találkozik, amelyet nem tud értelmezni. Egy későbbi írása (*A kudarc*) is azzal foglalkozik, hogy eddig vajon miért nem vettünk észre nálunk értelmesebb lényeket az univerzumban, és miért nem találkoztunk velük. Szerinte erre több válasz is adható: lehet, hogy szándékosan rejtve maradnak előlünk, vagy már meghaladták az úr felfedezését, sőt, talán magát a teret is. Önmagában a technológiai fejlődéssel szemben Lem nagyon kritikus volt, azt is felvetette, hogy egy olyan civilizáció, amelyben a technológia mindenki egyéni szükségletét kielégíti, egy második kőkorszakba juttatja annak tagjait, ha csak nem elég fejlett a társadalom.

Lem, akinek személyes jó barátja volt *Karol Józef Wojtyła* (becenevén: Lolek), a későbbi *II. János Pál* pápa, egyik fő művének tartotta az 1964-ben megjelent *Summa Technologiae* című írását. Négy évtizeddel később a *Szempillantás* című művében áttekintette, hogy korábbi gondolatai mennyiben és hogyan váltak valóra 2005-re: egy évvel a halála és két évvel az érintőképernyős mobiltelefonok első generációjának mintapéldánya, az első iPhone megjelenése előtt.

1976-ban az amerikai Science Fiction Writers of America (SFWA) tiszteletbeli tagságot kívánt adni Lemnek, aki ezt elutasította, mondván, hogy a kortárs sci-fi-irodalom sekélyes és alacsony színvonalú. Sokoldalúságára és munkabírására jellemző volt, hogy még *Philip K. Dick* – a *Szárnyas fejtáncos* című film alapjául szolgáló regény, az *Álmodnak-e az androidok elektromos bárányokkal?* írója – is arra vetemedett, hogy az FBI-nak levélben jelezze 1974 szeptemberében, hogy Stanisław Lem nem lehet valós személy, mivel minden bizonnyal egy egész bizottság ontja a neve alatt megjelenő műveket a kommunista párt megrendelésére.

Lem fia 13 évnyi házasság után született meg.

STANISŁAW LEM

Lőw Lipót és Lőw Immánuel szegedi rabbik Júda Lőw ben Becalél leszármazottainak tartották magukat. Lőw Immánuel, bár magyar felsőházi tag volt, 1927-ben a nácik felrakták az Auschwitz felé tartó vonatra. *Zdravec* István püspök – Mindszenty József bíboros támogatásával – személyesen járt közben a belügyminiszternél szabadon bocsátása érdekében. Szeged főrabijja néhány héttel később, egy budapesti kórházban hunyt el, 90 éves volt. ♦

SZÖVEG –
ACZÉL PETRA nyelvész, kommunikációkutató

SOROZAT –
KÖZVILÁGÍTÁS

Szeptemberi első

„Boldog új évet!” – mondjuk gyakorta egymásnak így, szeptember elején, hisz megkezdődik a tanév, mindenkinek a maga osztályában. A következő évszaktot sokunk számára nem az időjárás, hanem a naptár hozza el. Idén, ahogy 2020-ban is, más, félelmetesebb fordulatokat is tartogathat az első őszi hónap, „hullám” közelíthet, és ezúttal nem a Balatonban. De mindannyian elindulunk valamerre szeptember elsején.

◆ A hétfő még olyan karinthys: hátha kivették az iskola vagy a munkahely kapuját, és nem kell visszamenni a szünetidőből a tanterembe, az irodába. Pláne a sok home office után, ahol az innovatív öltözködés, a napi 12 étkezés és a rendszeres találkozás a családtagjainkkal olyan elemivé vált.

A kedd az új órarendről szól, és persze a tankönyvek bekötéséről. Kevés kimerítőbb foglalatosság van az utóbbinál, és az igazán jó módszert még senki nem találta ki. Értem én, hogy már mesterséges intelligencia ül a vonal másik végén, de sajnos az öntapadós nejlon még mindig meggyűrődik a törökönyvön. De beindulnak a hosszú értekezletek is, hiszen mindenki visszajött szabiról, már Zoli és Era is meg tudják tartani a beszámolót. Érkeznek az Excelek és a határidők a digitális csatornákon. Telik a naptár, akár az élet.

A szerda már gyanúsán belerázódós. Kezdjük felismerni, hogy itt nincs menekvés, senki nem fogja bejelenteni, hogy az egész csak szimuláció volt, irány a vízpart és a lángossütő. Hirtelen, persze, csak amúgy adysan felsejlik az Ősz, és sűg valamit. Mondjuk estig tartó különórát, feszült erőpróbákat és sötétben hazaérkezést.

A csütörtök reménykeltő. Végül miért is akarna az ember mindig éveket számolni, hiszen itt a hét is,

a maga pazar ígéretével: mindjárt hétvége! A csütörtök délutánt már belengi valami nagyvonalúság. Hisz péntek este már újra a nyaralóban leszünk, szombaton pedig még visszanevet a nyár, és mi a házi feladatunk, prezentációnk mellől rákacsintunk. Még édes a dinnye – idén állítólag szeptember végéig visszatartja magát Lőrinc...

A péntek maga a szabadság. Két nap előttünk. A nyár mögöttünk. Még alig van házi, de már készülnek a beosztások. Meleg van, integetnek a szeptember végi arany napok. Végre nem kell annyit csomagolni, hajtogatni, cipzározni, cipelni, egész olcsón megúszható a hétvége, mert ez hivatalosan már nem nyaralás!

A szombat–vasárnap elszalad. Utóbbin, a misén, már lehet, hogy elkel a hosszú ujjú. Még a kertben, a teraszon vagy nyitott ablaknál beszélgetünk, együtt a család, de a rádióban–neten–tévében már nem az időjárás a fő téma, hanem a gazdaság. Esik vagy nő. Már ott vicsorog a hétfői korai kelés, és az első hét végén biztosan tudjuk, hogy bár a munka nemesít, az emberré váláshoz kellett ez a nyár is. Ez a forró, feledhetetlen nyár. Kinek a hányadik, annál értékesebb.

A szeptember első hete a nyári pihenés bruttója. Amit be kell fizetnünk, hogy jövőre is eljőjön, ami idén elmúlt. ◆

Lívia beszélget

Maklár Ákos
görögkatolikus pappal

MÉG NEM SZÓLÍTOTT MEG AZ ISTEN?

- ◆ **Kölnei Lívia:** „Engem még nem szólított meg az Isten.” – Ezt egy negyvenes ismerősöm mondta kicsit sértetten, megbántottan. Nehezen tudtam bármit reagálni erre, hiszen szívem szerint azt mondtam volna: „Valószínűleg hívott, szólított, csak nem vetted észre, vagy nem merted elhinni.” De lehet-e kétségbe vonni egy ember tapasztalatát?
- Maklár Ákos:** Majdnem teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy a mi világunkban senki nem mondhatja magáról azt, hogy nem hallott Jézus Krisztusról. Mindenkinek adott a lehetőség megismerni és megszeretni őt. Van, aki így fogalmaz: „önhibáján kívül ma nem lehet senki sem ateista”. Ha él bennem az érdeklődés Jézus személye iránt, lépnem kell úgy, hogy helyzetbe hozzam magamat ezen a téren. Ez a csend megteremtése nélkül nem nagyon megy. A folyamatos zaj és az állandó ingeráradás világában élünk, amikor tudatosan kell keresnie mindenkinek a külső csöndet, ez pedig magával hozza a belső elcsendesedést és megnyugvást. Ez olykor nem sikerül, sőt, szinte fájdalommal jár. Ha azonban sikerül, akkor adok lehetőséget önmagamnak arra, hogy Isten jelenlétét megtapasztaljam. Gondoljunk Illés prófétára, aki sem a viharban, sem a földrengésben, sem a tűzben nem látta meg Istent, csak az enyhe szellőben. Az ő története ma is aktuális. Nagy szükségünk van „én-időkre”, amit Istennel együtt töltve hívunk inkább „mi-időnknek” – ezt például egy csöndes templomban eltöltött órában vagy egy zárandoklaton, éjjeli virrasztásban élhetjük meg. Teremtjük meg a találkozás lehetőségének feltételeit, és akkor az Úr ott lesz!

Hitünk olyan, mintha oázistól

oázisig haladnánk a sivatagban,

amely attól gyönyörű,

hogy vannak benne oázisok.

– Feltétlenül együtt jár-e az istenhittel a ráción túli, misztikus élmény? Lehet-e észérvek mentén istenhívó valaki? Például ha a lehetőségeit mérlegelve arra jut: Isten és a halálon túli élet létezése tudományosan bizonyíthatatlan, de tudományosan cáfolhatatlan is.

– Úgy sejtem, Blaise Pascal éppen a túlzottan is racionális típusú embereknek fogalmazta meg: „Ha hiszel Istenben, és nincsen Isten, nem vesztedél semmit. De ha van Isten, és nem hiszel benne, mindent elvesztettél.” Ez elindulásnak elegendő lehet. A pusztán észérvek azonban önmagukban kevesek, mert Isten több mint intellektus. Az emberi szív, a lélek és a szellem együtt lesz Istenben hívővé, mert a föld porából vagyunk, és Isten lelket lehelt belénk. A misztikus, titokzatos érintettség, a nem empirikus megtapasztalás a hit velejárója. Kereszténységünk csodája a misztikus istentapasztalat, ettől nem kell idegenkedni, hiszen ez az Ő ajándéka. Sajnos sokan kivesszik mindezt a vallásosságából, és úgy gondolják, hogy a szabálykövetés elegendő. Az Isten misztériuma különböző utakon is megközelíthető, ehhez szükséges a nyitott lélek.

Ugyanakkor előfordul, hogy túl sokat várunk az érzelmeinktől. Kalkuttai Szent Teréz anya hosszú ideig nem érezte az Úr jelenlétét, és belül szenvedett is ettől a hiánytól. Ennek ellenére tette a dolgát, szolgálta a rászorulókat nagy szeretetben, mert mélyen biztos volt Istenben. Az igazán értékes emberi kapcsolatok az érzelem állandó megtapasztalása nélkül is élnek, hiszen lendületben vannak. Hitünk is ilyen: mintha oázistól oázisig haladnánk a sivatagban, amely – tudjuk – attól gyönyörű, hogy vannak benne oázisok.

– Amilyen sokféle egyéni életút lehetséges, olyan sokféle út vezethet Isten megismerésére is. Milyen egyéni hitélményekkel találkozhat a közösségben?

– Ez egy virágos mező a maga sokszínűségével. Amikor valaki ki meri mondani: ami velem történt, az nem lehet a véletlen műve, az Isten gondviselő szeretetének az eredménye. Amikor egy álom meghatározó üzenetté válik valaki számára, amelyet Istentől kapott. Vagy egy éjszakai imádságban elvesztett időérzék, az Eucharisztia vétele utáni élmények, a bűnbánat szentségében kapott feloldozás utáni megmagyarázhatatlan erők megtapasztalása – mind-mind az Istentől kapott hit gyümölcsei. Ezek intim élmények, és majdnem közölhetetlenek. Ha azonban elmegyünk egy kegyhelyre, például Máriapócsra, az ott lévő hátlatárgyak, márványtáblácskák, jegygyűrűk ezrei bizonyítják a titkos csodák folyamatos jelenlétét.

– A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszushoz hasonló nagy, látványos egyházi rendezvények milyen célt szolgálhatnak? Mi lehet a hosszú távú hatásuk hívők és nem hívők számára?

– Papnövédeként Rómában 1997 augusztusában ért egy meghatározó élmény. Vasárnap siettünk az Úrangyala imádságra a Szent Péter térre. Kicsit késtünk, de amikor a Gianicolo-dombról megláttam a hívők tömegét, nagyot dobbant a szívem. Odaérve pedig, eggyé válva a több száz ezres sokasággal, megtapasztaltam azt, hogy mit jelent a közös Krisztus-hit, hiszen mindannyian miatta, az ő szeretetében voltunk ott. Egy ilyen, a szó legjobb értelmében vett tömegélmény hallatlanul megerősít és felemel. Mindenkinek kívánok ilyen tapasztalatot, amikor a saját, egyéni istenkapcsolat a nagy közösség imádságába kerül bele úgy, hogy mégis megmarad személyesnek. A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus minden rendezvénye lehetőséget teremt, hogy Budapesten találkozzunk Jézussal. ♦

Női GENERÁCIÓK: KELL A KAPCSOLAT

A nagycsaládok és a lakóhelyi kisközösségek gyengülésével a különböző korosztályok közti kapcsolat is gyengül, ami a nőket különösen rosszul érinti. Miért lenne ez fontos, és hogyan tudják támogatni egymást a különböző életfeladatokat megélő generációk?

- ◆ Régen, amikor a nagycsaládok még együtt voltak, nagyon széles szereprepertoár tartozott az egyes női korosztályokhoz, viszont az emancipációval széthullott e rendszer dinamikája. Ennek eredményeképp – noha ma már az apa és a nagyszülő is lehet gyesen – több szerep, több feladat hárul a nőkre. A családok jelentős részében a háztartási teendők java részét még ma is a nő végzi, és őt terheli a gyerekekkel kapcsolatos ügyek jelentős hányada is. Ebben a nagyszülők, akik gyakran több tíz vagy akár több száz kilométerre laknak, kevésbé tudnak segíteni, a távolabbi családtagok pedig még kevésbé állnak a szülők rendelkezésére. „A korábbi, zárt közösségben a családtagok jobban számíthattak egymásra, a közös felelősségvállalás növelte a biztonságérzetet, az összetartozás érzését. A jelenlegi individualista társadalomban mindenki a saját igényeit helyezi előtérbe. A nagycsaládok már nincsenek együtt, a nők is épp úgy dolgoznak, mint a férfiak. Ezt a családdal, gyerekekkel töltött minőségi idő sínyli meg. Nem megoldás, ha a szülő a számítógép előtt ül és dolgozik, a gyerek pedig mellette játszik a telefonjával. A család szerepe ugyanis mindig az, hogy valamilyen értéket, hagyományt teremtsen, erősítse a sorstörténetet, az identitást, ehhez pedig minőségi időt kell együtt tölteniük a családtagoknak” – mondja **Faludi Viktória** tanácsadó szakpszichológus, krízisterapeuta.

ÁTUGROTT GENERÁCIÓK

A kötelékek lazulásának egyik következménye éppen az, hogy napjainkban az identitáskeresés fontosabb lett mindenkinek. „Hagyományok, értékek persze adódnak a sors-történetekből is, de maga a létezés családi kapcsolatok nélkül nem olyan biztonságos. Emiatt lett egyre gyakoribb az egzisztenciális szorongás, ami nem csak azt jelenti, hogy valaki anyagilag bizonytalan – bár a család ilyen szempontból is biztonságot nyújt –, hanem azt is, hogy az identitását, hovatartozását tekintve az” – magyarázza a pszichológus. A kutatásokból látszik az is, hogy mára a kamaszkor is kitolódott, az önállóodás sokak számára nehéz. A szülőknek emiatt lenne fontos feladata az is, hogy a legszenzitívebb életszakaszban

segítsék gyerekeiket önmaguk megalkotásában és abban, hogy a világot a saját szemüvegükön át láthassák. A szakemberek azt is érzik, hogy az identitáskeresés családi támogatás mellett is hosszabb ideig tart, a fiatalok 26-27 éves korukra tudják meghatározni magukat, messze már az a kor, amikor a többség 18 éves korában megházasodott, gyermeket vállalt. „Nem lehet kijelenteni, hogy a mai helyzet jobb vagy rosszabb, de bizonyos szempontból biztos nehezebb. Mert a családi rendszerbe be kell vonni külsősöket, például bébiszittert, külön tanárt, egyéb szakembert. Ez persze teher lehet, de bizonyos szempontból jó, mert általa megtanulunk korán kapcsolatokat teremteni, nem csak egy zárt közösségen belül próbálunk tájékozódni” – mondja Faludi Viktória.

KERESNI A LEHETŐSÉGET

A generációk szétszakadásának következménye nemcsak az, hogy hiányzik a családok életéből az idősebb korosztály által nyújtott segítség, és gyakran már a példák sincsenek meg, hanem az is, hogy generációs kapcsolatok híján a korosztályok beágyazódnak saját világukba, a fiatalok és idősek tapasztalatai, élményei között alapvető különbségek lesznek, és azok a generációk között gátakat képeznek. Emiatt lenne fontos az, hogy az egyes korosztályok akkor is keressék egymás közt a kapcsolatot, ha erre a családjukon belül nincs módjuk. A nők az ilyen élményeket szabadidős tevékenységek során is megélik, az egyes generációk a legkülönbözőbb helyszíneken találkozhatnak, segíthetik, támogathatják egymást. Erre lehetőséget adhat akár egy jógaóra is, ahol jellemzően sok korosztály fordul meg, az órák előtt és után pedig a legkülönbözőbb témákban indulhatnak beszélgetések. Például az uszodákat szintén sok korosztály látogatja, a generációk az ilyen helyeken is nagyobb eséllyel találkozhatnak, és elegethetnek szóba egymással. Akkor sem kell a szülőnek magában ülni, ha a gyereket kíséri például könyvtárba. Ha ilyenkor a kicsi figyelmét leköti egy kötet, nyugodtan el lehet beszélgetni a könyvtárba járó idősekkel is.

TÖBB MINT KERTKAPCSOLAT

Lehetőséget adhatnak a korosztályok találkozására a közösségi kertek is, amelyekben fiatalabbak és idősebbek is örömeiket lelhetik, kapcsolatba kerülhetnek egymással. A városi kertészkedés ugyanis a legkülönbözőbb korú és háttérű embereket szervezheti közösségbe. Bár az elhunyt vagy távol élő dédnagymamát vagy nagymamát senki nem pótolhatja, egy közösségi kertben lehetőség nyílik arra, hogy a szüleiket kísérő, apróságokban segítő gyerekek olyan idősek emberekkel ismerkedjenek meg, akiknek éppen az unokájuk él távol, emiatt pedig magányosak. Ilyen esetben az anyukáknak is nagy segítség lehet egy tapasztaltabb, a gyerekek kirepülését már átélte asszony társasága, a vele való beszélgetés. Lehetőség nyílik az úgynevezett intergenerációs tanulásra is, amelyből mindkét korosztály profitálhat, és ami sokkal több a generációk pusztán együttléténél. Ebbe a gyerekek is bekapcsolódhatnak, tőlük is tanulhat minden generáció. Akár egy óvodástól is tanulhatunk: a kicsik kíváncsisága kifogyhatatlan, kérdéseikkel pedig vizsgáztatják a felnőtteket is arról, hogy mit tudnak a világról. ♦

A MUNKAHELY IS SEGÍTHET

A szülői, nagyszülői segítség hiánya a munkavállalást is nehezíti, pláne, ha egy családban már gyerekek is születtek. Ezt ismerte fel a Tesco is, amikor bevezette családbarát intézkedéseit, köztük olyanokat, amelyek a munkába való fokozatos visszatérést segítik. Van például a vállalatnál olyan rögzített rész munkaidős foglalkoztatás, amely rugalmas feltételeket biztosít azoknak, akiknek kiemelten fontos a bent eltöltött idő kiszámíthatósága – például a kisgyermekes szülőknek. Itt a rész munkaidő előre rögzített munkaidő-beosztással, bármely intervallumban, akár heti öt órában vagy csak hétvégi munkavégzéssel is kérhető, miközben a dolgozó a közvetlen foglalkoztatás minden előnyét élvezheti. A családbarát intézkedések közé tartozik az is, hogy az apukák 10 nap fizetett apasági szabadságot vehetnek igénybe a gyermek születését követő 12 hónapon belül. Ez jóval kedvezőbb a törvényben meghatározott napok számánál – ami 5 nap szabadságot ír elő a gyermek születésekor –, és jobb abból a szempontból is, hogy a szabadnapot nem kell a kicsi világrajövetelét követő két hónapon belül felhasználni. Az iskolakezdés napjára extra szabadnap jár azoknak a szülőknek, akiknek gyereke épp az első osztályt kezdi, a rászoruló családok kollégáknak pedig ingyenes nyári táborokat is szervez a vállalat. Gondolnak azokra a munkatársakra is, akik bár nagyon szeretnének gyereket, akadályba ütköznek, így asszisztált beavatkozásra van szükségük: a termékenységi kezeléseket részt vevők eljárásaként 1 hét, összesen legfeljebb 3 hét fizetett szabadságot kaphatnak. Nincsenek hátrányban az örökbefogadást vállalók sem: azok, akikhez háromévesnél idősebb gyermek érkezik, 8 hét fizetett szabadságra jogosultak annak érdekében, hogy az új családtag beilleszkedése minél könnyebb legyen. Szintén támogatják azokat, akik nevelőszülővé szeretnének válni: aki a munkatársak közül ilyen képzésre jelentkezik, annak 1 hét fizetett szabadság jár. Noha fizetés nélkül, de a szülők akkor is kivehetnek plusz szabadságot, ha olyan élethelyzetbe kerülnek, amikor több időt kell tölteniük a csemetéjükkel. Ez a 4 hetes szülői szabadság azoknak jár, akiknek a gyereke még nem töltötte be 18. életévét.

BOBO
FUN
PARK

KIHÍVÁS ELFOGADVA!

3 EMELET MAGASSÁGBAN

30 AKTÍV ATTRAKCIÓ

3000 M², KLIMATIZÁLT

6-106 ÉVES KORIG

**IDŐJÁRÁSFÜGGETLEN
PROGRAM**

| ADRENALIN ARÉNA |

bobofunpark.hu

SZÖVEG –
VANYOVSZKI MÁRIA

A Salon
BUDAPEST

A SIKERT NÉHA CERUZÁVAL RAJZOLJÁK

Egy díjátadó gálán találkoztunk először. **Mészáros Lúcia** még egyetemre járt, divattervezőnek tanult, de illusztrátorként már akkor nevet szerzett magának. A legnagyobb divatmagazinok dolgoztak vele.

◆ Azóta befejezte az egyetemet, vizsgakollekciója a Dior divatház munkáival vetekedett, a mesterdiploma-munkája pedig nemzetközi tervezői díjat nyert, és ott volt a járvány előtti utolsó, hazai bemutatókon is. Lúcia húszévesen már Ázsiában élt és dolgozott, pár éve felkerült a *Forbes* 30 sikeres magyar 30 alatt nevű listájára, és a Metropolitan Egyetem egyik nagyköveteként az ő arcával volt teleplakátolva minden nagyobb város.

Kíváncsi voltam, honnan ez a céltudatosság. „Anyukámmal már óvodásként közöltem: divattervező leszek. Aztán amikor a tizedik születésnapomon repülőjegyet ígért a tizen-nyolcadikra, kijelentettem: »Anyá, én addigra híres leszek, lesz saját pénzem repjegyre«” – kezdi a gyerekkori emlékek felidézését.

Rajz tehetségét szülei korán felismerték, és a legjobb tanárokhoz járatták. Közben kortársai hétvégén buliztak, Lúcia akkor is gyakorolt, minden rajzpályázatra legalább három anyagot készített. Negyedikesként már a műszaki felvételre készülők anyagát is könnyedén lerajzolta.

16 évesen repült először, és 18 éves korára ismert lett a megyében mint modell. Önbizalom-növelés végett kezdte el, aztán tudatosan építette be a tervei közé. „Itt, Bonyhádon volt egy táncsoport, és a szervezők indítottak egy modelltanfolyamot. Nem volt ez több, mint egy kellemes és hasznos időtöltés kislányoknak. A szüleim úgy gondolhatták, jót tesz majd nekem, ha hasonló adottságú és érdeklődésű emberekkel járok egy közösségbe. Igazuk lett, jól éreztem magam. Itt nem bántottak azzal, hogy »milyen vékonyak« vagyunk. Közben sminkelni és öltözködni tanultunk, egyre jobban megismertük, elfogadtuk és megszerettük a külsőnket is, ami nagyon sokat hoztatesz egy kislány önértékeléséhez.”

Lúciát leszerződtette egy ügynökség, így jutott el Olaszországba, majd érettségi után Ázsiába. Indonéziában, Jakartában élt fél évig, járt Szingapúrban, és dolgozott Balin is. Nem a modellkarrier vonzotta, sokkal inkább fejlődési lehetőségnek és szakmai ugródeszkának tekintette a divattervezés felé vezető úton. „Érettségi után azonnal felvettek a divattervező szakra, de én úgy éreztem, sokkal minőségibb munkát tudok majd végezni, ha most még nem

Kép: Mészáros Lúcia

kezdem el. Éltém a modellkedésből adódó utazás lehetőségével, és halasztottam három évet. Jól döntöttem. Az a három év nagyon sokat adott. Mindenkinek azt szoktam mondani, aki érettségikor még nem tudja, hogyan tovább, csak azért ne menjen egyetemre, mert egyetemre »kell« menni. Kezdjen el dolgozni, ha teheti, utazzon külföldre, és tapasztalja meg azt, milyen egy másik országban boldogulni. Közben ráébred majd olyan dolgokra, mi hiányzik, vagy mi az, ami inkább tetszik. Miközben az ember egyedül van egy idegen kultúrában, megtanul értékelni olyan dolgokat is, amit addig természetesnek vett. Kivételes személyiségfejlődési lehetőség ez, amit mindenkinek jó lenne megtapasztalnia. Ad egy szélesebb látókört, és önállóságra nevel.”

Lúcia tudatosan ment bele olyan helyzetekbe, ahol a komfortzónájának a határait feszegette. Az akkoriiban még dadogó lánynak idegen kultúrákban idegen

nyelveken kellett megszólalnia. A külföldön töltött évek egyrészt nyitottabbá és bátrabbá tették, másrészt modellként belülről, a szakma másik oldaláról láthatta azokat a munkafolyamatokat, amikre később, az egyetemi évek alatt és divattervezőként is támaszkodhatott. „A modellkedés jó ugródeszka és szakmai gyakorlat volt, segítség, hogy rájöjjenek, valóban ezt szeretném-e csinálni.”

Úgy tért vissza az egyetemre, hogy még biztosabban tudta, ez az ő világa. Elhivatottságának és a nemzetközi szakmai tapasztalatainak köszönhetően az első pillanattól kezdve kitűnt az évfolyamtársai közül. Munkái prezentálásakor mindig profi modellel, sminkessel és fotóssal dolgozott; mérnöki igényű rajztudásának köszönhetően pedig az évfolyam legjobb szabásza lett.

Az országos hírnevet a rajzai hozták el számára, miután Illuxtratgirl néven saját Instagram-felületet hozott létre erre a célra. „Áprilisban kezdtem el a rajzaimat posztolni, és májusban már hívtak a legnagyobb hazai divatmagazinok, hogy szeretnének munkát adni.” Lúcia jó érzéssel választotta ki azt, amiben szenvedélyét és hivatását úgy kombinálhatta, hogy közben divattervezői karrierjének is alapot adott. Külföldi magazinokban már korábban beindult a divatillusztrációk trendje, és ő pont akkor indította el, amikor ez Magyarországra is elért.

Nagy hálával beszél Mihálkovic Edináról, aki az egyetemen nemcsak a rajztanára volt, a szakmai trükkök mellett az életre is felkészítette. „Ő volt a második anyukám. Soha nem éreztem, hogy vetélytársak lennénk, pedig tulajdonképpen tőle vettem el a munkát, ahogy egyre ismertebb lettem. Háromgyerekes édesanyaként kifejezetten biztatott, hogy most álljak bele, ahogy csak bírok, mert ha majd nekem is lesz családom, már nem biztos, hogy lesz erre kapacitásom.”

Lúcia első kollekciójával hatalmasat dobantott. A rajzot a ruhatervezéssel egészen egyedi módon ötvöző fiatal tervező olyan áttetsző esőkabáttal lépett ki a piacra, amivel pár nappal később a luxus divatház, a Dior. Szinte már boszorkányos módon ráérezett egy olyan trendre, amelyen hónapokon át kísérletezett. Ugyanebben a kollekcióban mutatta be egyedi, 3D-ceruzás rajztechnikával készített ruhadarabjait, amikről a MOME-n egy másik diák dolgozatot írt, miközben még Lúcia maga is egyetemre járt.

A járványhelyzet kitörésekor a kollekciók tervezését későbbre halasztotta, és még inkább a rajzolásra fókuszált. „Mivel a kijárási korlátozások alatt az újságok nem tudtak fotózni, még nagyobb lett a kereslet a divatillusztrációkra. A megrendelések kiszolgálása mellett elkészítettem az első színezőmet. Ez engem is töltött, de témát és inspirációt adtam vele másoknak is.” A főállásban jelenleg az Alexandra Kiadócsoporthoz dolgozó illusztrátor azóta több saját színezőt is kiadott, hosszú távú terve pedig egy önálló gyerekkönyv, valószínűleg már édesanyaként.

Lúcia fiatal házas, jelenleg Pécsen él, és legfrissebb szerelmé a tanítás. Az interjúra is Lakatos Márk nyári divatbörzéből érkezik, ahol különböző korú gyerekeknek és fiataloknak tartott rajzos foglalkozásokat. „Nagyon szeretek tanítani. Jó érzés látni az arcokon a rajjongást, a felismeréseket és a sikerélményeket. Én is ilyen kislány lehettem. Szerettem mindig felnézni valakire azért, amit csinált. Bízom benne, hogy 20 év múlva az én tanítványaim is elmondják majd egy interjúban, hogy milyen sokat jelentett nekik az, amit tőlem kaptak és tanultak.” ♦

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérni

Ajándékba is vásárolható

Kiadványát több eszközön is elérheti

Pár kattintással azonnal olvasható, előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEPMAS

SZÖVEG –
SZABÓ EMESESOROZAT –
UTÁNAJÁRTUNK

Műtét helyett türelem

Sok lányos szülő ijed meg, amikor pelenkázásnál azt tapasztalja: babája kisajka összenőtt. Ez a jelenség viszonylag gyakori, kezelése pedig egyszerű, mégis tévhitnek keringenek vele kapcsolatban. Mi okozhat ilyen rendellenességet, és mit kezdenek vele az orvosok?

◆ A lányok kisajkak-összenövését (synechia vulvae) a szülők általában véletlenül fedezik fel, jellemzően akkor, amikor pelenkázás során tisztogatják a kicsi bőrét, és széthúzzák a nagyajkakat. Ilyenkor szokták észrevenni, hogy a húgycsőnyílás nem látszik. Extrém ritkán, de gátolt lehet akár maga a vizeletürítés is. „Előfordulhat az is, hogy a szülők arra figyelnek fel, hogy kislányuk pisil, minden rendben van, de amikor feláll, pici csöpögés jelentkezik. Ez azért történik, mert az összenövő hártya mögött bent marad egy kevéske vizelet, ami viszont kicsorog, amikor fölálláskor megváltozik a gyerek pozíciója. A bugyi emiatt lesz nedves” – mondja **dr. Kőnig Róbert**, a Szent János Kórház gyermeksebésze.

A veleszületett kisajak-összenövés nagyon ritka, az jellemzően csak a koraszülötteket érinti. Azoknál, akik normál időben jönnek világra, ez csak elvétve fordul elő. A probléma mindkét esetben – de más módon – azzal szokott összefüggésben lenni, hogy csökken a kislány ösztrogénszintje. „Koraszülötteknél mindig nagyobb az esélye a kisajak-összenövésnek, ez ilyenkor a koraszülöttség következménye. Viszont a probléma magától meg szokott oldódni, amint a babák a születés után behozzák lemaradásukat, külön teendőre újszülötteknél jellemzően nincs szükség” – emeli ki szakértőnk. Az összenövésre ettől függetlenül figyelni kell, fontos elkülöníteni más állapotoktól vagy betegségektől, amelyek előfordulhatnak a női külső nemi szerveknél. Emiatt fontos, hogy a szülő akkor is mutassa meg a problémát gyermeksebésznek, ha amúgy banálisnak tűnik.

FIGYELNI A KICSIKET

Ha nem koraszülöttekről van szó, akkor a kisajak-összenövés jellemzően 6 és 23 hónapos kor között alakul ki, de 6 éves korig előfordulhat. „Általában azt mondhatjuk, hogy ebben az időszakban kell jobban figyelni, az összenövés ilyenkor következhet be, általában külső hatásra. Például valamilyen hámsérülés, ami összenő, vagy valamilyen gyulladás, ami szintén hámsérülést okoz, és hasonlóképpen összenő. Lehet az ok valamilyen fertőzés is, ami ugyancsak gyulladáshoz vezet. Extrém esetben szexuális abúzusnál is előfordulhat. Magyarán az összenövés mindig hámsérülés következménye” – magyarázza Kőnig Róbert. Állhatnak a háttérben higiéniai problémák is, például hogy a kicsik nemi szervét nem jól tisztítják. A közvetlen ok viszont ilyenkor is az, hogy emiatt gyulladás, majd hámsérülés alakul ki. Sokan amiatt gondolhatják, hogy a hámosító popsikémek kedvezhetnek a kisajak-összenövésnek, mert az ahhoz vezető okokat – a gyulladást és a hámsérülést – ilyenekkel kezelik.

A hámsérülések nyomán fél és 6 éves kor között azért alakulhat ki kisajak-összenövés, mert ebben az időszakban a lányoknál kicsit alacsonyabb az ösztrogénhatás. „Ők fejlődésük bizonyos pontján ösztrogént veszítenek, ez teljesen normális dolog, és egyben azt is jelenti, hogy a kismértékű összenövések nem is igényelnek kezelést. Például, ha a gyerek hat hónapos vagy egyéves, akkor a helyzetet csak felmérjük, aztán picit később megnézzük, elmúlik-e spontán vagy sem. Anyatejes babáknál szinte mindig megszűnik, pont az ösztrogénhormonok miatt” – emeli ki

a gyereksebész. Nagyobb gondot csak az okozhat, ha a kisajak-összenövés nagyobb fokú, és miatta pang a vizelet. Ilyenkor ugyanis fertőzések léphetnek föl, és fölfele terjedhetnek. Ez Magyarországon extrém ritkán fordul elő, ha a gyermeket komolyan elhanyagolják.

GYÓGYÍTÓ ÖSZTROGÉN

A kisajak-összenövést alapvetően háromféleképpen kezelik. Kőnig Róbert a legjobb, legbarátibb, legkézenfekvőbb megoldásnak az ösztrogénkrémes kezelést tarja, amelynél a szülőknek megtanítják, hova kell kenni naponta egyszer egy kevéske ösztrogénkrémet. Tudni kell, hogy az ilyen kenőcsöknek kétféle mellékhatása lehet. Az egyik, hogy a kislányok mellében picit megnő a mirigyállomány, a másik, hogy elszíneződés jelentkezik a külső nemi szerveken. Ezekről nem kell megijedni, elmúlnak egyből, amint a krém használatát – erre pár hétig, maximum két hónapig van szükség – abbahagyják. Másrészt ezek a mellékhatások nagyon ritkák. A krémektől tehát nem kell félni, főleg, hogy az összenövést barátságosan, fájdalommentesen szüntetik meg, elkerülhető velük a műtéti beavatkozás.

Az ösztrogén kenőcs általában csak akkor nem jelent megoldást, ha az összenövés komolyabb, vagy a gyermek nem tűri, hogy a szülők folyamatosan kenegessék az érzékeny területet. Ilyenkor helyi érzéstelenítésben végzett sebészi beavatkozásra van szükség. „Ez azt jelenti, hogy felteszünk egy kis érzéstelenítő krémet, majd picit szondával, manuálisan szétválasztjuk a két kisajkat. Ha a krém hatása elmúlik, fájdalom vagy diszkomfortérzés jelentkezik. Ráadásul az érzékeny területen két kis seb is létrejön a szétválasztás miatt, amit a szülőknek otthon kezelni kell. Ha lehet, emiatt kell megelőzni ezt a beavatkozást az ösztrogénkrémes kezeléssel, ami sokkal kíméletesebb” – hangsúlyozza a gyermeksebész.

Ha az összenövés annyira nagyfokú, hogy vizeletürítési nehézség is fellép, a gyermek pedig nem kooperál jól az orvossal, akkor a műtetet altatásban is el lehet végezni. Szerencsére nagyon ritka, hogy erre a megoldásra van szükség. „Bármelyik módszert is választjuk a szétválasztáshoz – akár a krémet, akár az érzéstelenítést, akár az altatást –, a szülőknek otthon folytatniuk kell a kezelést. Ehhez pontosan követni kell az orvos utasításait. Ez nagyon fontos, mert hiába végezzük el a műtetet, ha ezt a kezelést a szülők elmulasztják” – emeli ki Kőnig Róbert. ♦

SZÖVEG –
BOGOS ZSUZSANNA

SOROZAT –
VÉGY EGY RÉGI RECEPTE!

Indul a mandula

Amikor magunk elé képzelünk egy tökéletes kamrát, lekvárokat, befőtteket, konzervdobozokat, száraztésztát látunk, néhány hosszan elálló zöldség és füstölt hús társaságában. A különféle magvak talán kívül esnek látókörünkön. Pedig mi mindenre jó például a mandula!

◆ DUNÁNTÜLI MANDULAFÁK

Fellapozva a régi könyveket, meglepődhetünk azon, hogy a mandula milyen hosszú ideje fontos része konyháknak. Gyakran találkozunk mandulás mártásokkal, édességekkel, de még a mandulatej házi elkészítésének fortélyait is megtudhatjuk a 16. századi *Szakács Tudományból*.

És hogy honnan volt hozzá az alapanyag? Azt is megtudhatjuk az 1606-ban született jezsuita szerzetes, Lippay János írásából. Kertészeti munkájából kiderül, hogy a mandula és a szőlő igényei nagyjából ugyanazok. Itt egyrészt megakadhat a szemünk azon, hogy eszerint mandulát már négyszáz éve is természetettek hazai tájakon, másrészt kiderül, hol kell keresnünk ezeket. A Magyar Pomológiai Társaság 1789-ben írt feljegyzése megerősíti Lippayt (szőlőhegyek mentén vannak mandulafák), ahogy Fényes Elek 1851-es fajtajegyzéke is, amelyben csak Balatonfüreden 1200 mandulafa létezéséről számol be. A Balatoni Szövetség szorgalmazta a nagyobb telepítést, hiszen a filoxeravészben kipusztult szőlők helyén, az északi parton még komolyabb terület adódott mandulásnak. Az 1930-as években próbálkoztak

a megvalósítással, emellett pedig a budai, tétényi, érdi, diósi ültetvények voltak még jelentősek. A háború után, az 1950-es évek tervgazdálkodása szintén fantáziát látott a mandulában, ám hiába a nagy telepítés, a fajtát és a leendő termőterületet sem jól választották ki, így ez a történet is kudarccal végződött. (A hozzá nem értést jól példázza továbbá, hogy nem gondoskodtak a megfelelő számú méhcsalád biztosításáról sem, az egyébként önmegporzásra képtelen mandula esetében.)

TEREM MÉG A MANDULAFÁ MANDULÁT

De mire is használták és mire használhatjuk mi a mandulát? *Choron Zsófia* például azt írja egy 1569-es keltezésű levelében, hogy a barackot ketté kell választani, a mag helyére mandulát tenni, majd az egészet leönteni borsos mézzel, végül deszkára téve aszalni – kemence mellett, de mi a sütőnket is használhatjuk erre a célra. (Magyar Elek az 1930-as években a vörösborban eltett szilvát bélelte mandulával, ez került aztán a pulykamellbe, tölteléként. Hidegen is adható remek hús ez.) Thököly Sebestyén főúr szakácsa, *Szentbenedeki Mihály* 1601-ben a mandulatej

mellett a mandulasajt készítésének titkát is lejegyezte. A recept érdekessége, hogy a külső burok vízahólyag volt. (Vizeink egykori királyának, a vizának hólyagja egyébként még a 19. századi receptekben is fellelhető, többnyire a zselatin helyett használták.) Ebbe töltötte a szakács a megtört, nádcukros sziruppal felfőzött mandulát, aludtetejjel összekeverve. De készített ő „szilvát mandolával és fügével” is: borbán megfőzte ehhez a szilvát, mandulát, mazsolát, fügét, meglocsolta mézzel, fűszerezte fahéjjal, szegfűszeggel, sáfránnyal és borssal. Kihűtve tálalta. Joghurtba keverve ma is el tudnám képzelni kora őszi desszertként. A régi receptek közül Balassa Ágnesé (18. sz.) lehet még érdekes, aki egy belsősegből készült, húsos pitéhez használt mandulát. Apróra vágott tüdőt és pacalt kell vajon megpárolni, fűszerként pedig gyömbért, borsot, citromhéjat, szerecsendió-virágot használhatunk. Amíg a hús puhul, elkészülhet a pitéészta: vajjal, liszttel, darált mandulával, tojássárgájával, borral és vízzel. Ezzel fedjük le a húsos töltelék, majd sütőben pirosra sütjük.

KEKSZ ÉS „VIRSLI”

A mandulát ott találjuk a falusi lakodalmakban is a 19. századtól: ebből készült az elmaradhatatlan grillásztorta. Jóval egyszerűbb, és mindenképp érdemes megtanulnunk Móra Ferencné sajtos kekszét 1928-ból. 16 dkg vajat, 18 dkg lisztet, 8 dkg darált mandulát, 1 tojássárgáját és egy kis sót összekeverünk. A tésztát egy óráig hűtőben pihentetjük, addig készülhet a krém: 5 dkg vaj, 5 dkg reszelt parmezán, bors, pirospaprika kerül bele, habosra kikeverve. A tésztát vékonyra nyújtjuk, kekszformával vagy pogácsaszaggatóval kiszaggatjuk. Miután megsütöttük, kettőt-kettőt összeragasztunk a krémmel. Érdekes kicsit állni hagyni. Borkorcsolyának, tízóraikiegészítőjének remek, de mindenféle apropó nélkül is csipegethetünk belőle. Szintén Móránétól származik a „datolyavirslis” receptje, ami ismerős lehet: napjainkban vegán energiagolyóként, édességként készülnek hasonlók. Ebben persze még volt tojás, de ezt elhagyhatjuk – így ráadásul elállhat a kamrapolcon –, vagy cserélhetjük például mogyoróvajra. Ha van aprítónk, abban összedarálhatjuk a hozzávalókat, de annak hiányában az is elég, ha apróra vágjuk a következőket: 8 dkg datolya, 10 dkg mandula, 3 dkg csokoládé, fél vaníliarúd és 1 tojásfehérje, és hozzá 10 dkg cukor. Ezt összegyúrjuk, virsliket (vagy kis golyókat) formázunk belőle, és meghentergetjük cukorban. Ha ez így már túl édes lenne, eltérhetünk az eredeti recepttől, kókuszban, csokireszelékben foroghatnak azok a virslik. ♦

KÉPMÁS-ESTEK

a Halász-kastélyban

Helyszín:

Halász-kastély

Kápolnásnyék 2475, Deák Ferenc u. 10.

04

Szeptember

19:00

GENERÁCIÓK SZORÍTÁSÁBAN ÉS ÖLELÉSÉBEN

A generációk közötti kapcsolatot és tanulásról, a korosztályok elkülönüléséről és együttéléséről beszélgetünk. Vendégünk **Agócs Gergely** néprajzkutató, zenész, mesemondó.

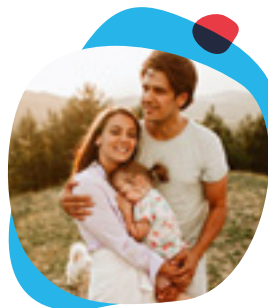
25

Szeptember

19:00

KIÉ AZ ÉLETÜNK?

Csemer Boglárka Boggie-val és férjével, **Nagy Bálint**tal beszélgetünk, tervekről és élményekről, nehézségekről és örömeikről, elvekről és mindennapi döntésekről.

A beszélgetéseket **Szám Kati**, a Képmás főszerkesztője vezeti.

A belépő ára: 2500 Ft.

A jegy mellé egy Képmás magazint is adunk.

Jegyek:

További információ: + (21) 292 0471;

+ 36 1 365 14 14 | szerkesztoseg@kepmas.hu

A Képmás-est a Halász-kastélyal közös együttműködésben valósul meg.

FŐTÁMOGATÓ:

 SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

TÁMOGATÓ:

 FGSZ
A HÍVŐ-ALAPJAVON

RENDEZŐK:

KÉPMÁS
MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

 Media a Csaláért
Alapítvány

 HALÁSZ
KASTÉLY
KÁPOLNÁSNYÉK

ÁRTALOMCSÖKKENTÉSSEL A FENNTARTHATÓ JÖVŐÉRT

2021-re eljutottunk oda, hogy a különböző üzleti szektorok és gazdasági ágazatok fejlődését – legyen szó autóparról, környezetvédelemtől, gasztronómiáról vagy egy olyan hétköznapi szokásunkról, mint a dohányzás – az ártalomcsökkentés iránti társadalmi igény mozgatja.

- ◆ A világon jelenleg számos kutatás folyik, amelyek egy jelentős része az ártalomcsökkentést tűzte ki célul. Az autóiparban például egyre több törekvés van a levegőt szennyező károsanyag-kibocsátás csökkentésére, és más iparágakban is megfigyelhetők hasonló tendenciák, elég csak a hőszivattyús vagy az elektromos fűtési rendszerekre gondolni. Hasonló törekvés zajlik egy egészen más területen, a dohányiparban is, ahol a füst jelenléte vet fel kérdéseket!

Köztudott, hogy a dohányzás minden formája káros az egészségre, és számos betegség kialakulásáért felelős. Ennek ellenére jelenleg több mint egymilliárd ember dohányzik a Földön, és az előrejelzések szerint ez a szám a közeljövőben sem változik számottevően. Dohányzás közben pedig nem csak a dohányos szervezetét érik a füstben lévő káros anyagok, hanem a környezetükben lévőket is. Egy szál cigaretta meggyújtását követően

több ezer vegyi anyag keletkezik, amelyek jó része a füsttel jut be a szervezetünkbe. Ma már a vezető tudományos szervezetek azon az állásponton vannak, hogy az égés és az égés során keletkező füst, valamint a kátrány felelős leginkább a dohányzással kapcsolatos megbetegedésekért, és nem elsősorban a nikotin.

Egyértelmű tehát, hogy a kormányoknak továbbra is folytatniuk kell a megelőzéssel és leszoktatással kapcsolatos munkát, hogy azok az emberek, akik nem dohányoznak, azok ne is kezdjék el, és azok, akik már dohányoznak, minél előbb leszokjanak, hiszen hosszú távon csak így csökkenthetőek 100%-ban a dohányzás ártalmi. Fontos emellett, hogy azok a felnőtt dohányzók, akik valamilyen nem szoknak le, hiteles forrásból tudjanak tájékozódni az ártalomcsökkentés lehetőségeiről és a cigarettánál potenciálisan kevésbé káros alternatívákról. Az égés nélküli technológiák például előrelépést jelenthetnek számukra az ártalomcsökkentés útján a hagyományos cigarettákhoz képest, hiszen ezekkel a technológiákkal különböző mértékben, de csökkenthetőek a dohányzás ártalmi. Vannak olyan égés nélkül működő füstmentes alternatívák, amelyek a cigarettánál akár 70–95%-kal kevesebb káros anyagot bocsátanak ki, így az ezekre való áttéréssel nagy fokú ártalomcsökkentés érhető el.

Az ártalomcsökkentés elvét ma már az élet számos területén alkalmazzuk – joggal adódik a kérdés, miért ne vennénk figyelembe akkor épp egy olyan káros és hétköznapi szokásunk kapcsán is, mint amilyen például a dohányzás? Hiszen egy fenntartható, füstmentes jövő olyan értékek mentén jöhet csak létre, amelyek hosszú távon a társadalom javát szolgálják! ◆

A cikk társadalmi célú reklám, megrendelője a Philip Morris Magyarország Kft.

SZÖVEG –
BOGNÁR MÁRIA

SOROZAT –
ZÖLD MOZAIK

A rovat támogatója a

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

ZÖLD mozaik

1

Védőerdő Madrid körül

A klímaváltozás nyomán fellépő sivatagosodás immár veszélyezteti Dél-Európát, különösen Spanyolországot. A főváros, Madrid köré ezért 75 kilométer kerületű védőerdőt terveznek. Ez félmillió fából áll majd, és 175 ezer tonna széndioxidot nyel el évente. Az utak és épületek közötti, jelenleg üres területekre is fákat telepítenek. A cél a levegőtisztaság javítása és a fővárosra jellemző nagy nyári hőség mérséklése. Az erdősítést klímaturó őshonos fajokkal végzik, nem parkként képzelik el, mert az rendszeres locsolást igényelne. Ezekben az erdőkben a hőmérséklet eleve 20 °C-kal alacsonyabb lesz, mint a város többi részén.

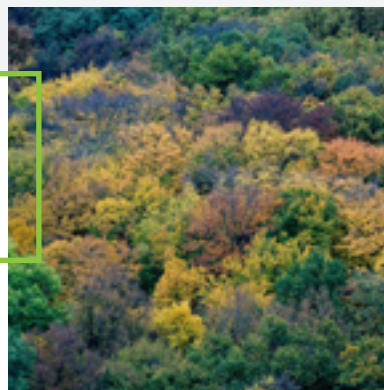
A madridi példa minta lehet más nagyvárosok számára is. A városok fogyasztják ma a Föld teljes energiaszükségletének a kétharmadát, az üvegházhatású gázok kibocsátásában pedig 75 százalék az arányuk.

Erdőkkel a több esőért

Svájci kutatók vizsgálódása szerint az erdők növelik a felettük vagy a környezetükben kialakuló csapadék mennyiségét, nemcsak a kopár felületekhez, de a mezőgazdasági területekhez képest is. A jelenség oka az lehet, hogy az erdők lelassítják a légáramlatokat, így azokban több idő jut az eső kialakulására.

A számítások szerint a nyári esők akár 7,6 százalékkal is több csapadékot hoznának a kontinensre, ha 20 százalékkal növelnék az erdők mennyiségét. Ennek azért van jelentősége, mert a klímaváltozás Európa-szerte csökkenti a nyári csapadék mennyiségét. Magyarország ebből a szempontból nem áll rosszul.

2

3

Korallfigyelés műholdról

Műholdról figyelik a világ korallzátonyait, amelyeket az óceánok vizeinek felmelegedése veszélyeztet. Egyes klímakutatók szerint 2050-re a zátonyok koralljaiknak akár 70-80 százalékát is elveszíthetik. Fő károsítójuk a felmelegedés, ennek mértékét mutatja ki az új rendszer a zátonyok térségében bekövetkezett változásokat elemezve. Azt kutatják, hogy a zátony stresszhatás alatt van-e, és ellenáll-e a tengeri hóhullámoknak. Így a tudósok megállapíthatják, hol van korallfehéredés, és az milyen mértékű. Ebből kiszűrhetik az ellenálló fajokat.

Veszélyes alkotóelemek a műanyagokban

A csomagolásban, textíliákban alkalmazott műanyagokban több mint 10 ezer vegyületet találtak a Zürichi Műszaki Egyetem kutatói. Ezeknek mintegy negyede lehet veszélyes, mivel nem bomlik le, ezért felhalmozódik az élő szervezetekben, vagy azokban egyenesen mérgeként hat. Ezen vegyületek hozzávetőleg fele semmilyen szabályozás alá nem esik az EU-ban, az USA-ban és Japánban. 901, potenciálisan veszélyes anyag használata viszont engedélyezett élelmiszerrel kapcsolatba kerülő műanyagokban. Jellemző, hogy ezek nagy részével kapcsolatban semmiféle tudományos vizsgálat nem történt eddig. Ez a szabályozatlanság rákbetegség kialakulásához vezethet, árthat egyes szerveinknek, sok vízi élőlényre pedig halálos veszélyt jelent.

4

5

Magyar csoda-csomagolóanyag

Egy magyar fejlesztésű csomagolóanyag, az Ecofoil (egy sztreccsfóliafajta) jelentősen mérsékli a környezetszennyezést: felhasználásával három hónap alatt 125 tonnával csökkent a hulladék mennyisége. Az Ecofoil 500 milliméter széles, igen erős ipari csomagolóanyag, amivel bevonhatják a raklapokat, illetve az azokon tárolt építőanyagokat. Sajnos ennek a lebomlása is évszázadokat vesz igénybe, mert olyan típusú műanyag, az viszont jó hír, hogy könnyű, kevesebbe van belőle szükség, és az eddigi fóliákkal ellentétben nem 23, hanem csak 10 mikron vastag. Így 60 százalékkal kevesebb hulladék keletkezik.

6

Környezetszennyező dohányosok

A világ dohányosainak számát jelenleg 1,3 milliárdra becsülik. Ők évi mintegy 4500 milliárd cigarettacsikket „termelnek”, amelyektől többnyire nem a megfelelő módon szabadulnak meg. Sokan egyszerűen eldobják a csikkeket az utcán, mert az így, egyenként nem okoz látványos szemetesedést.

A STOP elnevezésű amerikai dohányzásellenes szervezet becslése szerint a cigarettacsikkek a leggyakoribb környezetszennyező hulladékok a Földön. Az óceánokból összegyűjtött hulladéknak a 20 százalékát adják. A belőlük kimosódó kémiai anyagok viszont erősen mérgezőek: ha koncentráltan vannak jelen a vízben, akkor a velük 96 órán át érintkező édesvízi és tengeri halaknak akár az 50 százalékát is megölhetik.

Nemcsak a közvetlen kár a jelentős, a dohányültetvények maguk is ártalmasak a környezetre: egyrészt azért, mert a termőföldeket kivágott erdők helyén létesítik, másrészt tönkreteszik a talajt, szennyezik a levegőt, a földet és a vizeket is. Az elektromos cigaretták pedig csak rontanak a helyzeten, mivel fémekeket, egyszer használatos műanyag patronokat és mérgező kémiai anyagokat tartalmaznak.

Az Egészségügyi Világszervezet adatai szerint a dohányzás évente 8 millió embert öl meg, és az áldozatok nem csupán a dohányosok, hanem szenvedélyüknek passzív elviselői közül kerülnek ki.

Nemzetközi Természet- és Környezetvédelmi Fesztivál

Természet- és környezetvédelem
a művészet és a játék erejével
2021. szeptember 10-12.
Gödöllő

www.godollofilmfest.com

Kiemelt programok

- Nemzetközi és Kárpát-medencei Filmszemle
- Trash Art szoborkiállítás
- Élőszobor bemutató
- Természet- és környezetvédelmi kiállítás és vásár
- Magyar Nemzeti Parkok Hete

Fotó: Dr. Jantyk Tibor

KÉK BÖLYGŐ
KLÍMAVÉDELMI ALAPÍTVÁNY

OZONETV

NATIONAL GEOGRAPHIC
MAGYARORSZÁG

FÖLDGÖMB

Varázslatos
MAGYARORSZÁG

SZÖVEG –
SZILÁGYI DIÁNA

A MARIE KONDO- JELENSÉG, AVAGY „jó, ha van”?

Megnőtt bennünk az igény arra, hogy újra kezünkbe vegyük a gyeplőt, féken tartsuk költségeinket, annyit vegyünk, amennyit hasznosítani is tudunk, és egyéni döntéseink szempontjai közé bekerült a fenntarthatóság, a környezetvédelem is. Azokban az országokban, ahol nálunk nagyobb jólétben élnek az emberek, ezek már évtizedek óta trendek, csakúgy, mint az adományboltok vagy az eszközmegosztás.

◆ A fogyasztás tekintetében ártatlan (és csóró) '90-es évek után Magyarországra is begyűrűzött a vásárlási örület, a „mert megérdemlem” filozófiája. Önmagunk kényeztetése kezdetben csak a végre itthon is elérhetővé váló nyugati luxuscikkek, fűnyírók, színes nejlonharisnyák, hálós mandarin birtoklását jelentette, de a bálás rucik korát hamar felváltotta a fast fashion, a kisvárosokban pedig gomba módjára szaporodtak a plázák, megjelentek a hipermarketek, avokádóstu, datolyaszilvástul. Korábban elképzelhetetlen, elérhetetlen dolgokra támadt igényünk, de ezek az igények gyakran köszönőviszonyban sincsenek a szükségleteinkkel. Ebből ered a túlfogyasztás, amelynek egyéni szinten számos oka lehet, például addikció (boltkór), kontrollvesztés (impulzusvásárlás), konzumizmus („Már mindenkinek van az osztályban, csak nekem nincs!”), unalom, régi beidegződések, horror vacui (rettegés az ürességtől)...

A két háború között a városi nagymamámékwsz mindig tartottak otthon legalább 10 kiló lisztet („jó, ha van”), a falusi nagymamám pedig nem dobott ki és nem utasított vissza semmit, hisz „a VAN-tól nem kell félni”. De

vajon tényleg nem? A kérdés költői, nyilván sok mindentől függ, de az bizonyos, hogy a régi családi minták átalkításra szorulnak azon szerencsés honfitársaink esetében, akik megengedhetik maguknak a luxust, hogy egynél több pár cipőt birtokoljanak egyszerre. Erre reagál a minimalizmus vagy a zero waste mozgalom egyre komolyabb itthoni követőtáborra is.

Ebbe az irányzatba illeszkedik a japán szerzőnő, Marie Kondo munkássága is, aki elképesztő sikereket ért el könyveivel, amelyek világszerte több millió embert érdekeltek, és amelyeket legalább 40 nyelvre lefordítottak. Két műve, a *Rend a lelke mindennek* és a *Tiszta öröm* magyarul is megjelent. Tavalay saját műsort kapott a Netflixen, és 2015-ben az amerikai *Time* magazin beválasztotta a világ 100 legbefolyásosabb személye közé.

A fiatal szociológuslányt gyerekkora óta érdekli a jelenség, ami legtöbbször csak szimplán az örületbe kerget: mitől van az, hogy egész nap pakolunk, a rendetlenség mégsem szűnik?

Válasza szerethetően egyszerű: túl sok a cuccod és/vagy nincs helyük, ezért csak azt tartsd meg, amire

igazán szükségem van, vagy ami megmelengeti a szívemet. Ez utóbbi kategória nagyon tetszik nekem, aki biztos, hogy zsebembe csúsztatok egy érdekes formájú kavicsot, összeszedek egy girbegurba faágat minden kutyasétáltatáskor. Nemcsak az maradhat tehát, amire minimálisan szükségem van a túléléshez, hanem az is, ami örömet okoz, ha ránézek, utána pedig már csak a pontos helyét kell kijelölnöm.

A metódus kivitelezése már nem ennyire egyszerű, kategóriánként egybe kell halmozni mindent a szoba közepére, például az összes ruhaneműt vagy minden darab könyvet, és egyesével kézbe véve meg kell érezni, eldönteni, hogy annak a darabnak a birtoklása vajon még örömmel tölt-e el. Ez nem kevés munka, de megéri, hisz a végén garantáltan csak azok maradnak, amik boldogságot okoznak. Rengeteg döntést kell hoznunk közben, szembesülni régebbi választásainkkal és botlásainkkal, de nagyon megerősítő ezzel a technikával végighaladni a tárgyainkon, voltaképpen az életünkön.

Édesen lökött dolognak hangzik az elnyűtt jogatrickoknak megköszönni az együttléteket, vagy épp

azon tűnődni, tényleg tiszteletlen dolog-e a zoknijaimmal szemben, ha gombóccá gyűrve tárolom őket (végül arra jutottam, nem, ezért itt az én módszerem maradt). Mégsem ezeken a furcsa apróságokon akadtam fenn leginkább a KonMarizáskor.

Van, amit nem tudok betartani, például a papírok kiszórása Magyarországon egyszerűen nem működik, hiszen itt az adózáshoz, az ingatlanadáshoz és sok minden másához is rengeteg olyan szabály kapcsolódik, amely miatt éveket kell őrizgetnünk irreleváns dokumentumokat. Azt sem tudom elképzelni, hogy barbár módon kitépjek könyvekből oldalakat a kedvenc idézeteimmel, vagy hogy bármi még használhatót kidobjak anélkül, hogy új gazdát keresnék nekik, hiszen attól csak a hulladékhalom lesz nagyobb. Furcsa és szomorú, hogy a japán jóllétben mennyire fontos szempont a helytakarékoság, a letisztultság, a precizitás, ugyanakkor a segítségnyújtás, a megjavítás, az újrahasznosítás fel sem merül a szükségtelen tárgyakkal kapcsolatban. Ennek ellenére érdemes elolvasni Marie Kondo könyveit, magyar viszonyokra fordítva is hasznosítható belőle jó pár gondolat. ♦

SZÖVEG –
POLYÁK ÁGNES gyógynövény-botanikus

SOROZAT –
ERDŐ-MEZŐ PATIKÁJA

A homok

Amikor először ittam homoktövisvelőt, megállapítottam, hogy az íze leginkább a trópusi gyümölcsökre, a mangóra és a papayára emlékeztet. Persze éretten gyűjtötték, olyankor nem annyira savanyú az íze. A gyógyászatban is használják termését, olaját.

◆ A homoktövis egész Euráziában elterjedt, elsősorban a tengerparti dűnék, a folyókat övező zátonyok és homokbuckás partvonalak növénye. Nálunk védett a növény alfaja, a kárpáti homoktövis (*Hippophaë rhamnoides* subsp. *carpatica*), amely Újpesten a Duna mellett figyelhető meg. A tudományos névben a *rhamnoides* szó a görögből jött, és azt jelenti, hogy hasonló a tövises cserjékhez, a *hippophaë* elnevezés pedig, hogy a lovaknak adták a levelét, mert fényesebb lett a szőrük tőle. Körülbelül ezer éve felhasznált gyógynövény, elsősorban a tibeti, a mongol és a kínai gyógyászatban terjedt el használata.

Cserje méretű, gyors növekedésű, gyakran tősarjakról szaporodó fásodó szárú növény. Nem nő meg 3-5 méternél magasabbra; vékony és tövises ágakkal rendelkezik. A levelek, főleg a fonákjukon csillagszőröktől ezüstösek. A virágok kicsinyek, a porzós virágok barnák, 5-6 szirm nélküli virágból, a termős virágok inkább sárgászöldek, és szirmszerű csészéből állnak. A lédús álbogyók színe a halványárgától a sötétnarancsig változhat, ovális vagy csepp alakú is lehet. Mivel a termése éretten puhává válik, ezért a termő másodéves vesszőket levágják és mélyhűtőbe teszik, majd amikor megfagynak, kézzel leszemelik.

A hatóanyagok közül elsőként a vitaminokat, főképp a C-, B1-, B2- és E-vitaminokat, karotinoidokat, flavonoidokat, cseranyagokat, polifenolokat és a fitoszterolokat fontos megemlíteni. Jelentős foszfor- és

ktövvis

magnéziumforrás, a magja pedig zsíros olajat tartalmaz. Roboráló, anyagcserét fokozó és immunstimuláló hatása kiemelendő. A karotinoid-tartalma miatt a bőrt ért UV-B sugárzás ellen hatékony védelmet nyújt, ezért készítenek belőle naptejeket és fényvédő krémeket, ugyanúgy, mint a paradicsomból. A mag olaját lassan gyógyuló sebekre és fagyási sérülésekre használják. A természetes immunitásunk egyik nagyon fontos sejtfelesége az NK-sejtek, vagy más néven a természetes ölősejtek. A kutatók úgy vélik, hogy ezeknek a sejteknek nemcsak a testidegen sejtek a célsejtjeik, amiket közvetlenül meg tudnak ölni, hanem az immunrendszer működését is fokozzák a citokinek termelésével. Ebben a folyamatban fontos szerep jut a karotinoidoknak, a flavonoidok pedig segítik a vérkeringését, tehát a perifériás vér visszaáramlását a szövetekből a szív felé. Újabban a levelét is felhasználják magas fenoltartalma miatt, és egyes kutatók a szabadgyök-megkötő tulajdonságaikat emelik ki. De ilyen antioxidáns és antibakteriális vegyületek más növényekben a diterpének és a tanninok is.

Nemesítettek olyan fajtákat, amelyek tövis nélküliek, így könnyebb a termések begyűjtése. Mivel kétlaki növényről van szó, általában négy lányra egy fiú cserjét számolnak. Körülbelül a harmadik vagy a negyedik évben fordul termőre. Újabban Kanadában és Japánban nagy területeken termesztik. A legnagyobb ültetvények Kínában találhatóak. Az első pár évben vízigényes, és biztosítani kell neki a megfelelő mennyiségű vizet, de utána a mélyre lehatoló karógyökere miatt jól tűri a szárazságot is. Magyarországon meddőhányók beültetésére, a timföldgyártásból visszamaradt vörös iszap területek újrahasznosításában fontos szerepe van, mert ültetésével újra termőterületté formálhatják a degradált talajokat. Nem igényes a talajra, ezért a sós vagy a márgás és agyagos talajokban is megél. ♦

KÉPMÁS-EST

a MOMKultban

1024 Budapest, Csörsz u. 18.

23

Szeptember

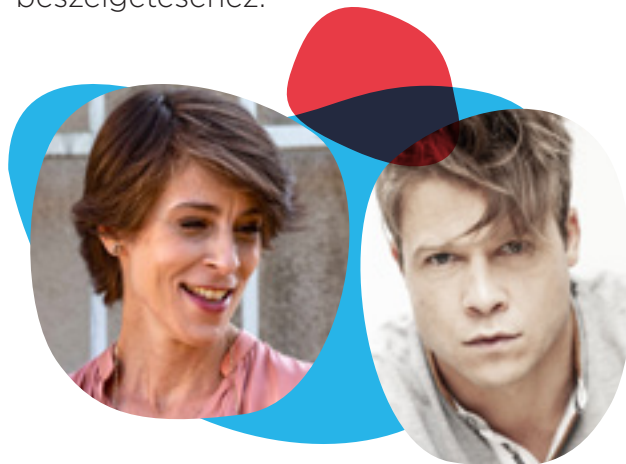
19:00

BÚCSÚ A MAMAHOTELTŐL

Miért maradnak otthon a fiatalok, mit jelent az önállóság és hogyan lehet jól elengedni és elszakadni?

A **Nézőművészeti Kft.** vendégművészei, **Pálfi Kata** és **Horváth Ádám** jelenetei adnak humoros és szórakoztató háttérrel **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője és **Kozma-Vízkeleti Dániel** kiképző családterapeuta beszélgetéséhez.

FÓTÁMOGATÓ:

 SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

RENDEZŐK:

 Média a Családért Alapítvány

KÉPMÁS
MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

mOmKult
KULTURÁLIS KÖZPONT

Szeptemberben már a Hagyományok Házában is várjuk Önöket!

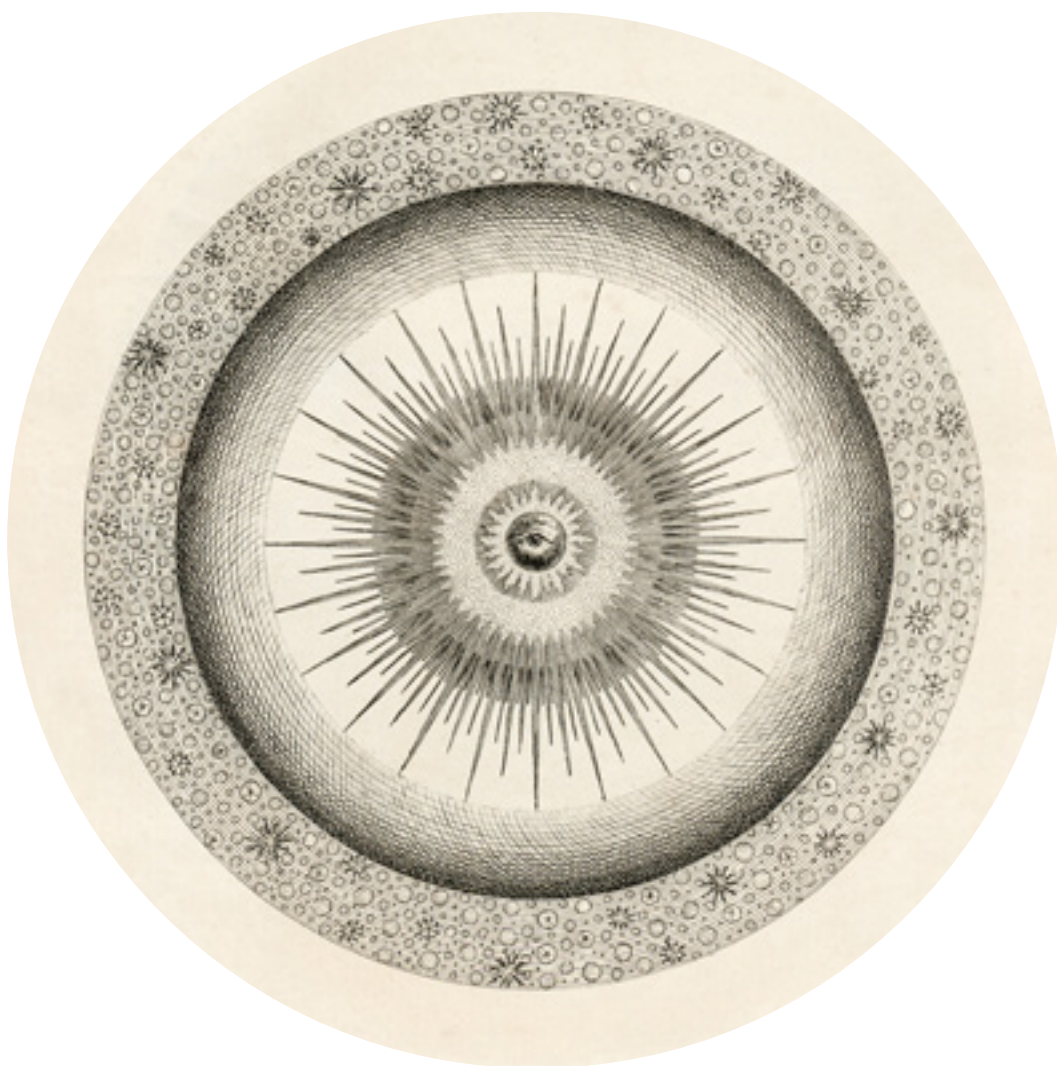
A konkrét programot keressék a kepmas.hu/kepmas-est oldalunkon.

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

NÉZ LÁTHATATLAN

Kép: Profimedia – Red Dot | Illusztráció: Thomas Wright (1711–1786): „An original theory or new hypothesis of the Universe”
(Egy eredeti elmélet vagy az Univerzum új hipotézise) c. , 1750-ben publikált könyvéből

**Akárhol laktam,
sűrű fészekmagasban,
kiapadt ókutakban,
növény s állatalakban:**

**mindig hallottam, halkan
hogyan berreg a
kimondhatatlan kamera
s az éj-nyitotta réseken
egy háromszög alakú szem
néz láthatatlan.**

**Görgey Gábor:
Imhol vagyok**

◆ A vers az Isten létezésével kapcsolatban felmerülő egyik leggyakoribb kérdésre utal. Ha ő tényleg van, akkor miért nem mutatja meg magát? Miért nem látjuk? Miért rejtőzik el a szemünk elől? A legrövidebb és legegyszerűbb választ a Biblia mutatja meg. Isten – szeretet, aki az embert is arra teremtette, hogy szeressen, hogy szeretetet tudjon elfogadni és adni. A sokak szerint jelképes, ezért többféleképpen is értelmezhető bibliai elbeszélés szerint egykor Isten és az ember együtt járkáltak az Édenkertben, tökéletes szeretetkapcsolatban éltek. A szeretetnek pedig része a bizalom, nemcsak az Istennel való kapcsolatban, hanem mindenfajta kapcsolatban. Azt mondom, szeretem a házastársamat, ezért mindent tudni akarok róla, hogy mit csinál, hol jár, kikkel találkozik és így tovább, ezért ellenőrzöm az egész életét, minden lehető módon megfigyelem. Mi történik ekkor? Bizonyára mindent tudni fogok róla, de a kapcsolatban elhal, megszűnik a bizalom, és vele a szeretet. Ellenben ha tényleg szeretem, akkor megbízom benne, hiszek neki, és nem akarom a szavait, tetteit ellenőrizni. Mert abban a kapcsolatban, amelyből hiányzik ez a bizalom, megszűnik a szeretet is.

Ez az ugrópont. Az Édenben ugyanez volt a helyzet. Isten adott egy instrukciót az embernek, ami úgy szól, hogy ne egyen a jó és a rossz tudásának, pontosabban meghatározásának fájáról, mert ha megteszi, ha maga akarja meghatározni, mi jó, és mi rossz – ami ma általános jelenség –, akkor menthetetlenül elvész. És Isten azt akarta, hogy az ember ezt fogadja el tőle, bizalmi alapon, csak mert megbízik benne, hogy amit tanácsol, az igaz és jó. Rendben is volt minden egészen addig, amíg a kígyó be nem lépett a képbe. A kígyó egyetlen dologot

tett: megingatta az ember bizalmát Istenben. Azt mondta, hogy Isten hazudott neki, tehát az ember ellenőrizze le Istent, tegye próbára, egyen a tiltott fáról, mert nem fog meghalni, ellenkezőleg, olyan lesz, mint maga Isten. Amikor az ember belement ebbe, evett a fáról, hogy megtudja, leellenőrizze, igazat mondott-e neki Isten vagy hazudott, abban a pillanatban az addigi bizalmi szeretetkapcsolat megtört. Az ember tudással akarta helyettesíteni

a bizalmat. Megromlott a szeretetkapcsolat, egyedül az ember hibájából, hiszen Isten erre a bizalmatlanságra semmi okot nem adott.

Ez a bűn gyökérproblémája, a bizalom. „Az ember engedlenné lett Istennel szemben”, mondja a vallási nyelv, de inkább úgy mondhatjuk, mert sokkal alapvetőbb, hogy az ember bizalmatlan lett Isten iránt. A bűn pedig állítja Jézus, nem más, mint a hitetlenség, azaz bizalmatlanság (a bibliai görögben ezt a két fogalmat egy és ugyanaz a szó jelöli). Tehát megtört a bizalom, emiatt megszűnt a szeretet. Nem mintha Isten ezek után ne szeretete volna az embert, hanem mert az ember maga mondta fel a szeretetet iránta, amikor nem bízott benne többé. Isten pedig ekkor belátta, hogy az ember számára ebben az esetben állapotában egyszerűen elviselhetetlen az ő jelenléte, ezért „elrejtőzött”. Valóban láthatatlanná lett az emberek előtt, ahogy Izajás próféta mondja: „bizony, te rejtőzködő Isten vagy, Izrael Istene, szabadító” (45,15). Vagy inkább az emberben szűnt meg az istenlátás hajdani képessége, hogy helyébe lépjen a hit, az ingyenes és feltétlen bizalom, ahogy a Zsidókhoz írt levél meghatározza: A hit a nem látott dolgok valóságáról való meggyőződés (11,1). Azóta érzi úgy az ember, hogy folyvást kémleli a „háromszög alakú szem”, a „kimondhatatlan kamera”, amely „néz láthatatlan”. ◆

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

Ki loptav el A MONA LISÁT?

A Mona Lisát egy harmincéves olasz férfi, Vincenzo Peruggia emelte le a falról a párizsi Louvre-ban 1911-ben. Ez minden kétséget kizáróan beigazolódott, de ezzel az összeesküvés-elméleteknek nem lehetett gátat szabni. Sokan voltak, akik sem a betörés módszerét, sem az indítékát, sem az elkövetők számát nem hitték el. Ha igazat beszélt egy nagystílusú argentin szélhámos, Valfierno márki – aki lehet, hogy nem is létezett –, akkor a Mona Lisa elrablásával elkövette a tökéletes bűntényt.

◆ A LOUVRE LABIRINTUSÁBAN

1911-ben a Louvre már több mint száztíz éve múzeumként működött. Hatalmas mennyiségű rablott, vásárolt és örökölt műkincset tartottak és állítottak itt ki, olyan óriási területen, hogy nem sokan voltak, akik az egészet átlátták. Az egész épületegyüttes alapterülete hatvanezer-hatszáz négyzetméter, ami négyszerese a budaörsi TESCO hipermarketnek raktárakkal és irodákkal együtt. A több száz termen és szobán kívül számtalan kisebb helyiség, rakodótér, kamra, sufni bújik meg a régi falak között, valószínűleg akkoriban senki sem tudta pontosan, hány.

Az egyik kis gardrószerű fülkében például azokat az eszközöket tartották, amiket festőművészek és tanoncaink használtak a nagy alkotások másolására. Más szokások voltak akkoriban: a lelkes rajongók előre egyeztetett időpontokban másolatokat készíthettek a leghíresebb művekről. A feltétel csak annyi volt, hogy a másolat nem lehetett azonos méretű az eredetivel. A későbbi rendőrségi vizsgálat alatt tett tanúvallomása szerint ebben a kis helyiségben bújt el záraskor Vincenzo Peruggia 1911. augusztus 20-án, vasárnap. A fiatalember kiválóan ismerte a Louvre-t és napirendjét, mivel korábban karbantartóként ott dolgozott. Tudta, hogyan lehet a látogatási idő végén észrevétlenül eltűnni, és azzal is tisztában volt, hogyan zajlik minden hétfőn a zárt kapus karbantartás.

A festőállványok, drapériák és seprűk között töltött kényelmetlen éjszaka után, kora reggel kisurrant a kamrából, és a Salon Carréba, azaz a Négyszögletes Terembe sietett. Itt lógott négy egyszerű kampón a Mona Lisa. Leemelni a falról azonban egyáltalán nem

Vincenzo Peruggia (1881–1925) az elfogása után készült bűnügyi fényképeken

volt egyszerű feladat. Már maga a festmény sem könnyű, körülbelül tíz kilogramm súlyú, mivel nem vászonra, hanem egy három részből összerótt nyárfatáblára készült. De ez a súly eltörpült a vastos, reneszánsz keret, valamint a festmény köré szerkesztett, üvegezett védőszerkezethez képest. Ez utóbbit maga Peruggia szerkesztette évekkorábban. Összességében körülbelül száz kilót nyomott az egész alkotmány – ezért sokan nem is hiszik el, hogy az elkövető egyedül volt.

A NAGY KÉPLOPÁS RÉSZLETEI

Peruggia azt vallotta, hogy ő maga emelte le a falról a képet, aztán egy kamrába vitte, majd gyorsan megsza-
badította minden díszétől és védő függelékétől. A hetvenhét-ötvenhárom centiméteres, tizenhárom milliméter vastag fatáblát már könnyedén elrejtette a laza munkásköpenye alá, majd a legközelebbi hátsó lépcsőn elindult lefelé, a kijárat irányába. Amikor a bezárt földszinti ajtóhoz ért, elővett a zsebéből egy gondosan odakészített kulcsmásolatot. Csakhogy itt hiba csúszott

a számításaiba, ugyanis a kulcs nem nyitotta a zárat. Peruggia egy ideig elkéseredetten próbálkozott – sikertelenül. Ráadásul lépteket hallott: a lépcsőn egy ór közeledett. A tolvaj kínjában improvizálni kényszerült. A nála lévő csavarhúzóval gyorsan leszerelte az ajtó antik kilincset, majd amikor az ór odaért, a gyakorlott bennfentes hangján panaszkolt el neki, hogy nem tud kijutni. Az ór segítőkészen elment fogóért, majd visszatérve kinyitotta az ajtót. Peruggia megköszönte a szívességet, aztán további folyosókon és termeken keresztül a főbejárat-hoz ment. Itt megint szerencséje volt. A szolgálatot teljesítő egyetlen ór nem tartózkodott a helyén: pár perccel korábban elment egy vödör vízért, hogy a kapu előterét felmoshassa. A tolvaj akadály nélkül kijutott az utcára, a kilincset pedig eldobta. Ezek után buszra szállt, de idegességében rossz irányba ment, ezért leszállt, és taxival ment tovább. A Szent Lajos Kórház utca 5. számú házba vitette magát, ahol belépett a lakásába, és a festményt egy láda hamis feneke alá, egy rekeszbe tette, majd betolta az ágya alá.

Amikor a Louvre újra kinyitott, több látogató tekintette meg a Mona Lisa hült helyét, mint korábban magát a festményt.

A hétfői karbantartás rendben megkezdődött, és a felelős vezető – egy bizonyos Picquet – végigjárta a múzeumot. Mindent rendben talált. Amikor a Mona Lisa üresen hagyott helyét meglátta, arra gondolt, hogy biztosan a Louvre fotósa vitte el, hogy megint felvételeket készítsen róla, esetleg a hatóságok távolították el ideiglenesen, nehogy valaki ellopja. Sok ember ment el a négy üres kampó mellett, de senki sem gondolt semmi rosszra. A dolgozók nap véget ért, majd eljött a keddi nyitás.

Az első aggodalmas hang egy Louis Bérout nevű műkedvelő festőművészé volt, aki egyeztetett időpontra érkezett, hogy lemásolja a Mona Lisát. Értetlenkedve panaszkodott, hogy nem tudja elkezdni a munkát. Addig méltatlankodott, amíg a teremőr kellenlenül felkereste a múzeum fényképészét, hogy hozza vissza a festményt. A fotósnak azonban fogalma sem volt, hol lehet. A pánik, majd az azt követő botrány csak ekkor tört ki.

A FESTMÉNY ELŐÉLETE

A Mona Lisa, eredeti nevén La Gioconda az 1860-as években kezdett ismertté és népszerűvé válni. A huszadik század elején ugyan még nem volt olyan ikonikus alkotás, mint ma, de azt senki nem tudta képzelni, hogy valaki egyszerűen besétál, és ellopja. A világ leghíresebb festőjének alkotásaként évszázadok óta békében és nyugalomban töltötte a napjait Franciaországban. Egyre többen találgatták, ki volt a modellje, az emberek ámuldoztak a titokzatos mosolyon, és megpróbálták megfejteni a titkát. Nem lehetett tudni, hogy Leonardo tényleg a gazdag firenzei selyemkereskedő, Francesco del Giocondo Lisa nevű feleségét örökítette-e meg. Azóta is rengeteg elmélet született a modell kilétéről. Van, aki szerint Leonardo az édesanyját festette meg, mások szerint a művész a saját feminin énjét ábrázolta egy furcsa önarckép

formájában. Még az sem biztos, hogy egyetlen Mona Lisa létezett, mivel fennáll a lehetősége, hogy Leonardo legalább még egy változatot készített.

Leonardo da Vinci valószínűleg 1503-ban kezdte el festeni és 1517-ben, Párizsban fejezte be – ha egyáltalán tényleg befejezte. Amikor 1516-ban, I. Ferenc francia király meghívására végleg elhagyta Itáliát, az akkor még félkész festményt is vitte magával, majd további évekig javíttatta. Halála után a Mona Lisa a francia királyság tulajdona lett. XIV. Lajos először Fontainebleau-ba, majd a frissen megépült Versailles-be vitette. A festmény nem esett áldozatul a történelem viharainak, a francia forradalom is megkímélte, és miután eltöltött néhány évet Napóleon hálószobájában, gyakorlatilag tökéletes állapotban vészelte át az elmúlt kétszáz évet is.

A HAZAFIAS TOLVAJ VERZÍÓJA

A kép eltűnése után megindult a pánikszerű kutatás. Minden Párizsból kivezető utat lezártak, rendőrök árasztották el az utcákat, kihallgatásokat és házkutatásokat tartottak, de semmi nem vezetett eredményre. A Louvre egy hétre bezárt, aztán amikor újra kinyitott, több látogató tekintette meg a Mona Lisa hűlt helyét, mint korábban magát a festményt. Különböző párizsi művészeti folyóiratok egymással és a rendőrséggel rivalizálva egyre nagyobb összegű jutalmakat ajánlottak a nyomravezetőnek. Néhány napra még a híres költőt, *Guillaume Apollinaire*-t is letartóztatták, aki fiatal *Pablo Picasso*ra terelte a gyanút, így őt is bevitték kihallgatásra. Kiderült, hogy négy évvel korábban *Apollinaire* elemelt néhány ibériai eredetű kőszobrocskát a Louvre raktárából, amelyeket aztán *Picasso* vásárolt meg. Végül mindketten szabadon távoztak. Eközben a *Gioconda* nem egészen egy kilométerre a Louvre-tól, egy ágy alatt pihent.

Két év és négy hónap eredménytelen keresés után *Peruggia* felbukkant *Firenzében*. Hamar eljutott az *Uffizi Képtár* igazgatójához, és bejelentette, hogy nála van a festmény. Ötszázezer líra jutalom ellenében felajánlotta a *Mona Lisát* az olasz államnak. Biztosította az igazgatót, hogy az eredeti alkotással van dolga, hiszen ő maga lopta el. Indokként azt hozta fel, hogy a rabló napóleoni hordák által ellopott festményt – pusztán hazafiasságból – vissza akarja juttatni az eredeti helyére. A valódi történelmi tényekről nem esett szó. Az igazgató gratulált neki a nemzeti érületéhez, majd elmentek *Peruggia* szállodájába. Itt a láda fenekéről – egy ócska kalap, egy köpeny, egy fogó és egy mandolin alól – előkerült a piros selyembe bugyolált *Gioconda*. Az eredetiségéről hamar megbizonyosodtak, a tolvaj pedig a biztos bevétel reményében engedte ki az ajtón az igazgatót. Néhány perc múlva azonban kopogtattak az ajtaján. A rendőrség érkezett meg, és *Vincenzo Peruggiát* letartóztatták.

A tárgyaláson egy percig sem tagadta, hogy ő volt az elkövető, mindent magára vállalt. A felmerülő fizikai nehézségekre nem is reagálva azt állította, hogy a rablást egyedül követte el. A valódi indíték tulajdonképpen nem derült ki. A hosszan elhúzódó tárgyalássorozat végén hét hónap börtönbüntetésre ítélték, amit azonban az előzetes letartóztatás ideje alatt már letöltött, így azonnal szabadon engedték. Sok olasz szemében hőssé vált, rajongói lettek, lelkes lányok és asszonyok süteményt és bort küldözgettek neki.

PLUSZ HAT MONA LISA?

Tizenkilenc évvel később megdőböntő cikk jelent meg a *Saturday Evening Post* című amerikai folyóiratban. Egy *Karl Decker* nevű újságíró azt a hírt közölte, hogy kiterjedt összeesküvésről van tudomása a *Gioconda* elrablásával kapcsolatban. Mint írta, még 1911-ben megkereste őt egy bizonyos *Eduardo*, más néven *Valfierno* márkí, és azt állította, hogy ő maga rendelte meg a festmény elrablását. A tolvaj természetesen *Peruggia* volt, de nem hazafias hevületből lopta el a képet, hanem egy ravasz tervet szolgált.

Eszerint *Valfierno* még 1911-ben hat másolatot készíttetett a *Mona Lisáról* egy *Yves Chaudron* nevű hamisítóval. Ezeket egyesével, teljesen legális módon bevitték az Egyesült Államokba, és elrejtették. Ezután felkerestek hat gazdag üzletembert, akik hajlandóak voltak több millió dollárt fizetni az eredeti *Mona Lisáért*. Egyikük sem tudott persze a többiekéről, mindannyian azt hitték, övék lesz a főnyeremény. Augusztusban *Peruggia* – *Decker* szerint két bűntársa segítségével – ellopta a festményt, a világsajtó pedig szinte megőrült a hír hallatán. Amikor a hat üzletember is tudomást szerzett a lopásról, *Valfierno* egyesével felkereste őket, és titokban eladott nekik egy-egy hamisítványt.

Bízhatott benne, hogy amint kiderül a turpisság, a lóvá tett, hiszékeny emberek nem mennek a rendőrségre, hiszen nem akarják bajba keverni magukat. Azzal büszkélkedett *Deckernek*, hogy ezzel a zseniális tervvel a tökéletes bűncselekményt követte el.

Egy magányos elkövető ugyan kissé nehezen kivitelezhette volna a rablást, és *Peruggia* vallomásaiban is voltak homályos pontok, de sajnos erre a fantasztikus és regényes történetre sincs semmi bizonyíték. *Decker* az egyetlen tanú *Valfierno* beszámolója, sem magának a márkínak, sem a hamisítónak a létezése nem bizonyítható. A történet viszont nagyon ötletes: regényeket és filmeket ihletett az elmúlt évtizedekben, és hozzájárult a *Gioconda* hatalmas hírnevéhez. Ma már minden képzeletet felülmúló biztonsági intézkedésekkel védik. Minden repedését, minden négyzetmilliméterét nyilván tartják, és golyóálló üveg alatt tartják, miközben a látogatók maximum harminc másodpercig csodálhatják. Lehet, hogy *Vincenzo Peruggia* szemtelen tette nélkül a *Mona Lisa* nem is lenne ennyire népszerű? Még az is megeshet, hogy egyszer valahonnan előkerül a hat elrejtett másolata. ♦

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A VARJÚVÁRI POLIHISZTOR

A 19. század vége óta gyorsan szakosodó világunkban egyre kevesebb az olyan polihisztor, aki több területen is képes kiemelkedő alkotásokat létrehozni, komoly teljesítményeket elérni. Ilyen volt Kalotaszeg nagy öregje, **Kós Károly** építész, grafikus, író, könyvtervező, szerkesztő, tanárember, a Trianon utáni Erdély közéletének jelentős alakja, a néphagyomány, a népélet kutatója.

- ◆ Kós Károly 1883-ban Temesváron született egy postatiszt fiaként. Gimnáziumi tanulmányait a kolozsvári református kollégiumban végezte. Pesten mérnöknek tanult, hamarosan azonban átiratkozott az építész karra. Mint műépítész 1907-ben diplomázott, majd egymást követően több építészeti irodánál dolgozott, többek között Pogány Móric, a neves épületszobrász, Maróti Géza és György Dénes mellett. Ebben az időben született meg első komolyabb írása, a régi Kalotaszeg világát bemutató tanulmánya, ekkor készültek első, az erdélyi népi építészet stílusjegyeit, kalotaszegi motívumokat magukon viselő épülettervei, ekkoriban épült az óbudai református parókia, a zebegényi katolikus templom, később a kalotaszegi Sztánán épített nyaraló, a Varjúvár, amely aztán sokáig otthona is volt. Nevét megörököltette a budapesti állatkert több épülete, például a jellegzetes főbejárat, az elefánt- és zsiráfház. 1917-től állami ösztöndíjjal 2 éven át ismerkedhetett Konstantinápoly építészetével, művészetével, de számos más építészeti stílusjegyei is felismerhetők a következő évtizedekben készült munkáin, amelyek közé tartozik a városmajori iskola épülete, a Wekerle-telep bejárata és főépülete, a sztánai görög-katolikus templom, a kolozsvári kakasos templom és műcsarnok, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum és a marosvásárhelyi gázgyár.

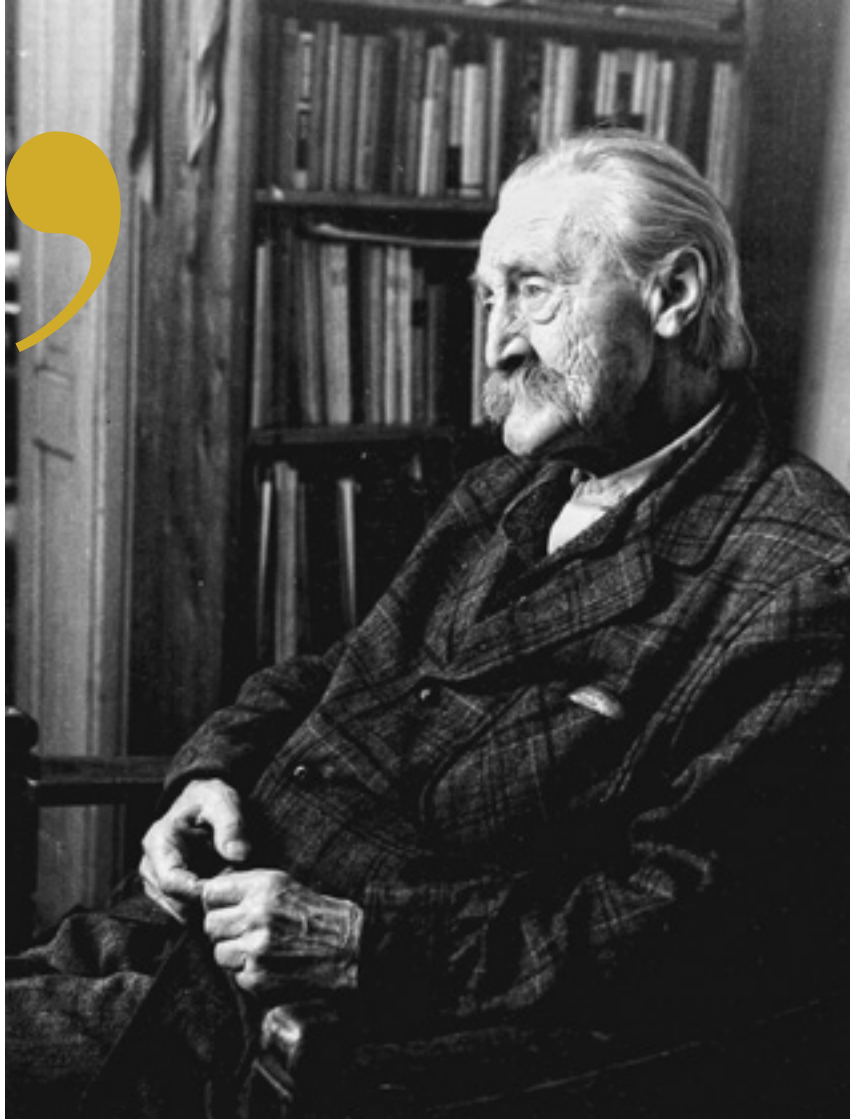
Egy református lelkész lányát, Balázs Idát vezette oltárhoz, négy gyermekük született, a fiúk apjuk egy-egy mesterségét örökölték vagy ahhoz közeli hivatást választottak. Balázs mezőgazdasági szakíró, szerkesztő lett, András szobrász, Károly néprajztudós, a lány, Zsófia színésznő lett. Kós Károly már a 10-es évek elejétől többnyire Sztánán élt, Trianon után pedig székely népével közösséget vállalva a Román Királyság polgáraként Erdélyben maradt. A székely nemzet kulturális és politikai-közéleti szolgálatát

Milyen jó, hogy a kövek beszélni tudnak! Milyen jó, hogy az a halott, örökhideg anyag, amit az Ember Istentől való teremtő lelke élővé, némából beszélővé és örökkévalóvá tett, csak igazat tud mondani. Hogy azt nem lehet megvesztegetni, hogy azt nem lehet lerészegíteni, hogy az nem fél; hogy annak nincsenek vágyai és céljai és nem éhes örökké... A kőben halott maradt minden, ami az élőt hazuggá teszi. De él minden benne, ami az életben szép és jó, mert igaz!

részlet Kós Károly *Beszélnék Erdély kövei* is című írásából

Kós Károly (1883-1977)

feladatának tekintve 1912-ben adta ki a *Kalotaszeg* című lapot, 1919-ben pedig megalapította a romantikus, ám kérészéletű *Kalotaszegi Köztársaságot*. Később alapítója, majd igazgatója lett egészen 1944-es megszűnéséig az Erdélyi Szépművéses Céhnek, szerkesztett, kiadványokat tervezett. Éltre hívója volt a Helikon-közösségnek, szerkesztője a fontos irodalmi és kulturális folyóiratnak, az Erdélyi Helikonnak, a *Világosságot* pedig a háború után, 1948–49-ben szerkesztette.

1921-ben szerzője volt a *Kiáltó szó* című, a székelyek ügyében szót emelő röpiratnak. 1921-től tagja volt az Erdélyi Néppártnak, szerkesztette a *Vasárnap* című politikai újságot, idővel elvállalta a Magyar Népi Szövetség Kolozs megyei elnökségét, közben pedig szoros kapcsolatban maradt az anyaországgal, annak irodalmi, kulturális, sőt politikai

életével is. A II. világháború után – bár sztánai házát, a Varjúvárat 1944-ben a románok kirabolták, neki pedig Kolozsvárra kellett menekülnie – nagy reményekkel tekintett az átmenetileg Romániában is meginduló demokratizálódási folyamatra, amelytől a kisebbségi lét jobbra fordulását remélte. Ennek jegyében 1946 és 48 között nemzetgyűlési képviselőiséget vállalt.

A háború alatt tanított a Kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán, amelynek 1945-ben dékánja lett, a tanítást pedig csak 1953-ban hagyta abba. Közben néhány tanulmányt is írt agrárgazdasági témákról, a régi székely földműveskultúráról, értekezik a gazdasági célú építészet témáiról.

Kós Károly fiatalkorától író, a székely népi kultúra és néphagyomány őrzője, *Kalotaszeg* szerelmese is volt. „De lesznek, akik utánam jönnek, az én maradékaim. Amikor

Wekerletelep, Kós Károly (Fő) tér, Kós-kapu a Hungária út felé nézve (1928)

én már elpihentem, erős ifjú lábakkal nyomomba lépnek ők. És nem szállnak le a hegyekről, hogy láncos rabjai legyenek hitnek, dicsőségnek és idegen kultúrának. Mert erősek lesznek. Hatalmasok és magyarok” – írja a Régi Kalotaszeg című művében. Fontos, pátriája történetét feldolgozó írása volt az 1929-es Erdély, eredeti felismerésekkel, új meglátásokkal. Írásainak nagy része művészeti és építészettörténeti témájú (A régi Kalotaszeg, A lakóház művészete, Erdély kövei, Erdély népi építészete, a Sztambul pedig törökországi élményeinek foglalata). Emellett szépíró is volt, elsőként egy verses elbeszélést adott közre Attila hun királyról. Első regénye, a Varjú nemzetség, egy 17. századi családtörténet, a kisemberek sorsába betekintő sajátos krónika. Ezt követte a Gálok, egy balladai hangvételű kisregény, a székely sorsok drámaian szűkszavú ábrázolása, a Kalotaszegi krónika című elbeszélésgyűjtemény és A havasok című összeállítás. Az Országépítő című regénye Szent István életét írja le, ezt később színdarabbá is átdolgozta, de a 15. századi parasztfelkelés vezérééről, Budai Nagy Antalról is írt drámát. A felkelés ötszázadik évfordulóján színpadra is került a pesti Vígszínházban, a fiatal Greguss Zoltán főszereplésével. A bemutató nagy

sikert aratott, három előadás után azonban a hatóságok által kényesnek ítélt társadalmi mondandója miatt levették a műsorról.

1938-ban Baumgarten-díjat, Erdélyért végzett tevékenységéért pedig Corvin Koszorút kapott. De már a háború után, visszavonultsága idején is jutottak neki elismerések: 1958-ban elnyerte a román Munka Érdemrendet, 1973-ban az Augusztus 23. érdemrendet és a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét. Hosszú, szép öregség után, tisztelettől övezve, 1977 augusztusában távozott az élők sorából. Kolozsváron temették, a híres nemzeti emlékhelyen, a Házsongárdi temetőben. 2010-ben az építész szakma posztumusz Ybl-díjjal ismerte el munkáját, nevét itthon és Erdélyben szobrok, emléktáblák őrzik. Nevét viseli a Városligetben a gyönyörű sétány, egy tér, egy iskola és egy rá emlékező díj.

„Megtanultam megelégedni azzal, amit a sors számomra juttatott: az egészséget, a családomat és az Úristennek azt a sok szépséget, amit az emberek nem tudnak elrontani és megcsúfolni, s ami ingyen ajándékként jut minden embernek, csak a szemét kell kinyitnia a látásra, a fülét a hallásra, és a lelkét a befogadásra” – olvashatjuk hitvallását Sas Péter róla szóló írásában. ♦

ÚJRA
HÓDÍT
A RETRO

FŐNYEREMÉNY:

30
MILLIÓ
FORINT

Keressd
a lottózókban!

További részletek
a www.szerencsejatek.hu honlapon.

#maradnjatek

18

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

A HARMADIK ÚT

Fölvitték annak a hegynek az oldalára, amelyen a városuk épült, hogy letaszítsák. Ő azonban áthaladt köztük és eltávozott.

(Mt 4, 29-30)

◆ Íratlan szabály volt a városunkban, hogy minden héten lelökünk valakit a főút melletti szakadékba. Senki sem tudta, hogy miért tettük ezt. Ha nagyon meg kéne magyaráznom, akkor a kollektív feszültség levezetéseként értelmezném a jelenséget. Öltünk, mert utat keresett kifelé a bennünk feszülő gyilkos indulat.

Mindegy volt, hogy az aktuális áldozat mit tett vagy nem tett, hiszen az állítólagos gaztettek csak ürügyek voltak arra, hogy valakit megölhessünk. Rettegésben élt mindenki, hiszen bárkire sor kerülhetett. Úgyhogy gyújtótték is az emberek az érveket egymás ellen rendszeren. Már az aktuális áldozat meggyilkolását követő órákban elkezdődött az áskálódás: ez lopott, az megcsalta a feleségét, amaz meg egyszerűen lusta. Igen, egy rossznak ítélt tulajdonság is elegendő volt ahhoz, hogy a mélybe taszítsanak.

A döntés teljesen spontán volt: a szakadék szélén összegyűlt az egész város, és üvöltözve sértegetni, lökdödni kezdték egymást az emberek. A leghalkabbak ellen csoportok alakultak, ketten, hárman, tízen üvöltöttek egyetlen emberrel. Az erősebbek el tudtak menekülni, vagy be tudtak állni az őket szidalmazók közé, de akinek ez valamiért nem sikerült, azzal szemben végül az egész város egyesült. Körbe álltuk, és a szakadék széléhez szorítottuk. A kiszemelt áldozatnak ekkor már csak két lehetősége maradt. Egyikkel sem menthette meg az életét, de ettől az utolsó döntésétől függött, hogyan fognak emlékezni rá a gyilkosai.

Az egyik, hogy erővel megpróbál átvágni a tömegen. Ez bátorságra vallott, hisz az áldozat komoly fájdalmat vállalt magára élete utolsó perceiben: kemény ütések, rúgások érték, mielőtt a mélybe vetettük. Cserébe megőrizte emberi méltóságát, később egyfajta tisztelettel gondoltunk rá. A másik lehetőség az volt, hogy sírva könyörög az életéért. Ez viszont olyan undort keltett az emberekben, hogy azon nyomban megadtuk neki az utolsó lökést. Az ilyen esetektől napokig nyomasztó hangulat volt a városban.

Az egyik ilyen alkalmon aztán mégis kiderült, hogy van harmadik út. Egy férfi végig néma csendben állt az üvöltözés közepén, nem is volt kérdés, hogy kit taszigáljunk a szakadék szélére. Vártuk, hogy mi következik: nekünk ront, vagy térdre hullva könyörög. De csak állt egy helyben, és nézett. Egyenesen a szemünkbe. Fizikai képtelenség több ember szemébe nézni egyszerre, de neki valahogy sikerült. Ott álltunk vagy háromezren, mégis mindenki azt érezte, hogy ez a férfi az ő szemébe néz.

Aztán elindult. Lassan, komótosan, mégis szétnyílt előtte a tömeg. Szó nélkül ott hagyott minket. Nem tudtuk, hogy miért, de nem vettük üldözőbe. Nem kerestünk új áldozatot sem. Csak álltunk egy helyben, bámultunk magunk elé. Aztán szétszéledt a tömeg. ◆

FRESH
CORNER

A kedvenc kávéd, frissen főzve!

Ugorj be a MOL-kutakon található
Fresh Cornerbe, és kapj új erőre helyben készült
kávékülönlegességeinkkel!

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
HUNGARIKUM

ILLUSZTRÁCIÓ –
BALASSA NIKOLETTA

A CIKK TÁMOGATÓJA:

AGRÁRMINISZTERIUM

PUSKÁS FERENC

◆ Ferike nem akar aludni. Hiába szorítják sarokba az akaratos kétévést a konyhában négyen is, tesz egy cuki mozdulatot a kezével, mintha megadná magát, aztán amikor enyhül a védők figyelme, egy villámgyors testcsel, és máris a nappaliban terem. A labdáját ütögeti, dabda, dabda, hát persze, kiált fel az anyja, hogy is képzeltük, a labdája nélkül nyilván nem alszik el. Beteszik mellé az ágyba, és már szunyókál is, átölelve a legjobb barátját, de nem a keze, hanem a lába közé fogja, jót nevetnek rajta a szülei, el se engedi reggelig.

Feri nemhogy sötétedésig, de pirkadatig se jön haza, hiába keresik a szülei három házibuliban is. A grundon láttuk utójára, magyarázzák a részeg haverok, maradok még dekázni kicsit, aztán jövök utánatok, ezt mondta. De sötétedés után biztos nem maradt, nincs világítás, semmit se látni. Azért kimennek a szülők, hátha találnak valami jelet, és tessék, a fiuk ott dekázik a hajnali derengésben. Nem tudtátok, hogy nekem itt van a helyem, kérdezi tőlük, amúgy jöttem volna, amint a labda leesik, nem tehetek róla, hogy sötétben is ilyen jól ment. Legalább enni gyere haza legközelebb, kérlelik. Inkább szerzek egy infúziós tasakot, meg egy állványt, így táplálékhoz is jutok, és a grundról se kell elmozdulnom, válaszolja mosolyogva, a labda közben persze végig a levegőben.

Ha van három nyilvánvaló lehetőség, akkor ne válaszod egyiket sem, hanem teremts egy negyediket, amire senki se számít – ez a támadófoci lényege, mondaná a zsenialitásról a világ legjobb csatára, de ő jobban szeret játszani, mint beszélni róla. Bizonyos szentek képesek a bilokációra, vagyis hogy két különböző helyen legyenek ugyanabban a pillanatban, még itt és már ott, felülemelkedve téren és időn, ilyen Puskás is, üres teret és időt teremt a pályán bárhol, bármikor, olvassa magáról egy újságban. A te fejedben túl sok az üres terület, hogy ennyit okoskods, gondolja az újságíróról Öcsi, csak egy srác vagyok a kispusti grundról, nem kell túlmagyarázni ezt.

Mi van gyerekek, kiabál hátra Puskás a 84. percben. Hangjában több az értetlenség, mint a számonkérés, hisz neki sem megy, mintha nem önmaga lenne. A közönség ámulva nézi, hát ő is ember? Tíz év alatt csak pár percig

játszik gyengén az Aranycsapat, de ez a pár perc épp a történelmi jelentőségű világbajnoki döntőre esik. A passzok pontatlanok, a lövések fölé-mellé szállnak, a bíró úgy fúj, akár a Szentlélek, nem tudni merre és miért, csak a sípját hallani. A németek fémstoplija pedig keményen, akár Krisztus testét a szeg, átüti a magyar lábfejeket.

A kommunista rendszert viszont sikerül a száguldó őrnagynak egyetlen mozdulattal maga mögött hagynia. Apró pöccintés külsővel, a labda balról, Öcsi jobbról kerül a tankot a határon, s mire az komótosan megfordul, ő már spanyol bajnok és válogatott. És ki gondolta volna, hogy a végső győzelem egy barátságos mérkőzés lesz: 1981, Népstadion, Puskás hazatér, mi több, labdányi hasáival is vízszintesen repül a levegőben, erőteljes csukafejes a rendszer gyomrába, gól!

Öcsi bácsi homályos tekintettel a plafont nézi, mellette az infúziós tasakba ütemesen csepeg a folyadék. Családtagjai beszélnek hozzá, de nem válaszol, mert még most is a játékkal van elfoglalva. Ugyanúgy cselez, csak fejben. Döntetlen az állás, mégis nyugodtabb, mint valaha. Mintha előre tudná, hogy a kilencvenedik percben kap egy tűpontos passzt, és ziccerben viheti a kapura a labdát.

Elképedve látja, hogy a hófehérbe öltözött kapus kedvesen rámosolyog. Amikor közelebb ér hozzá, még félre is áll az útból. Olyan mozdulattal, mintha egy ajtón engedné be.

Nem mintha számítana. Öcsi bácsi ekkora helyzeteket amúgy sem szokott elhibázni. ◆

A legendás, olimpiai bajnok Aranycsapat kapitánya és a Real Madrid korszakos csillaga. A zseniális játékosslal több helyen Magyarországot azonosítják, olyan fogalmakkal párosítva, mint virtuozitás, nagyvonalúság, világsikerek, jókedv, tehetség, szakmai tudás.

A hungarikumról bővebben:

<https://kepmas.hu/hungarikum-sorozat>

SZÖVEG –
FEKETE FANNI

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

„Az elhagyatott rétről megyünk nyugdíjba”

Interjú Dániel András íróval és Jurik Kristóf
rendezővel, a Kuflik alkotóival

Trilógiává bővült a KEDD Animációs Stúdió műhelyében készült, nagy népszerűségnek örvendő magyar rajzfilmszéria, a *Kuflik*. A hét groteszk figura, Zödön, Pofánka, Titusz, Hilda, Valér, Bélabá és Fityirc történetei mindent megkérdőjeleznek, amit addig a gyerekkultúráról gondoltunk.

◆ – **Augusztusban megjelent a harmadik Kuflik mozifilm, A kuflik és az Akármi. Miben más ez, mint az első kettő?**

J. K.: Az előző két film II-II teljesen különálló epizódból áll. Az epizodikus jelleget most is megőriztük, de ezúttal van két hosszabb történet, amelyeket két összefüggő epizód mesél el, így ezeknél lehetőségünk volt a cselekményt jobban kifejezni. A *kuflik* és az *Akármi* egy kicsit az egész estés film irányába mozdult el. A *kuflik* persze ugyanazok a fura és szerethető alakok, mint eddig voltak, legfeljebb erősödtek a karakterek jegyei. Például az egyik történetben váratlanul a korábban háttérbe húzódó Fityirc veszi kezébe a dolgok irányítását, és ötleteivel ő viszi előre a történetet.

– **Kristóf, a cselekmények alakításában mennyire kaptál szabad kezet?**

J. K.: A KEDD csapatával arra törekedtünk, hogy minél karakteresebbek legyenek az egyes szereplők, és hangsúlyozzuk a köztük lévő különbségeket. Az új filmbe is sok eget belecsempésztünk, ám ezeknél mindig figyelni kell, passzolnak-e az adott karakterhez, valóban viselkedhet-e

úgy abban a szituációban. Az egyik epizód például azzal kezdődik, hogy Titusz füttyörészik a kupac tetején. Arra gondoltam, poénosabb lenne, ha úgy tenné, hogy nem tud füttyülni, és csak próbálkozik vele. Ismerek olyat, akinek ez sosem ment az oviban, és most is biztosan vannak ilyen gyerekek, Titusz azt üzeni nekik, hogy ez egyáltalán nem ciki, és sose adják fel!

– **Az első két filmet M. Tóth Gézával együtt jegyzték, a harmadikat már egyedül rendezted. Ennek mi az oka?**

J. K.: Ez egy folyamat része volt. Gézával régóta dolgozunk együtt, így mivel neki más elfoglaltságai akadtak, rámmerte bízni az új produkciót. Egyébként a mai napig gyakran konzultálunk. Minden rendezőnek megvan a saját világa: ez olyan, akár egy mag, aminek ki kell csíráznia. Ugyanakkor egy filmsorozat esetében nem nőhet túl sok irányba, mert akkor elveszti az önazonosságát.

– **Mire utal a címben a sejtelmes Akármi elnevezés? Az előzetesből csupán annyi derült ki, hogy Titusz más-milyennek képzelte el...**

Dániel András és Jurik Kristóf

D. A.: A film azonos című epizódja a legemblematikusabb rész, amiben talán ott van a kuflik filozófiája is. Eszerint az elhagyatott rét maga a képzeletünk, ahol bármi megtörténhet, és annak az ellenkezője is. Ahányszor ránézünk erre a bizonyos Akármire, mindig – és mindannyian – másmilyennek látjuk, akárcsak magát a világot. Ahogy egy kisgyerek képes beleképzelni szinte bármit a legegyszerűbb dolgokba is, miközben bámulatos könnyedséggel jár ki-be képzelet és valóság között – úgy, hogy számára mindkettő egyformán érvényes marad. Lehet egyszerre indián és az óvodás kisfiú a körte csoportból – és mindkettőt teljesen komolyan veszi. Mert a játék csak komolyan véve játék, úgy nem lehet élvezni, ha nem veszünk részt benne teljes valónkkal.

– Alkotóként mennyire fontos számotokra ez a gyermeki látásmód?

D. A.: Ez nem egy tudatos elhatározás, nem egy megvalósítandó „koncepció”, mert akkor valami hiteltelen dolog születne belőle, hanem zsigerből jön. Bennünk maradt valami, ami miatt képesek vagyunk úgy látni a világot,

mint egy kisgyerek. De ez egyáltalán nem baj, sőt büszkéek vagyunk rá!

– Milyen a mai gyerekközönség, és hogyan lehet őket megszólítani?

J. K.: A gyerekek a legszigorúbb zsúri: ha a film nem tetszik nekik, felállnak és elmennek, ezért nagy kihívás nekik alkotni. Mivel sokkal több inger éri őket, mint a száz évvel ezelőtti gyerekeket, nehezebb lekötni a figyelmüket. Hogy ez sikerüljön, a filmjeinknek pörgősnek és vizuálisan nagyon gazdagnak kell lenniük, úgy – és ez a kuflik-filmeknél az egyik legfontosabb szempont –, hogy nincs bennük erőszak.

– Hogyan tettétek agressziómentes övezetté az elhagyatott rétet?

J. K.: Elsősorban úgy, hogy nincs egy klasszikus gonosz karakter. Ugyan a szereplők gyakran ugratják egymást, és történnek velük kisebb balesetek, úgy instruáljuk az animátorokat, hogy ezek a jelenetek ne ijessék meg a nézőket. Kerülöm például, hogy a kufliknak dühös

A mesékben nincs klasszikus gonosz karakter, és kerüljük az agressziót meg a direkt tanulságokat is.

tekintetük legyen, ami egyébként sem áll jól nekik – Zödön is kedvesen mérges, amikor elveszíti a foltját. Vagy amikor a tappangy lepottyan a fáról, csattanás helyett hóropogást hallunk, mintha puha felületre érkezett volna.

– András, korábban azt nyilatkoztad, nem jószoltál ekkora sikert a hét furcsa lénynek. Tizenhét könyv, három mozifilm, egy lassan hároméves rajzfilmsorozat és 72 kufli termék után hogy látjátok, mi a titok?

D. A.: A kufli-mesék groteszk történeteikkel, ironikus nyelvezetükkel szándékosan eltérnek a hagyományos, jó-rossz ellentétre épülő meséktől, ugyanakkor kerülnek a direkt tanulságokat is. Az első könyv írásakor úgy gondoltam, legyünk kicsit lazábbak, és a mesék önmagukért szórakoztassák a gyerekeket. Meg kicsit a felnőtteket is, mert a történetek imitt-amott kikacsintanak rájuk. Saját tapasztalatból tudom, hogy sokkal élvezetesebb a szülőknél olyan szöveget olvasni, amin ők is tudnak nevetni. Magyarországon az animációt még mindig alapvetően gyerekműfajnak tartjuk, de a *Simpson család* és *South Park*on szocializálódott fiataloknak már természetes, hogy felnőtteknek is szólhat.

J. K.: Ami a szereplőket illeti, azért is állnak közel az emberekhez, mert hétköznapi figurák – mindenkinek vannak olyan ismerősei, mint Zödön vagy Pofánka. A legszürkébb kufli, Fityircet ugyan nehéz lenne egy jelzővel definiálni, de talán pont a különcsége miatt lett ő a legkedveltebb a rajongók körében.

– Az elhagyatott rét lakói külsőre nem tipikus mesehősök: a kuflik alakja olyan, akár egy krumpli, a csigának lába van, a tappangynak három feje...

D. A.: Ebbe a groteszk világba nem illett volna egy csini hercegnő. Ahogy Titusz mondaná, nincs cukizás az elhagyatott réten.

– Ha már hercegnők: a hét kufli közül csupán kettő női karakter. Nem tartottál tőle, hogy így kevésbé lesz PC a mese?

D. A.: Ezt a kérdést már mástól is megkaptam, és leszögezném, nem szándékosan alakult így, semmi bajom a nőkkel, akkor sem, ha kuflik! Valószínűleg az az oka, hogy a groteszk karakterek egyszerűbben jobban állnak a férfi

szereplőknek. Ha megfigyeljük, ez a vígjátékokban is így van: egy szereplő viccességéhez hozzátartozik az elrajzoltság, és ezt kevésbé érezzük bántónak egy férfi figura esetében. Miközben azért a két kufli lány is egyfajta karikatúra. Például Pofánka, bár kufli mértékkel mérve kifejezetten csinos, mégsem egy cuki királylány, hanem egy olykor hisztis, beszólogató karakter.

– Napjainkban a legtöbb kasszasiker animációs film 3D-ben készül, a Kuflikat viszont 2D-ben csináltatok. Miért ezt a technikát választottátok?

J. K.: A könyvek illusztrációit András kézzel rajzolta, és ezt a manuális hatást akartuk visszaadni. A film azonban valójában 2,5D-ben készült, ami a 2D és a 3D ötvözete. A Kuflik új térélményt nyújtanak: az elhagyatott rét olyan, mint egy színpad, a szereplők pedig kiszaladnak a nézőhöz az előtérbe, és reflektálnak rá, hogy egy filmben vannak.

– A vizuális poénok és a vicces beszélgetések mellett a sok-sok hanghatás is gyakori humorforrás. Most is ezt a receptet használtátok?

J. K.: A kuflik hangzásvilága egy hatalmas játszótér. A figurák gyakran teljesen más hangon szólalnak meg, mint amire a megjelenésük alapján számítanánk: az ormányos flömd például egy nagy elefánt, de sokkal viccesebbnek találtam, ha vékony orrhagon beszél. A szereplőket ezúttal is egyetlen színész, Scherer Péter szinkronizálja. Ezzel a meseolvasás intimitását kívántuk megidézni, csak éppen Pepe nem az anyát vagy az apát, hanem a vicces nagybácsit testesíti meg.

D. A.: Alpár Balázs zeneszerző remekül ráérzett a történetek ízére, és a vicces hanghatások megteremtésén kívül fantasztikus zenéket is írt a filmhez. Az első rajzfilmből kiderült, hogy a kufliknak nagyon jól áll, amikor ügyetlenül elkezdenek rappelni, így most ismét mikrofont ragadnak: a *Csitt-csatt, csitt-csatt, kötöget a bálna* című szerzemény Titusz és Fityirc előadásában csendül fel. A következő lépés egy Broadway-musical!

– És mi vár a kuflikra és rátok ezután?

J. K.: Még egy rajzfilm biztosan készül, de valószínűleg további részekre is számíthat a közönség. Amikor elkezdtem dolgozni az első filmen, egy olyan világba csöppenem, ami nagyon megtetszett, jobbat nem is kívánhatnék. Az biztos, hogy hasonló rajzfilmeket készítenék a jövőben is, de egyelőre nem látok túl a kuflikupacon.

D. A.: Szerintem az elhagyatott rétről fogunk nyugdíjba menni. ♦

MADÁCH
SZÍNHÁZ

400!
2021. 12. 22.

400!
2021. 11. 22.

1500!
2021. 09. 24.

RE KOR DOK

MADACHSZINHAZ.HU
MADACHJEGY.HU

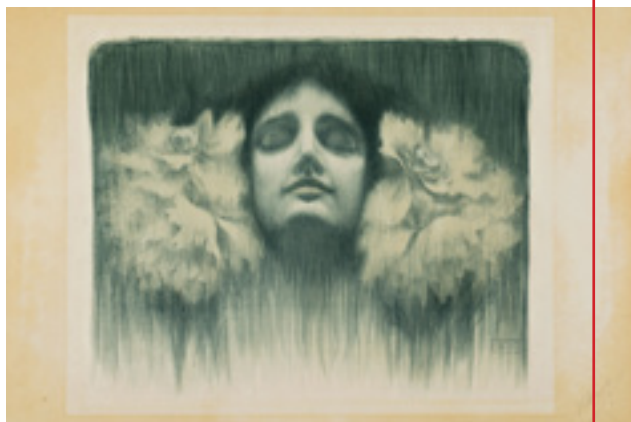

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

 BUDAPEST

A MADÁCH SZÍNHÁZ NONPROFIT KFT.
BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK ÉRTELMESSÉGI
AZ ÉRTELMI ÉRŐFORRÁSOK MINISZTERIUMÁVAL
KÖZÖS MŰKÖDÉSEBEN MŰKÖDIK.

A MADÁCH
SZÍNHÁZBAN!

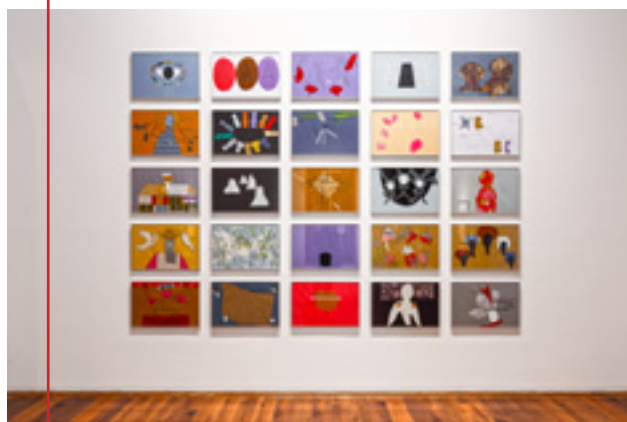
SZEPTEMBERI KIMENŐ

A PLAKÁTMŰVÉSZET MESTERE

Százötven éve született *Helbing Ferenc*, a szecessziós plakátművészet és reklámgrafika egyik legkiválóbb hazai művelője. Nyomdászínasként kezdte pályáját, az 1900-as évek elején lett belőle elismert, megbecsült tervezőgrafikus, sőt képzőművészeti tárlatokon kiállító művész, majd az alkalmazottgrafikus-képzés egyik motorja, az Iparművészeti Iskola tanára, igazgatója. Hosszú élete során a grafika több területén tevékenykedett. A kiállításon az ő műveiből láthatunk válogatást.

**Budapest, Magyar Kereskedelmi és
Vendéglátóipari Múzeum, 2021. október 3-ig**

EVANGÉLIUM 21

Az Evangélium 21 kortárs művészeti gyűjtemény és kiállítás egy egyedülálló vállalkozás eredménye. *Kovács Levente* és *Kovács-Szabó Tímea* tematikus magángyűjtemény létrehozását valósították meg, aminek célja az Evangélium egységeinek jelenkorra reflektáló művészeti alkotásokkal való értelmezése és népszerűsítése. A jelenetek, tanítások, csodák, elmélkedések és a szenvedéstörténet összességét Kovács Levente 1+12 egységre osztotta, amelyek közül az alkotók szabadon választhattak, ki-ki érdeklődése és érintettsége szerint a hozzá legközelebb álló egységet.

Debrecen, Modem, 2021. november 7-ig

EIFFEL

EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

Karol József Wojtyła
(II. János Pál pápa)

Az aranyműves boltja

ZENÉS DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN, MAGYAR NYELVEN

SZÖVEGÍRÓ **KAROL JÓZSEF WOJTYŁA** ZENEMŰVEK **KRZYSZTOF PENDERECKI** MAGYAR SZÖVEG **BALÁSSY PÉTER** RENDEZŐ **SZIKORA JÁNOS**
DÍSZLETTERVEZŐ **SZIKORA JÁNOS** STYLIST **ZÁVODSZKY DALMA** ZENEI MUNKATÁRS **DOBSZAY PÉTER**

KÖZREMŰKÖDNEK A SZÉKESFEHÉRVÁRI VÖRÖSMARTY SZÍNHÁZ MŰVÉSEI

BEMUTATÓ: 2021. SZEPTEMBER 8., EIFFEL MŰHELYHÁZ

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: 2021. SZEPTEMBER 9., 11., 2022. ÁPRILIS 9., 17.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

XV. ARS SACRA FESZTIVÁL

„Minden forrásom belőled fakad” – hirdeti a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszussal együtt a fesztivál. Az országos rendezvénysorozat a művészet majd minden ágán keresztül arra hívja vendégeit, hogy fedezzék fel európai kulturális örökségünk ma is aktuális üzeneteit, a hit, remény és a szeretet mindenkori átütő erejét. Kiállítások, koncertek, irodalmi estek, filmvetítések, tematikus séták – közel 400 ingyenes program közül válogathatnak az érdeklődők (www.ars-sacra.hu).

Országos, 2021. szeptember 4–12.

XV. Ars Sacra Fesztivál

2021.
szeptember
4–12.

„Minden forrásom belőled fakad!”

(Zsolt 87,7)

Minden program ingyenes.

ars-sacra.hu

SZÖVEG –
JÓNÁS ÁGI

MACSKÁK, MAMMA MIA, MARY POPPINS

Jubileumi előadásokkal készül a Madách Színház a következő évadra

Az új évadban a *Macskák* 1500., a *Mamma Mia!* 400., a *Mary Poppins* szintén 400. alkalommal kerül színre a Madách Színházban. A fantáziát, drámát, romantikát, fülbemászó dallamokat és lebilincselő koreográfiát ötvöző előadások minden korosztályt lenyűgöznek. *Szirtes Tamás*, az előadások rendezője, a Madách Színház igazgatója beszélt a siker titkáról.

♦ – Mit gondol, minek köszönheti elsöprő sikerét a *Macskák* és a *Mary Poppins*?

– Először is mindkét darab remekmű, ahogyan a *Mamma Mia!* is az. Ezen kívül az alkotók ezekkel a darabokkal mély nézői igényeket elégítettek ki. A *Macskák* esetében Andrew Lloyd Webber rájött arra, hogy T.S. Elliot *Macskák* könyve című versciklusában a zenés színház nagy sikerlehetősége rejlik, és mindhárom musicalre igaz, hogy az alkotók megragadtak valamit az akkori korszellemből. Webber és alkotótársai megéreztek, hogy az 1980-as évek végén az emberek kiszakadni akartak a valóságból, és a színházban sem a realitást akarták látni, hanem egy olyan különös világot, ahol képzelet és valóság találkozik.

A *Mary Poppins*ban megfogott, hogy a XX. század elején játszódó történet középpontjában egy napjainkból is ismerős diszfunkcionális család áll. Olyan emberek, akik csak a munkával és önmagukkal foglalkoznak, érzelmileg bezárulnak, és elfelejtenek egymásra figyelni. A darabnak az a tanulsága is nagyon inspirált, hogy szülőként nem

szabad elszalasztani azt a pillanatot, amikor a gyerekeink még formálhatók, amikor még figyelnek és hallgatnak ránk. A kiskorukban velük töltött minőségi időn is múlik, hogy milyen felnőtt lesz belőlük.

– A *Mamma Miában* az ABBA-számok magyarul csendülnek fel. Dilemmáztak azon, hogy lefordítsák-e a dalszövegeket?

– Bármilyen jól adnák is elő a színészeink angolul, a nézői és a színészi érzések mégiscsak a szavakhoz kapcsolódnak. Vagyis, ha azt akarjuk, hogy egy dal minden sora hasson, az anyanyelvünkön kell előadni. A *Mamma Mia!* rendkívül szép szerelmi történet, ezen kívül számos rétege van. A próbákon gondosan kiemeztük és kibontottuk ezeket a rétegeket. A hármas szereposztás is része a sikernek, bár ez szervezésileg mindig nagyon nehéz, meghosszabbítja a próbákat, de óriási előnye, hogy minden színész sajátos színekkel gazdagítja az előadást. Érdemes a *Mamma Miát* többször megnézni, más-más szereposztásban. ♦

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON zoológus

SOROZAT –
ÁLLATOK KÖZELRŐL

AZ ÁLLATKERT HANGJAI

Aki felkeresi az állatkertet, elsősorban az állatok látványára kíváncsi. Az igazi állatkerti élményhez azonban hozzátartoznak a hangok is. Ez az, amit a színes fotóalbumok nem tudnak megadni, de még a természetfilmekben a televízió hangszórójából hallani sem ugyanaz, mint amikor az embertől néhány méternyire felzendül a valódi oroszlánbögés.

HA MEGJELENIK A GONDOZÓ, a kezében a takarmányos vödörrel, felbolydul az egész parasztudvar. Fűlsiketítő böngés, bégetés, megegés tölti be a levegőt, számtalan szólamban. Don, a samáracsődör csak néha-néha ereszti ki a hangját, ám olyankor a Széchenyi fürdőig elhallatszik a hangos „i-á”.

Kép: Profimedia – Red Dot

Oroszlán (Panthera Leo)

AZ OROSLÁNFÓKÁK ÁLTALÁBAN CSÖNDBEN VANNAK: csak akkor hallatják kutyaugatásra emlékeztető hangjukat, amikor türelmetlenül várják, hogy megkezdődjék a napi tréning. Bemutató közben a gondozóik utasítására is hajlandók megszólalni.

Gyűrűsfarkú Maki (Lemur catta)

- ◆ Az állatkerti állatok természetesen nem mind egyforma sűrűn, és nem is egyforma hangerővel hallatják a hangjukat. Van azonban köztük néhány, amely ha kiereszti a hangját – és ezt meg is teszi rendszeresen –, az a park túlsó végében, sőt, még azon túl is hallható. Az ilyen „kikiáltók” valósággal becsalogatják a közönséget az állatkertbe. Lássuk csak, a Budapesti állatkert lakói közül kik azok, akiknek a hangja a leggyakrabban és a leghangosabban hallható.

VARIKÓRUS

Amikor az első európai kutatók Madagaszkáron jártak, az ott élő félmajmok rikoltozása éjszakai szellemek hangját juttatta eszükbe – ezért adták ezeknek a makiknak a lemur nevet, ami gonosz kísértetet jelent. Nem minden lemur folytat azonban éjszakai életmódot (gonosznak meg egyik sem gonosz): a fekete-fehér és a vörös varik például kimondottan nappal aktívak, és ilyenkor hallatják a hangjukat is. Ők mondhatók manapság az állatkert legzajosabb állatainak: kórusuk nagyon pontos, mindennap ugyanazokban az időpontokban zendít rá. Ilyenkor még a távolabb sétáló látogató is felkapja a fejét, és találgatni kezd, hogy vajon mi történhet éppen: a hangok alapján az ember azt gondolhatja, hogy az állatok épp egymás torkát harapdálják vagy a szemét kaparják ki. Pedig valójában szó sincs ilyesmiről: minden maki választ magának egy őrhelyet, amelyet elfoglal, és ott rikoltozni kezd, meredten nézve maga elé. Ijesztőnek ható hangjuk a területigényük bejelentését szolgálja, éppúgy, mint a farkasüvöltés vagy a madárdal.

OROSZLÁNBŐGÉS ÉS TIGRISÜVÖLTÉS

Érces, zengő ordítással kezdődik, és szagगतott „fűrészelésel” fejeződik be az állatok királyának szónoklata – ahogy a Keménykalap és krumpliorr című emlékezetes ifjúsági filmben mondták: a „valódi oroszlánbögés” –, amely szintén naponta többször is hallható. Leggyakrabban a hím

hallatja a hangját, de a nőstények is beszállnak, és a háromtagú falka többszólamú előadása betölti a teret. Különösen gyakran hallani őket a koplalónapjukon: ilyenkor szemlátomást elégedetlenségüket fejezik ki vele, nem törődve azzal, hogy hetente legalább egy nap böjtölés egészségügyi szempontból minden ragadozónak hasznára válik. Még az oroszlánbögésnél is vesztélyesebb hang a tigris fojtott, elnyújtott üvöltése, amely Kipling leírása szerint úgy megriaszítja a szabadban alvó szénégetőket, hogy egyenest a tigris torkába szaladnak. Az állatkert tigrisei az oroszlánoknál ritkábban szólalnak meg, ám amióta az idős hím jobblétre szenderült, és a nőstény özvegyen maradt, mindennap rázendít, és hosszasan, kitartóan, valósággal fájdalmasan hívja elveszített párját: „Auuuúh! Auuuuúh!”

VIDRANYÁVOGÁS ÉS KUTYACSCISERGÉS

A hazánkban vadon élő európai vidra magányos állat, jellegzetes füttyentését ritkán hallatja. Ezzel szemben a braziliai óriásvidrák családi csoportokat alkotnak, és ezeken belül változatos hangjelzésekkel kommunikálnak, a kutatók kilencféle hangjukat különítették el. A négytagú óriásvidra-család is az állatkert leghangosabb lakói közé tartozik: csikorgó, visító, ugató és nyávogó csevegésük kihallatszik a Szépművészeti Múzeumig.

Hasonlóan gazdag a hangrepertoárja az ázsiai vadkutyáknak is. Kutyaféléltől az ember ugató vagy vonyító hangokat várna, ezek a rókánál alig nagyobb, lompos farkú ragadozók azonban ehelyett inkább csicsergnek, füttyögnek és visítanak: aki nem látja őket, inkább egy madárraj vagy majomcsapat kórusának vélné a kiáltozásukat. A vadkutyák vagy dólok társas viselkedése az egyik legfejlettebb a ragadozók világában: közös erővel hatalmas zsákmányt is le tudnak teríteni, és saját maguknál sokkal nagyobb hűsevőkkel is szembeszállnak.

AZ ORANGUTÁN HÍRES KIÁLTÁSA NEM OLYAN HANGOS, mint amilyennek az ember gondolná, viszont az őserőben igen messzire terjed. Ennek a hangnak az a különlegessége, hogy gátolja a fiatal vetélytársakat ivarérettségük elérésében.

ELEFÁNTSUTTOGÁS ÉS VÍZILÓNYERÍTÉS

Az elefántok ritkán szólalnak meg, de akkor testméretüknek megfelelő hangerővel. Trombitálásuk kifejezhet bosszúságot, de lelkesedést is. A klasszikus trombitáláson túl ezek az óriások meglepően magas hangú sikkantásokra is képesek, és mély, öblögető gurgulázást is hallani tőlük. A legmélyebb, legmesszebbre terjedő suttozásukat azonban mi, emberek nem is halljuk: ezek az emberi érzékeléstartománynál nagyobb hullámhosszú infrahangok, amelyekkel az elefántok kilométerekről is tudnak társalogni.

Kivételes szerencse kell ahhoz is, hogy a vízilovak hangját halljuk, ám ha sikerül, akkor megérthetjük, miért ez a nevük ezeknek a táltos paripához cseppet sem hasonlító behemótoknak: a rőfögő, bőgő, morgó hangokon kívül ugyanis a lovakhoz hasonlóan nagyokat horkantanak, sőt, még nyeríteni is tudnak. Akárcsak rokonaiknak, a delfineknek, az állkapocsontjuk is érzékeli a rezgéseket, így a hangokat a víz fölött és a víz alatt egyaránt hallják.

AZ ÁLLATKERT LEGHANGOSABB LAKÓINAK EGYKOR A SZIAMANGOK SZÁMÍTOTTAK. Amikor a természetes gibbonok egymásnak felelgettek, duettjüktől zengett a Városliget. Miután Goofy, a hím több mint 40 évesen elpusztult, párja, Hilda haláláig folytatta az éneklést, de úgy, hogy a saját szólamának befejezése után kivárta azt az időt, amíg a válasznak el kellett volna hangzania, és csak utána zendített rá újra.

JANCSIKACAGÁS ÉS FLAMIGÓGÁGOGÁS

Nemcsak az emlősök tudnak nagy hangzavart csapni. Az állatkert egyik leghangosabb madara kétségkívül a kokaburra avagy kacagójancsi, Ausztrália természetes jégmadara – családjának fajai közül a legnagyobb. A hazai jégmadártól eltérően csoportos életmódot folytat: az előző évben kikelt fiókák segítik a szülőket fiatalabb testvéreik felnevelésében. Hosszan elnyújtott, szívből jövő kacagása hazájában egy rádiócsatorna szignálja volt.

Zajos társaság a flamingók népes csapata is: kifutójuk körül soha nem szűnik a károgás, gágogás. Ezek a madarak csak akkor érzik jól magukat, ha sokan vannak. Minél nagyobb a zsúfoltság és a zaj, annál inkább elemükben érzik magukat – bátran lehetnének emblémaállatai egy vízparti zenés fesztiválnak. Az első állatkerti szaporulat ezeknél a madaraknál tükrös trüffel sikerült elérni: körberakták őket tükrökkel, így hitették el velük, hogy tömegben vannak. A Budapesti állatkertben egykor az Elefántházban volt a flamingók téli szállása: itt a visszhangos terem segített biztosítani számukra a „fesztiválhangulatot”. ♦

Karibi flamingó (Phoenicopterus ruber)

BUDAPEST TÁNCFESZTIVÁL

Külföldi és hazai táncművészek a tánc ünnepén a Nemzeti Táncszínházban 2021. szeptember 18. és október 9. között

Nem könnyű, sőt majdnem lehetetlen csak egy előadást kiemelni az idei Budapest Táncfesztivál programkínálatából. Neves külföldi táncgyűttesek, jubiláló magyar művészek és a hazai közönség kedvencei is ott vannak az előadók sorában.

- ◆ A szeptemberi táncünnep során három neves együttes érkezik kontinensünk három városából. A **Genfi Balett** két előadással mutatkozik be Budapesten: Andonis Foniadakis *Glory | Paron* című koreográfiáinak központi gondolata a virtuozitás. A **Scapino Ballet Rotterdam** három, egymástól műfajában jelentősen eltérő produkciót hoz el Budapestre. Justin de Jager „threading” technikára épülő *Carried Alive* című darabja mellett Ed Wubbe *Risonanza* című bájos duettje varázsol el minket, majd a *The Great Bean* című előadás repíti a harsogó húszas évekbe a közönséget. A fesztivál záró előadásaként a **tanmainz** kortárs táncársulata lép fel, *Soul Chain* című, a szerelemhez kötődő erős érzelmek ihlette darabjukat Sharon Eyal izraeli koreográfus készítette.

A külföldiek mellett a hazai táncélet legrangosabb képviselői is emlékezetessé teszik az idei fesztivált. Három hazai együttes is bemutatóval készül: a **Feledi Project** *Don Quijote* című darabja, a **Győri Balett** *Chaos / The Waves* című táncműve és a 60 éves **Pécsi Balett** jubileumi estje is várja a közönséget. A fesztivál egyik sztárvendége a Kossuth-díjas **Ladányi Andrea**, aki *Divided Time* című estjén hat olyan férfi táncművésszel osztja meg a színpadot, akikkel eddigi pályája során együtt alkotott.

A Nemzeti Táncszínház az elmúlt időszakban tíz bemutatót tartott az online térben, a kivételes idők búcsúztatására pedig most mind a tíz előadást élőben is láthatja a közönség. Színpadra lép a **Szegedi Kortárs Balett**, a **Gangaray Dance Company**, a **Frenák Pál Társulat**, a **FlamenCorazónArte Táncszínház**, a **Kovács Gerzson Péter-TranzDanz**, a **Duna Táncműhely**, a **Székesfehérvári Balett Színház**, a **Badora Társulat**, a **Duda Éva Társulat** és az idén harmincéves fennállását ünneplő **Budapest Táncszínház** is.

A Budapest Táncfesztiválra a Nemzeti Táncszínház nem kizárólag az ingyenc közönséget, hanem a kikapcsolódást, tartalmas kulturális élményt keresőket is invitálja a Millenáris csodaszép épületébe. ◆

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

HŐSÖK ÉS ESENDŐ EMBEREK

Ha hétezer forint felett vásárolsz, hétszázért megkapsz egy modern köntösbe öltöztetett klasszikus regényt, pompás illusztrációkkal. A Libri könyvesboltok és a Prae Kiadó közös akciója ezúttal

◆ **GÁRDONYI GÉZA IDA REGÉNYE** című egykor hatalmas sikert aratott könyvével próbálja vásárlásra ösztönözni a közönséget. Mivel hétezeret költeni egy könyvesboltban ma már nem kunszt, én is elkértem a jutalomkötetet, amit szégyen ide, szégyen oda, még nem olvastam. Az én bölcsészidőmben ugyanis Gárdonyi Géza a „futottak még” írók kategóriájába soroltatott, és senki nem mert fellebbezni a professzorok ítélete ellen. Hiába volt kiskamaszként nagy élmény az *Egri csillagok* vagy *A láthatatlan ember*, a „korszerűtlen” mestert messze elkerültük. A hiányt pótlandó hazavittem, és mondhatni egy szuszra elolvastam a *Nagy Norbert* nagyszerű, szellemes képeivel illusztrált regényt.

Ő Péter gazdag borkereskedő apróhirdetést ad fel, hogy busás hozománnyal azonnal férjhez adja kolostorban nevelkedett lányát. Sok a jelentkező, de végül *Balogh Csaba* kapja a megbízást: legalább egy évig házasságban kell élnie az apa léha életmódja ellen lázadó lánnyal. Csaba a kapott pénzből megmentheti szerencsétlenül járt nővérét, és folytathatja festői tanulmányait Münchenben. Ida úgy gondolja, egy évet csak kihúzza a becsületesnek látszó férfi mellett, hogy megkapja örökségét, és a saját lábára álljon. A regény ennek az egy évnek a története. Az apróhirdetésen kívül minden motívum ismerős már a világirodalomból, mégsem unjuk a regényt, mert Gárdonyi Géza kedves, szeretetre méltó figurákat teremt, groteszk, mulatságos helyzeteket, élő dialógusokat. Bár kezdettől fogva sejtjük, miként fog véget érni a lump apa cinikus akciója, nem unatkozunk, hiszen tele van a regény finom lélektani megfigyeléssel, érdekes a miliő is, a magyar festészet első aranykorának bemutatása.

Gárdonyi nagy erénye, hogy jól ismerte a közönségét, tudta, mit szeretne, és magas színvonalon eleget tett az elvárásoknak. Mind a mai napig az ő sémájára épülnek a gyorsan fogó szerelmes lektűrök, csak hogy hiányzik belőlük a szellem, a lélek tisztasága. Summa summárum: jó néha elővenni Gárdonyit.

(*Scolar Kiadó, 2990, illetve kedvezményrel 700 Ft*)

MÉSZÖLY ÁGNES MÁRTA EVANGÉLIUMA című, több mint háromszáz oldalas regénye az idei év egyik legnagyobb meglepetése. Az ifjúsági íróként elkönyvelt szerzőnek volt bátorsága a fazekak és lábosok között sürgölődő bibliai Mártáról és mai utódjáról írni a túlhajtott feminizmus és a biológiai nem agresszív megkérdőjelezése idején. De nemcsak mersze volt, hanem szépírói tehetsége, felkészültsége is. Nem tézis- vagy vitaregény a Márta evangéliuma, hanem önmagáért helytálló, nagyon élvezetes olvasmány.

Két szálon fut a regény. Az első főszereplője az Újszövetségben háromszor említett betániai Márta, Lázár és Mária (egyes nézetek szerint Mária Magdolna)

testvére. Első megjelenésekor az Úr korholja, amiért a konyhában nyüzsög, és nem a tanítást hallgatja. János evangéliumában – itt szerepel Jézus legnagyobb csodája, a négy napja halott Lázár feltámasztása – már nyoma sincs a korábbi neheztelésnek, a Mester szereti és becsüli Mártát. A harmadik találkozáskor, ahol a három testvér vendégségben van Jézussal egyetemben nemsokkal a nagyhét előtt, Márta a felszolgálásban segít a háziaknak, de nem éri rossz szó a sürgölődését. Története nem ér véget Jézus keresztre feszítésével, illetve mennybemenetelével, Márta még vagy harminc évet él Galileában, ahol hirdeti Jézus tanítását, betegeket ápol és gyógyít.

Mészöly Ágnes nagyszerű portét rajzol a bibliai asszonyról. Íme, egy törekeny nő, aki a vállára veszi a család gondjait, menedzseli a gazdaságot, és nem morog álló nap, hanem boldog az apró sikerektől, örül a bő termésnek, a sikeres üzletkötéseknek, és nem mellesleg érzékenyen befogadja Jézus tanítását, kíváncsian és némi kritikával figyeli az apostolok ténykedését. A kötet egyik legmegindítóbb epizódja Júdás és Márta barátsága, illetve egymás iránti vonzalma. Márta megérti, hogy Júdásnak vállalnia kellett az áruló szerepét, mert csak általa teljesülhetett be a prófécia.

A mai Márta, a regény másik szálának főszereplője, közel sem olyan tökéletes, mint bibliai elődje. Túl a negyvenen úgy érzi, élete merő kudarc. Férje, aki miatt egykor otthagya az orvosi egyetemet, már nem a régi szerelemmel szereti, sőt, a nőt sem veszi észre benne. Gyerekei nem azt a pályát futják be, amit szántak nekik. A kamasz fiú ott akarja hagyni az elitgimnáziumot, lánya szerelmi viszonyt folytat idős professzorával, apja súlyos demenciában szenved, húga egyedül neveli gyermekét, így segítségre szorul, munkahelyén megalázzák. Hogy lehet így élni? Sehogy. Fel kellene lázadni. Márta a több mint húsz éve vele együtt élő férjének meséli el mindennapos küzdelmeit, és ha akar is tetszeni másoknak, titkait gyermekei apjára bízta.

Ez a mai Márta nemcsak okos, érzékeny nő, hanem remek humora is van, képes az öniróniára, így a történet nem lesz szomorú jeremiáda, hanem étellel teli, egyszerre szomorú és mulatságos, reményt adó elbeszélés. Nemcsak negyvenes asszonyoknak, hanem minden korosztálynak.

(Prae Kiadó, 3590 Ft)

MIKLYA LUZSÁNYI MÓNIKA BIBLIAI SZUPERHŐSÖK című könyve kilenc ószövetségi szereplőt mutat be Józseftől Dávidig. Mivel az ötvenkönyves teológus-pedagógus szerző tudományos kutatási területe „a digitális generációk megszólíthatósága”, a gyakorlatban mutatja be, hogyan lehet közel vinni a mai kiskamaszokhoz a régivolt nagy alakjait. Mindegyiküket egy-egy népszerű képregényfigura, illetve sikerfilm szereplőjéhez hasonlítja. Tehát: József a régi idők *Supermanje*, Mózes több csodát tett, mint az egész *X-Men csapat* együttvéve, Józsué megvédte népét, mint *Amerika Kapitány*, Éhud jobban vívott, mint egy ninja, *Debóra* bátrabb

volt, mint a *Fekete Özvegy*, *Gedeonnak* szuperebb fegyvere volt, mint *Thornak*, *Jefte* bűnözőből lett vezér, mint *Farkas*, *Sámson* erősebb volt *Hulk*nál, *Dávid* pedig becsületesebb volt, mint *Batman*.

Kétségtelen, hogy nagyon nehéz az Ószövetséget megszerettetni a kis és nagy diákokkal, és minden lehetőséget meg kell ragadni, hogy érdekeljék őket az ősidők nagy alakjai, ám nem biztos, hogy Miklya Luzsányi Mónika elképzelése az egyedül járható út. De egy kísérletet mindenképpen megér. Még akkor is, ha a nagyszülők kétségbeesve keresik az interneten korunk szuperhőseit, és fejcsóválva nézik a megidézett filmeket. (Móra Kiadó, 2999 Ft) ♦

MAGYAROK KÖZÖSSÉGBEN

ITTHON ÉS A NAGYVILÁGBAN

A Képmás Online cikksorozata:
www.kepmas.hu/magyarok-kozossegeben

KÉSZÜLT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

2021
A NEMZETI
ÚJRAKEZDÉS
ÉVE

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

ÉLMÉNYRAKTÁROZÁS BORÚS HÓNAPOKRA

A klímaváltozás egyre „látványosabb” jelei átalakíthatják nyaralási szokásainkat: idén június végén ütött be nagy hirtelenséggel az inkább augusztusra jellemző száraz, 40 fokos kánikula, míg a hagyományosan napsütéses július heves zivatarokkal, jégesőkkel és borult napokkal rontotta el sokak szabadságát. Ugyanakkor az elmúlt években megfigyelhettük, hogy időnként szeptember első heteiben a legszebb arcát mutatja a nyár, ha nem lenne iskola, sok család nyaralna az utószezon balzsamos, gyümölcsérlelő levegőjében legnagyobb tavaink partján, ahol ilyenkor kirándulással, kerékpározással, szüreti mulatságokkal, kulturális programokkal fűszerezve raktározhatjuk el a nyár utolsó sugarait a közelgő borús, téli napokra. Ezért, ha tehetjük, idén szeptemberben látogassunk el – akár egy hétvégére – népszerű tavainkhoz, ajánlónkban ehhez adunk hasznos ötleteket.

◆ Turisztikai ajánlónk írásának pillanatában könnyelműség lenne kijelenteni, hogy szeptemberben is vígan lubickolhatunk majd a 24 fokos Balatonban, sokan meleg és száraz időt, mások inkább esős, húszfokos vénasszonyok nyarat jósolnak. Az biztos, hogy a hűvösebb időben kevésbé izzasztó körbetekerni a Balatont vagy a Tisza-tavat, biztonságunk szempontjából pedig megfontolandó a sportosabb kikapcsolódás irányában tervezni. Bár az oltásnak köszönhetően nyáron maszk nélkül, gondtalanul pihenhetünk, a virológusok mégis okkal figyelmeztetnek, hogy a negyedik hullám minket is elérhet. Ezért szervezés közben és utazás előtt mindig nézzük meg a legfrissebb híreket, szabályokat a koronavírus.gov.hu oldalon.

BALATON

Talán a koronavírus is szerepet játszik abban, hogy legnagyobb tavunk nem néptelenedik el augusztus 20-a után, hanem izgalmas programokkal vár szeptemberben. Hűvösebb időben a tó nyugati medencéjében található termálfürdőkben (például Hévízi-tó, Zalakaros) lubickolhatunk.

KÉT KERÉKEN:

A 204 km-es teljes tókerülő út gyakorlott bringásoknak egy nap alatt is teljesíthető hajnali indulással tervezve, azonban a szüret kellős közepén érdemes lassítani a tempón, hiszen Csopak, Tihany, Badacsony, Balatonyörök, Fonyód és Balatonboglár hétvége szüreti fesztiváloktól zajos, kár lenne csak úgy elshanni a koncertek, gasztroudvarok és fröccsteraszok mellett. Ha csak egy napunk van, érdemes füredi indulással a 75 km-es „kis kört” teljesíteni a Tihany–Szántód–Siófok–Balatonalmádi útvonalon, visszaérkezés előtt pedig a csopaki pincéknél megpihenni.

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség

A Badacsony déli oldala madártávlatból

KÉT BAKANCSBAN:

Ősszel a legjártabb ösvények a Tapolcai-medence tanú-hegyeink bazaltorgonái közé vezetnek, a Balatonról ilyenkor lehet a legszebb fényképeket készíteni a Szent György-hegy, a Badacsony vagy a Haláp tetejéről.

A Tihanyi-félsziget kincseit bemutató Lóczy Lajos-sétaút sajkodi indulással kalauzol végig a gejzírmező, az őslendulás, az ősmendülés és a barátlakások érintésével. A jól táblázott, 18 km-es útvonal szakaszonként is teljesíthető, gyerekekkel, idősekkel is könnyen bejárható.

HOSSZÚLÉPÉS:

A déli part Boglár vezetésével már augusztusban elkezdte, az északiak szeptemberi hétvégékre időzítene a szüreti mulatságokkal. Györökön a szeptember 4-i hétvégén vannak kóstolókkal a helyi borászok, csakúgy, mint a közeli Szent György-hegyen, ahol hajnalig tartó mulatság lesz 15 pincével, 20 programmal és ezer csillaggal. A következő hétvégén (szeptember 12–13.) Badacsony és Csopak ünnepli az idei szőlőtermést, előbbi többek között harci bemutatóval, utóbbi madárijesztő bábuk versenyével és gasztrotuccával.

MINDEN MÁS:

Különleges programnak ígérkezik a több évtizedes múltra visszatekintő Quasimodo Költőverseny Balatonfüreden (szeptember 16–18.) vagy a Borzongás Fesztivál Balatonfűzfőn (szeptember 18.), ahol esti, maszkos kalandtúrára invitálnak a szervezők. A Káli-medence egyik új helyszíne a Salföld melletti homokbánya területén

kialakított Bánya, amely már a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa egyik működő helyszíne, a szeptemberi programokat a veszprembalaton2023.hu oldalon találjuk.

VELENCEI-TÓ

A Dunakanyar mellett a fővárosiak jolly jokere a legkisebb nagy tavunk, amelyen most kivételesen egy kiadós őszi esőzés segítene a legjobban. Ha így történik, mi Agárd vagy Velence termálmedencéiből szoríthatunk, hogy a tó vízszintje megemelkedjen.

KÉT KERÉKEN:

A körülbelül 30 km hosszú tókerülés igazán családbarát, pihenőkkel együtt is kényelmesen teljesíthető 3-4 óra alatt. A túrát kibővíthetjük Nadap felé: itt az út meredek, viszont később szőlők és pazar kilátópontok között tekerünk, majd Kápolnásnyékre gurulunk le. Nyugati irányban Székesfehérvárig térhetünk el, itt kis kitérővel a Bory-várat is megnézhetjük – érdemes!

KÉT BAKANCSBAN:

Szeptember a madárvonulás izgalmas időszaka, ennek megfigyeléséhez kevés tökéletesebb helyszín akad, mint a Velencei-tó és a melléte elterülő Dinnyési-fertő, amelyet a 2010-ben átadott 3 km hosszú Madárdal tanösvényen fedezhetünk fel. Agárdon a Chernel István Madárvárta szervezésében szakértő segítségével ismerkedhetünk meg a tó vadvilágával. Szintén agárdi indulással madármegfigyelő kenutúrára is indulhatunk.

A Velencei-tó madártávlattól

HOSSZÚLÉPÉS:

Idén a tó környékén nem készülnek külön szüreti mulatságokkal a helyi gazdák. A nadapi, pákozdi és a sukorói ültetvények azonban az Etyek–Budai borvidék szerkesztői, így kirándulás közben akár nyitott pincéket is találhatunk egy kóstoló erejéig. Más műfajt képvisel az agárdi pálinafőzde, azonban itt a kulisszatitkokon kívül remek éttermet is találunk. Igazán különleges gasztronómiai csemegének ígérkezik a 14. Nemzetközi Vadgasztronómiai Fesztivál a Pákozdi Pagonyban, szeptember 4-én, főzőversennyel és koncertekkel.

MINDEN MÁS:

A Velencei-tó egyik kulturális fellegvára lett az elmúlt években a kápolnásnyéki Halász-kastély, ahol a remek állandó és időszaki kiállításokon kívül színvonalas rendezvényeket is tartanak, szeptember 4-én például Képmás-est lesz Agócs Gergely mesemondóval, hogy kicsit haza is beszéljünk.

A pákozdi csata emlékére rendezik meg a XII. Honvédfesztivált csatatéri sokadalommal és hagyományörző bemutatókkal (szeptember 25–29., Pákozdi, Mészeg-hegy).

TIPP: Részletes információért érdemes felkeresni a velencei-to.hu oldalát.

TISZA-TÓ

Lassan az ökoturizmus európai fellegvárának is nevezhetjük az alföldi víztározóban létrejött különleges vízi világot, ami abban a szerencsés helyzetben van, hogy tiszafüredi partján termálfürdőt is találunk.

KÉT KERÉKEN:

Tavaly ősztől teljes a tavat körbeölelő kerékpárút, amikor átadták a Tiszafüredet Poroszlóval összekötő kerékpáros hidat. A családok nagy kedvence, ugyanis az autóforgalomtól mentes töltéseken nincs szintkülönbség, és szinte

Tisza-tó, Pákász tanösvény

végig gyönyörködhetünk a tó látványában. A 65 km-es táv egy nap alatt bejárható, gyermekökkel is.

KÉT BAKANCSBAN:

Ha Tisza-tó, akkor érdemes a bakancsot gumicsizmára cserélni, még inkább kajakon felfedezni a tó rejtett nádasait.

Az idei nyár nagy híre, hogy két olyan kilátó is épült, ami kizárólag csónakkal közelíthető meg: az egyik a Bölömbika-kilátó a Ravasz-háton, míg a másik, a Fattyúszerkő-kilátó a Csapói Holt-Tiszán található. Meglátogatásuk páratlan élmény, a szervezett túrákról a welovertiszato.hu és a supbasis.hu oldalakon tájékozódjunk.

Gyalogosan is megismerhetjük a tó madárvilágát, ehhez a legjobb kiindulópont a tiszaoérvényi Szabics kikötő, ahonnan a Pákász tanösvény a mára csaknem kihalt mesterség folyamatait mutatja be, a szintén innen induló Tiszavirág ártéri sétaút pedig a mocsárvilág jellegzetes élőhelyein kalauzol végig.

HOSSZÚLÉPÉS:

A Tisza-tó környéke nem bortermelő vidék, viszont gasztronómiája egyre jobban fejlődik. Már évek óta a különböző turisztikai ajánlók kedvence a Füredhez közeli Hellohal, nem véletlenül! Modern streetfoodot kínál, kizárólag hal szerepel a palettán. Ezen túl ajánlott ellátogatni a Fehér Amúr Halászcserébe, az abádszalóki Lilaakác Kisvendéglőbe vagy a poroszlói Rétesházba. A fine dining kedvelői is megtalálják számításukat, hiszen idén megnyílt a Sulyom tájéletterem és a Mariska is, ezzel új színeket hozva a Tisza-tó gasztronómiai életébe.

TIPP: Remek ötleteket és túraútvonalakat találunk az aktivmagyarorszag.hu vonatkozó oldalain, a welovertiszato.hu-n pedig aktuális híreket, programokat érdemes vadászni. ♦

Történelem

***ISMERED
AZ ÁRPÁD-HÁZI
KIRÁLYOK
CSALÁDFÁJÁT?***

**A VERSENY, AMELYBEN
A TUDÁS ÉRTÉK**

**SZEPTEMBER 6-TÓL
AZ M5 MŰSORÁN**

**IFJÚ
TUDÓSOK**

 ifjutudosok

EMBERI
ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

OKTATÁSI
HIVATAL

M5

ZAMSTED

BREUER KLÁRA
ÉDESAPJÁTÓL
„ÖRÖKÖLTE” A KÜLDETÉST,
HOGY AZOKAT, AKIK
GYEREKKÉNT ÁTÉLTÉK
A KITELEPÍTÉSEKET,
ÖSSZEKÖSSÉ AZOKKAL,
AKIK ALIG HALLOTTAK
RÓLA.

Cikk az 16. oldalon

